

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MIKROJESLE

ZÁVĚREČNÁ EVALUAČNÍ ZPRÁVA Z PILOTNÍHO OVĚŘENÍ NOVÉ SLUŽBY PÉČE O NEJMENŠÍ DĚTI

Typ dokumentu: Závěrečná zpráva
Počet stran: 85
Autor: PhDr. Markéta Horpeniaková, Ph.D., Mgr. Eva Veselková,
Kapitola 6: Mgr. Tamara Zykanová, Mgr. Kristýna Janhubová

Obsah

1. Úvod	4
1.1 Předmět a cíle evaluace.....	4
1.2 Stručný popis výzev č. 126 a 127 a výzev č. 69 a 70	5
2. Použitá metodologie a provedená šetření	6
2.1 Zdroje dat a výzkumné metody	6
2.2 Evaluační otázky	8
3. Možnosti institucionální péče o předškolní děti do čtyř let v ČR od roku 1989 po současnost se zvláštním zaměřením podmínek pro vznik mikrojeslí	10
4. Dotazníkové šetření mezi zřizovateli	15
4.1 Základní informace	15
4.2 Naplnění kapacity mikrojeslí a počty odmítnutých žádostí.....	21
4.3 Počty a věk dětí, které prošly mikrojeslemi za celou dobu provozu	26
4.4 Náklady spojené s provozem mikrojeslí	31
4.5 Personální zajištění mikrojeslí	34
4.6 Celkové zhodnocení ze strany zřizovatelů a návrhy na zlepšení	37
5. Dotazníkové šetření cílové skupiny (rodiče)	41
5.1 Základní informace	41
5.2 Motivace pro výběr mikrojeslí.....	45
5.3 Věková skladba dětí v mikrojeslích.....	47
5.4 Postavení na trhu práce před nástupem dítěte do mikrojeslí.....	49
5.5 Porovnání situace na trhu práce před a po umístění dětí do mikrojeslí	53
5.6 Přínosy mikrojeslí pro cílovou skupinu	57
5.7 Postoje respondentů ve vztahu k péči o děti a k mikrojeslím	60
5.8 Závěrečné zhodnocení služby rodiči.....	63
6. Docházka a fluktuace dětí v mikrojeslích	64
6.1 Frekvence a forma docházky v průběhu jednoho týdne	64
6.2 Týdenní fluktuace dětí v mikrojeslích.....	67
6.3 Celková délka využívání mikrojeslí	67
7. Porovnání nákladů na provoz a dalších aspektů v mikrojeslích s dětskými skupinami	69
7.1 Náklady na provoz – mikrojesle vs. malá dětská skupina	69
7.2 Věk dětí.....	70
7.3 Motivace rodičů pro výběr daného zařízení.....	72
7.4 Vzdělání rodičů	73
8. Závěry	74

8.1 Dopady na cílovou skupinu.....	74
8.2 Zájem o službu mikrojeslí	75
8.3 Náklady spojené s provozem služby.....	76
8.4 Zhodnocení služby	76
9. Doporučení.....	78
10. Literatura a zdroje	80
11. Příloha: Podrobnější informace o provozu zařízení.....	82
11.1 Otevírací doba mikrojeslí.....	82
11.2 Podrobné informace o úvazcích pečujících osob a obsazenosti dalších pozic v mikrojeslích ...	84

1. Úvod

1.1 Předmět a cíle evaluace

Předmětem této zprávy je druhá etapa evaluace výzev na pilotní ověření nové služby péče o nejmenší děti v mikrojeslích, která navazuje na první etapu z roku 2017, jež vyhodnocovala výzvy č. 126 a 127 (viz Horová 2018). V rámci této etapy evaluace přinášíme závěrečné vyhodnocení výstupních údajů od zřizovatelů z končících projektů výzev č. 126 a 127 a aktualizaci a doplnění poznatků o přínosech mikrojeslí pro cílovou skupinu na základě dat od nově nastupujících rodičů.^{1,2}

Pilotní ověření mikrojeslí jako služby pravidelné péče o děti od šesti měsíců do čtyř let v malém kolektivu maximálně 4 dětí v jednom okamžiku, zajišťované odborně způsobilou pečující osobou, je jednou ze stěžejních aktivit systémového projektu *Podpora implementace služby péče o děti od šesti měsíců do čtyř let v tzv. mikrojeslích a pilotní ověření služby* (reg. č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0000858) podpořeného z Operačního programu Zaměstnanost (dále jen OPZ), financovaného z Evropského sociálního fondu (dále jen ESF) a státního rozpočtu České republiky (dále jen ČR).

Projekty, jejichž předmětem byla služba mikrojeslí, byly podpořeny nejprve v rámci výzev č. 126 (pro celou ČR mimo hl. m. Prahu) a č. 127 (pro Prahu). Následně byly vyhlášeny dvě výzvy především s cílem podpořit provoz již vzniklých zařízení a v ČR mimo Prahu také provoz několika nových, jedná se o výzvu č. 69 (pro celou ČR mimo hl. m. Prahu) s částí A (podpora stávajících zařízení) a B (podpora několika nových) a č. 70 (pro Prahu). Specifickým cílem těchto výzev je zlepšení nabídky cenově dostupných a kvalitních zařízení a služeb péče o děti, následné zvýšení zaměstnanosti rodičů s malými dětmi a usnadnění sladění pracovního a rodinného života.

Evaluace byla připravena interně Oddělením evaluací (802) v úzké spolupráci s Oddělením koncepce rodinné politiky a politiky stárnutí a Oddělením péče o děti (212, 214) Ministerstva práce a sociálních věcí. Navazuje na výsledky a doporučení průběžné evaluační zprávy (2018), která čerpala z dat z roku 2017. Cílem realizovaného šetření bylo zhodnotit úspěšnost realizovaných projektů z hlediska výsledků a dopadů na zapojení rodin s malými dětmi na trh práce, zhodnotit zájem o službu a zhodnotit nastavení služby a formulovat doporučení pro další realizaci projektu, respektive provoz této služby v budoucnosti.

¹ Vzhledem k tomu, že model mikrojeslí zůstal v rámci výzev v hlavních aspektech stejný, a i většina zřizovatelů pokračuje v provozu zařízení, tak zpráva při vyhodnocování s nimi pracuje jako s jedním celkem.

² Respondenti dotazníkového šetření u cílové skupiny byli rodiče dětí, které nastoupily do mikrojeslí v období od 1. 5. 2019 do 1. 11. 2019. V tomto období se částečně překrývá provoz z první (výzvy č. 126 a 127) a druhé vlny výzev (výzvy č. 69 a 70). Kapitola 5, která se týká vyhodnocení frekvence a formy docházky dětí, pak vychází z údajů z docházkového systému MJ, který byl zaveden až pro nové výzvy (č. 69 a 70). Pro analýzu tedy mohla být využita data pouze těch zařízení, která byla provozována v rámci těchto nových výzev.

1. 2 Stručný popis výzev č. 126 a 127 a výzev č. 69 a 70

Výzvy č. 126 a 127 byly vyhlášeny 5. 1. 2016, žádosti byly přijímány od 16. 5. 2016 do 6. 6. 2016. Celkově bylo podpořeno 71 projektů, z nichž **vzniklo 72 mikrojeslí**, z toho 8 v Praze a 64 v ostatních krajích České republiky. Celkově bylo uvolněno necelých 135 mil. Kč.

Příjemci dotace mohli naplánovat projekt na maximálně 3 roky, z toho 6 měsíců bylo možné vyčlenit na budování zařízení. Zahájení realizace projektů probíhalo v časovém rozpětí delším než 1 rok (od 1. 7. 2016 do 1. 8. 2017), ukončování probíhalo postupně od 31. 8. 2018 do 31. 1. 2020.

Výzvy č. 69 a 70 byly vyhlášeny 7. 1. 2019, žádosti byly přijímány od 21. 1. 2019 do 14. 3. 2019. K podpoře bylo po navýšení alokace ve výzvě 69 B (podpora nových zařízení mimo Prahu) vybráno 102 projektů³, uvolněno bylo 256 mil. Kč. 62 mikrojeslí v rámci výzev 69 a 70 navazovalo na předchozí projekt, zcela **nových mikrojeslí bude v provozu 37**. První troje nové mikrojesle z výzvy 69 B zahájily provoz 1. 6. 2019, většina nových mikrojeslí zahájila provoz v průběhu r. 2019, 4 nová zařízení vznikla ještě v první polovině r. 2020, poslední otevřou provoz 1. 9. 2020. Převážná většina zřizovatelů pak bude ukončovat provoz mikrojeslí 30. 6. 2022.

³ Tři projekty následně odstoupily v průběhu prvního roku realizace.

2. Použitá metodologie a provedená šetření

2.1 Zdroje dat a výzkumné metody

Primárním zdrojem dat pro druhou etapu evaluace mikrojeslí byla dotazníková šetření, která byla určena pro příjemce podpory (zřizovatele) a cílovou skupinu (rodiče).

Tab. 2.1 Sběr dat a počty respondentů

	Zřizovatelé	Rodiče dětí
Období sběru dat	srpen 2018 – leden 2020	září 2019 – únor 2020
Počet oslovených respondentů	72	508
Počet získaných odpovědí	70	292
Návratnost	97 %	57 %

V případě zřizovatelů bylo ve druhé etapě cílem doplnit závěry z první etapy o závěrečné zhodnocení zřizovatelů ke konci realizace projektu.⁴ K zapojení do dotazníkového šetření byla tedy pozvána opět všechna zařízení z původních výzev 126, 127, s tím, že menšina zařízení, která nevyplnila první dotazník (první etapu), nyní dostala k vyplnění delší variantu dotazníku doplněnou o otázky první etapy. Vzhledem k tomu, že cílem výstupního dotazníku bylo získat takové poznatky, které zřizovatelé byli schopni zhodnotit až ke konci realizace, do šetření nebyli přidáni zřizovatelé z nově vznikajících výzev 69, 70.⁵ Celkem bylo osloveno 72 zřizovatelů, sběr dat proběhl v termínu od srpna 2018 do ledna 2020 a **odpovědělo 70 zařízení**. Návratnost tedy byla téměř stoprocentní.

U dotazníku na cílovou skupinu byla situace trochu odlišná, protože jsme stěžejní informace (např. posuny v zaměstnanosti cílové skupiny) chtěli ověřit opakovaně, a případně je porovnat s výsledky první etapy.⁶ Šlo tedy o více samostatné šetření. Další rozdíl byl, že u cílové skupiny jsme neoslovovali všechny její zástupce, ale jen vybraný vzorek, přičemž hlavním kritériem výběru bylo oslovit ty rodiče, kteří nastoupili do mikrojeslí nově, a tím pádem si ještě dobře pamatují situaci rodiny v době před nástupem do mikrojeslí. Po zkušenosti z první etapy evaluace⁷ totiž tentokrát proběhlo dotazování pouze jednokolově. Od všech nově nastupujících rodičů byly od května 2019 s jejich svolením sbírány kontakty a po zhruba 4 měsících od nástupu byli osloveni projektem mikrojesle k vyplnění jediného dotazníku. V něm pak rodiče (na vybrané otázky) odpovídali nejprve vzhledem k situaci rodiny před nástupem dětí do mikrojeslí, a poté vzhledem k současné situaci (v okamžiku vyplňování dotazníku). Respondenti byli s tímto dotazníkem osloveni napříč všemi výzvami na podporu mikrojeslí (tj. č. 126,

⁴ Každé zařízení vyplňovalo dotazník jindy, podle toho, kdy realizaci projektu ukončilo. Většinou trvaly 2,5 – 3 roky.

⁵ V nadpoloviční většině případů jde v nových výzvách stále o ty samé zřizovatele, kteří navázali na původní výzvy novými projekty a byli tedy dotazováni v rámci dotazníkových šetření výzev 126, 127. Bylo proto rozhodnuto, že není třeba pro tyto výzvy dělat nový samostatný dotazník (či opakovat první dotazník první etapy). Názory zřizovatelů, kteří realizovali projekt jak v rámci první, tak i druhé výzvy, navíc byly promítnuty do závěrů kvalitativního šetření, které probíhalo ve stejném období.

⁶ Jelikož se výsledky oproti první etapě zásadním způsobem neliší, porovnáváme výsledky jen u vybraných otázkách, kde to má smysl.

⁷ V první etapě byli rodiče dotazováni dvoukolově: před nástupem dítěte do mikrojeslí a několik měsíců po něm. V praxi se ale ukázalo, že příliš velké množství rodičů vyplní jen jeden ze dvou dotazníků a jejich odpovědi tak není možné „spárovat“ a porovnat. Proto bylo rozhodnuto tentokrát zjišťovat posuny retrospektivně, v rámci jednoho dotazníku.

127, 69, 70).⁸ E-maily od zřizovatelů na rodiče se získávaly v období od 1. 5. 2019 do 1. 11. 2020. Rodiče byli kontaktováni vždy po 4 měsících od nástupu dítěte do zařízení. Sběr dat proběhl od září 2019 do února 2020. Celkem bylo osloveno 508 rodičů, z čehož **odpovědělo 292**. Návratnost dotazníku pro rodiče tedy byla 57 %.

Po vyčištění dat z dotazníkových šetření a propojení datových souborů v šetření zřizovatelů jsme přistoupili k samotným analýzám. Nejprve jsme pro všechny otázky vytvořili kontingenční tabulky, které nám poskytly základní vizualizaci frekvencí odpovědí, následně jsme vytvořili k jednotlivým otázkám grafy. Odpovědi na otevřené otázky jsme okódovali a rovněž sledovali jejich frekvence.

Poznatky z dotazníkových šetření byly doplněny o zjištění z rozhovorů se zřizovateli, které byly realizovány v lednu – únoru 2020⁹. Cílem realizovaných hloubkových rozhovorů bylo získat detailnější vhled do problematiky provozu mikrojeslí z pohledu zřizovatelů a podrobnější informace o vybraných tématech, které se týkají provozu mikrojeslí. Témata rozhovoru navazovala na zjištění z pilotní evaluace služby a na aktuálně probíhající výstupní dotazníky pro zřizovatele a pro rodiče využívající službu. Konstrukce výběrového souboru byla založena na základě záměrného výběru tak, aby respondenti měli již vyplněný výstupní evaluační dotazník po konci projektu. Z nich pak byli vybráni konkrétní respondenti na základě informací, které do dotazníku uvedli, tak aby výsledný vzorek reprezentoval různé názorové skupiny (z hlediska typu zřizovatele, přijímání dětí mladší 1 roku, kapacitních problémů, odmítnutých žádostí apod.).

Dalším zdrojem sekundárních dat byla analýza docházkových systémů (zvláště zpracovaná v rámci kapitoly 5). Vzhledem k tomu, že elektronický docházkový systém byl zaveden až pro nové výzvy (č. 69 a 70), mohla být pro analýzu využita data pouze těch zařízení, která byla provozována v rámci těchto nových výzev a zároveň byla v době získávání dat v provozu alespoň 6 měsíců. Takových zařízení bylo celkem 19. Získaná data se vztahují k období červenec až prosinec 2019.

Dodatečné informace o všech podpořených osobách z cílové skupiny byly čerpány z IS ESF, pro porovnání byla rovněž využita data z Českého statistického úřadu.

⁸ Výzvy jsme při sběru a vyhodnocování od sebe neodlišovali, protože výzvy 69, 70 na původní přímo navazují a z hlediska podmínek se liší jen v některých oblastech financování, které ale neovlivňují výsledky dotazníkového šetření.

⁹ Výsledky kvalitativního šetření mezi zřizovateli mikrojeslí jsou samostatně zpracovány ve zprávě *Provoz mikrojeslí z pohledu zřizovatelů* (Horpeniaková 2020).

2.2 Evaluační otázky

Evaluační otázky si klade za cíl odpovědět na otázky spojené s dopadem na cílovou skupinu, se zájmem o službu, s náklady na provoz a s nastavením služby mikrojeslí. Při jejich formulaci se zároveň opíráme o doporučení z předchozí evaluační zprávy.

Dopad na cílovou skupinu:

- Do jaké míry projekt přispěl k zaměstnanosti zástupců cílové skupiny (z hlediska typu smlouvy a počtu odpracovaných hodin), specificky žen s dětmi do čtyř let věku?
- Zvýšily se příjmy domácnosti u cílové skupiny (rodičů)?
- Do jaké míry projekt přispěl ke spokojenosti se sladěním pracovních a rodinných povinností u zástupců cílové skupiny? V čem jim mikrojesle nejvíce pomohly?
- Jak by rodiny musely řešit péči o děti, které nyní mají v mikrojeslích, pokud by tato služba nabízena nebyla? U jak velkého podílu rodičů by se o děti musela starat matka?

Dopad na cílovou skupinu byl sledován skrze dotazník, který byl zaslán rodičům 4 měsíce po nástupu dítěte do mikrojeslí (viz podkapitola 2. 2 *Zdroje dat a výzkumné metody*). V dotazníkovém šetření byla mapována situace rodičů měsíc před nástupem dítěte do zařízení, která byla následně srovnávána se situací v současnosti. Zapojení na trh práce bylo sledováno skrze typ pracovní smlouvy a týdenní pracovní dobu, zjišťován je i posun v příjmu domácnosti (nicméně oproti předchozí evaluaci je tato otázka vzhledem k negativnímu vnímání rodičů zjišťována pouze v obecné rovině). Zjišťovány jsou i měkké faktory spokojenosti se sladěním pracovního a rodinného života a také potenciální negativní dopad při hypotetické situaci, kdy by dítě nemohlo být umístěno do mikrojeslí.

Sledování zájmu o službu:

- Jaké jsou hlavní motivace rodičů pro rozhodnutí umístit dítě do mikrojeslí?
- Jaké jsou postoje a názory cílové skupiny a jejího okolí na umísťování dítěte do mikrojeslí?
- Jaký je zájem o službu z hlediska věku dětí?
 - Existují nějaké bariéry pro přijímání dětí mladších jednoho roku ze strany zřizovatelů?
 - Mají rodiče zájem umístit do zařízení děti mladší jednoho roku?
- Do jaké míry se zřizovatelům daří naplnit kapacitu zařízení?

Evaluační otázky spojené se sledováním zájmu o službu jsou klíčové, zejména s ohledem na její pokračování a nastavení do budoucna. Při sledování zájmu jsme pracovali s daty z dotazníkového šetření mezi rodiči i zřizovateli. Již první evaluace ukázala v této oblasti zajímavé poznatky – zejména to, že malé děti do 1 roku jsou umísťovány do mikrojeslí pouze výjimečně. Proto jsme se v našich analýzách detailněji zaměřili na to, jak se zájem o umísťování dětí v této věkové kategorii do zařízení v průběhu trvání projektu posunul a jestli mají sami zřizovatelé nějaká omezení pro přijímání dětí mladších jednoho roku. Věk dětí při nástupu do mikrojeslí byl paralelně zjišťován jak od zřizovatelů, tak od rodičů. Data z dotazníkových šetření byla dále doplněna o závěry z kvalitativních rozhovorů realizovaných mezi zřizovateli mikrojeslí a také o analýzu záznamů z docházkových systémů mikrojeslí. Dále v souvislosti se zájmem o službu jsme detailně zjišťovali, jak jsou jednotlivé mikrojesle naplněny, na kolik hodin sem děti chodí a v jaké časy. Zároveň bylo podrobněji sledováno, kteří rodiče služby mikrojeslí využívají, zejména co týče socio-ekonomického statusu, také nás zajímala jejich motivace

k umístění dítěte do zařízení a obecně postoje a názory cílové skupiny a jejího okolí na umísťování dětí do mikrojeslí.

Shrnutí nákladů spojených s provozem služby:

- Jaké reálné náklady zřizovatelé vynakládají na:
 - Nájemné
 - Mzdy
 - Kvalifikaci pečujících osob
- Jaký je postoj zřizovatelů ke „školkovnému“ a jeho maximální výši?

Evaluační zpráva shrnuje průměrné náklady na konkrétní oblasti provozu a poskytne základní porovnání mezi jednotlivými projekty. Zajímali nás také postoj zřizovatelů k hypotetickému „školkovnému“ a jeho případné maximální výši. Data z dotazníkového šetření mezi zřizovateli byla komparována se závěry z kvalitativních rozhovorů.

Zhodnocení nastavení služby:

- Jak je nastavený provoz mikrojeslí z hlediska otevírací doby a personálního vybavení?
- Jak je současné nastavení služby hodnoceno zřizovateli mikrojeslí?
- V čem spatřují zřizovatelé největší výhody mikrojeslí?
- Jaké jsou plány zřizovatelů po ukončení realizace projektu?

Oblast zhodnocení nastavení služby je široká a kombinuje faktické otázky týkající se otevírací doby mikrojeslí či personálního vybavení (počet pečujících osob, jejich pracovní doba) s kvalitativně pojatou zpětnou vazbou. U zřizovatelů jsme zjišťovali, v čem spatřují největší výhody mikrojeslí. Důležitou otázkou pak také bylo, jaké jsou další plány zřizovatelů po ukončení realizace projektu. I zde jsme při zodpovídání na evaluační otázky pro komparaci využívali poznatky z kvalitativních rozhovorů.

3. Možnosti institucionální péče o předškolní děti do čtyř let v ČR od roku 1989 po současnost se zvláštním zaměřením podmínek pro vznik mikrojeslí

Důležitou součástí rodinné politiky jsou opatření, která pomáhají rodičům sladit rodinný a pracovní život. Jedním z těchto opatření je podpora služeb nerodinné péče o děti. Z hlediska předškolní péče jsou pak státem podporovány zejména mateřské školy s cílovou skupinou dětí ve věku od tří let do zahájení povinné školní docházky¹⁰. Vedle toho jsou však v současné době provozována (na základě několika možných právních forem) i další zařízení péče o děti v předškolním věku – a to zejména dětské skupiny, mikrojesle a jiná soukromá zařízení. Ta se snaží pokrýt mezeru v péči o nejmenší děti, která se začala v České republice vytvářet po roce 1989.

Z hlediska nabídky a poptávky nás zajímá cílová skupina dětí do čtyř let věku. Před rokem 1989 byla v České republice pro péči o nejmenší děti rozšířená a využívaná zejména instituce jeslí, která měla odlišný charakter od současné institucionalizované péče o nejmenší děti. Jesle začaly vznikat již v 50. letech 19. století s cílem postarat se o děti námezdně pracujících rodičů. Roku 1966 byly jesle dle zákona 22/1966 Sb. vymezeny jako zvláštní dětské zařízení a byly děleny podle délky provozu na denní, týdenní a jesle s nepřetržitým provozem. Dále pak byly jesle děleny podle zřizovatele na jesle územní, jesle závodní a jesle družstevní.

Historicky zakotvený koncept medikalizované péče o děti mladší tří let, který byl víceméně oddělený od výchovy a vzdělávání starších předškolních dětí, spolu s předchozí sociálně-politickou „volbou cesty“ rozšiřování doby celodenní a kontinuální péče matek o děti předškolního věku, vedl v kontextu transformace české společnosti po roce 1989 k zásadnímu propadu v dostupnosti institucionální péče o nejmladší předškolní děti (Hašková 2007). Jesle začaly být do jisté míry vnímány jako přežitek z komunistického období, a matky i díky nové legislativě zůstávaly čím dál tím více doma s dětmi. Začal sílit názor, že do tří let věku je pro dítě nezbytná individuální péče, a tu mají většinou zastávat matky. Nicméně na rušení jeslí měl vliv širší kontext společenských změn v české společnosti, které ovlivnily nejen pojetí péče o děti předškolního věku, ale i vůbec nastavení ohledně zakládání rodiny (docházelo ke snížení porodnosti, zvyšoval se věk žen, kdy měly první dítě atd.). Změny ohledně nastavení délky mateřské dovolené však byly patrné již před rokem 1989 - délka mateřské dovolené byla v roce 1987 stanovena na dnešních 28 týdnů (přičemž osamělé matky či matky, které porodily dvě a více dětí měly nárok na 37 týdnů). Nárok na navazující mateřskou dovolenou při zachování pracovní smlouvy byl daný od roku 1970 do dvou let dítěte, k 1. 1. 1989 byl prodloužen do tří let dítěte. Pojem rodičovský příspěvek se objevuje od 1. 10. 1990, kdy nabyl účinnosti zákon č. 382/1990 o rodičovském příspěvku (do té doby se dávka nazývala mateřským příspěvkem), pojem rodičovská dovolená se užívá od 1. 1. 2001 a nahradil do té doby užívaný termín navazující mateřskou dovolenou¹¹.

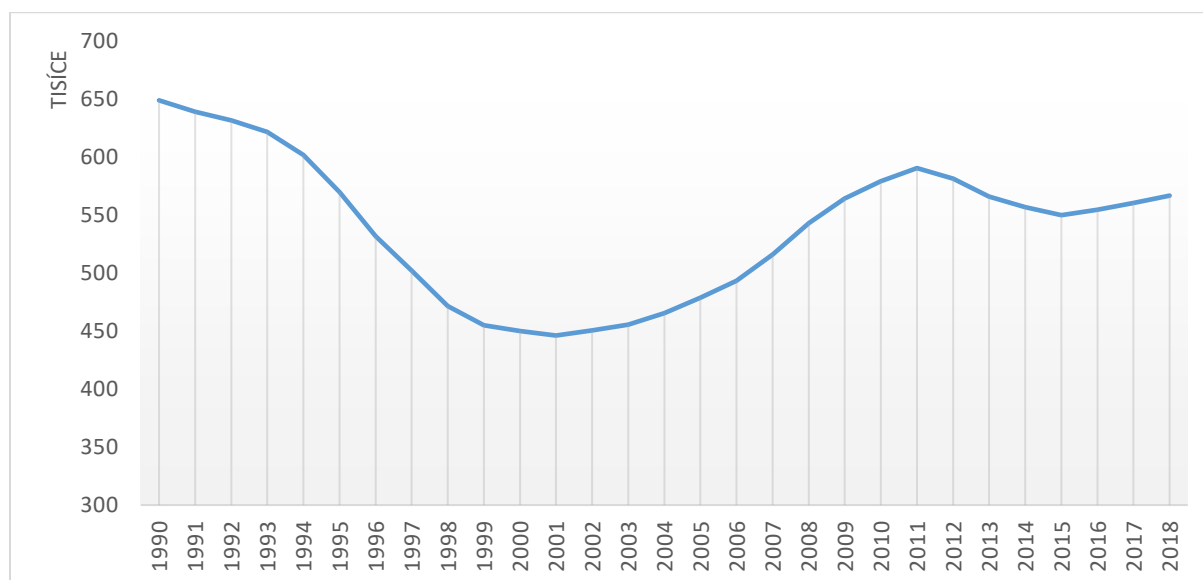
¹⁰ Podle zákona č. 178/2016 Sb. bylo stanoveno, že od září 2016 se předškolní vzdělávání organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let, nejdříve však od dvou let. Zákon sice nevyklučuje přijímání dětí mladších tří let, nicméně tyto děti ovšem nemají na přijetí právní nárok a je vždy otázkou individuálního posouzení ředitele mateřské školy.

¹¹ Je potřeba brát v patrnosti rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a rodičovskou dovolenou. Rodičovský příspěvek je možné čerpat až do čtyř let věku dítěte. Rodičovská dovolená je pracovní volno poskytované zaměstnavatelem do věku tří let dítěte – pokud by žena chtěla s dítětem zůstat doma déle, není již zaměstnavatel ze zákona povinen držet ženě pracovní místo a vše záleží na domluvě (která může být řešena formou neplaceného

Podle § 124 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů pak jesle coby zdravotnická zařízení byly definitivně zrušeny k 31. 12. 2013. Obdobnou péči pak bylo možné poskytovat např. v režimu vázané živnosti dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších právních předpisů, „péče o děti do 3 let věku v denním režimu“ (Zdroj: www.mzcr.cz). Úbytek počtu zařízení byl markantní. Zatímco v roce 1989 bylo na území ČSFR 1313 zařízení (a v nich 52 658 míst), na konci roku 2012 bylo v Česku podle Ústavu zdravotnických informací a statistik pouhých 44 jeslí (a v nich 1 401 míst¹²). Jesle, které nadále fungovaly, nedostávaly žádné příspěvky ze státního rozpočtu – rodiče tedy museli hradit (mnohdy nemalý) poplatek, který záležel na zřizovateli a typu docházky (Syslová a kol. 2014). Pokračovat v provozu pak mohly podle živnostenského zákona nebo na základě obecně platných právních předpisů (Kropáčková a Splavcová 2017).

Problém ubývání zařízení se však nedotýkal jenom jeslí, ale i mateřských škol a na přelomu století, kdy opět začalo docházet k demografickému růstu populační křivky, tak nastal problém, že se do mateřských škol mnohdy nedostaly ani tříleté děti (Splavcová a Kropáčková 2016).

Graf 3.1: Počet dětí ve věku 0-4 let v letech 1990–2018

Zdroj: ČSÚ, Demografické ročenky jednotlivých let, stav vždy k 31. 12. daného roku

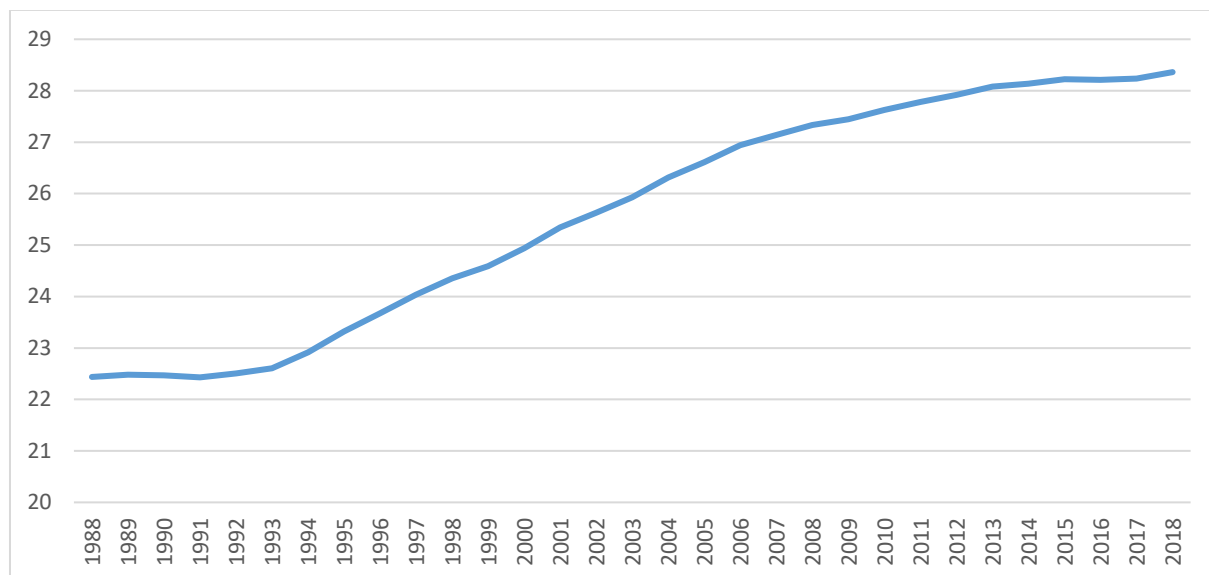
Graf 3.1 ukazuje vývoj počtu dětí do čtyř let v České republice od roku 1990 do roku 2018. Na grafu můžeme vidět, že od roku 1990 docházelo k postupnému snižování počtu takhle malých dětí v populaci, a to až do roku 2001, kdy byl počet dětí v této věkové kategorii 446 313. Postupně opět docházelo k nárůstu, a to až do roku 2011, kde se počet dětí dostal na číslo 590 690, poté se s mírným kolísáním drží počet dětí do čtyř let kolem 560 tisíc.

pracovního volna, zejména ve chvíli, kdy nemá možnost umístit dítě do školky či jej jinak zaopatřit). Naopak rodičovský příspěvek je možné pobírat, i když se žena vrátí do zaměstnání dříve. Jediné omezení, které se pojí s dřívějším návratem do zaměstnání, je, že do dvou let dítěte se sleduje počet hodin, které mohou rodiče dávat dítě do předškolního zařízení, aniž by přišli o rodičovský příspěvek. Od ledna 2020 se tento počet hodin zvýšil ze 46 hodin na 92 hodin v kalendářním měsíci.

¹² Zdroj: ÚZIS. Roční výkaz o činnosti zdravotnických zařízení. Stav k 31. 12. daného roku.

Pokles počtu dětí v nejmladší věkové kategorii je ovlivněn řadou faktorů, k těm nejvýznamnějším patří realizace rodičovství ženami ve vyšším věku. Následující graf ukazuje, jak se v průběhu času vyvíjel průměrný věk matek při narození prvního dítěte.

Graf 3.2 Průměrný věk matek při narození 1. dítěte (1988–2018)

Zdroj: ČSÚ

Na Grafu 3.2 můžeme vidět, že od roku 1993, kdy byl průměrný věk ženy při porodu jejího prvního dítěte 22,6 let, začalo docházet k výraznému posouvání rodičovství do vyššího věku. O deset let později, v roce 2013 byl průměrný věk prvorodičky 28,1. Rychlejší tempo růstu je pak patrné zejména v 90. letech (což koreluje s nižším počtem dětí v nejmladší věkové skupině v daném období, jak ukazoval Graf 3.1).

Do poptávky a nabídky zařízení pro nejmenší děti se odráží i délka rodičovské dovolené. V České republice dlouhodobě panuje až stereotypní názor, že by matka měla být co nejdéle s dítětem doma. Rodičovská dovolená na čtyři roky není sice využívána tak často jako dříve, ale stále je nejčastěji využívána rodičovská dovolená na tři roky, což je v evropských zemích neobvyklé, jelikož většinou je rodičovská dovolená mnohem kratší a děti tak navštěvují výchovně-vzdělávací instituce již ve velmi raném věku. Problém v České republice však je, že ačkoli již dochází v tomto směru k určitému posunu, stále je zde nedostatečná finančně dostupná kapacita zařízení pro péči o děti pro všechny rodiče, kteří se chtějí vrátit do pracovního procesu a také nedostatek částečných nebo flexibilních úvazků¹³, které jsou pro matky s malými dětmi mnohdy podmínkou pro sladění rodinného a pracovního života. Preference rodičů zároveň koreluje s nastavením rodičovského příspěvku. Jak uvádí např. Pertold-

¹³ Nedostupnost flexibilních úvazků pak může ženy nutit volit zaměstnání, která jsou méně náročná na výkon a čas, což ale následně prohlubuje jejich mzdovou mezeru ve srovnání s muži (Křížková a kol. 2011). Další roli také sehrává, že po dlouhodobějším pobytu na rodičovské dovolené dochází k poklesu její kvalifikace (v průběhu let, kdy je žena nepřítomna v práci, se může v důsledku např. technologického rozvoje změnit obsah jejího zaměstnání), ke ztrátě lidského kapitálu a přerušení profesního vývoje. K tomu navíc, nezávisle na délce rodičovské dovolené, častá nemocnost dětí zvyšuje u žen pravděpodobnost absence v zaměstnání a může omezovat jejich pracovní nasazení (viz Bičáková, Kalíšková 2016). Obecně tak nižší produktivita ženy po návratu na trh práce může vést k vyššímu riziku nezaměstnanosti.

Gebická a Bartoš (2018) se zavedením možnosti flexibilně čerpat rodičovský příspěvek¹⁴, se zároveň zvyšuje zájem o dřívější a pozvolnější návrat na trh práce. K červnu 2018 pobíralo rodičovský příspěvek celkem 284 846 osob, z toho 23,25 % rodičů pobíralo příspěvek vyšší jak 7 600 Kč, což znamená, že při celkové částce 220 000 počítala s jeho dřívějším vybráním dříve jak za tři roky. Pro srovnání v roce 2008 zvýšenou výměru rodičovského příspěvku, tedy dvouletou variantu, čerpalo pouhých 1,5 % (5 373) rodičů z 357 155 osob (zdroj: MPSV).

Na téma preferencí zajištění péče o děti a pracovního uplatnění bylo realizováno několik průzkumů (viz např. Kuchařová, Psychlová 2016; Paloncyová a kol. 2014; Paloncyová a kol. 2013; Barvíková a kol. 2018). Výsledky těchto šetření poukazují na to, že do dvou let věku dítěte převažuje v preferencích rodičů výhradní rodičovská péče. V posledních letech se matky chtějí vracet na trh práce dříve, ideálně mezi druhými a třetími narozeninami dítěte, nicméně pak zejména počínaje třetím rokem věku dítěte výrazně vzrůstá zájem, aby dítě docházelo do mateřské školy či jiného obdobného zařízení (Paloncyová a kol. 2014; Höhne, 2017). Je si však potřeba uvědomit, že v preferencích se může odrážet i pociťovaný nedostatek zařízení – tj. pokud bude rodič vědět, že nemá ve svém okolí kvalitní zařízení, kam by mohl umístit své dítě, nebude pro něj tento způsob zajištění péče o dítě považován za nejlepší.

Jak ale poukazují někteří autoři, např. Wiegerová a Gavora (2018), důvod práce nemusí být vždy tím hlavním při úvaze rodičů ohledně umístění dítěte do zařízení. Podle této studie za největší důvod rodiče uváděli, že chtějí, aby dítě bylo v interakci s ostatními dětmi stejného věku. Mezi další důvody patřilo například osvojení znalostí a dovedností, které budou děti potřebovat v dalších letech nebo získání nových kamarádů.

Do jaké míry jsou dostupná zařízení pro předškolní děti v České republice, mapuje nejnověji zpráva *Analýza dostupnosti zařízení péče o děti v předškolním věku* zpracovaná oddělením evaluací MPSV (Zykanová, Janhubová 2020). Ta se zabývá zejména počtem míst v mateřských školách a dětských skupinách se sledováním rozdílů v rámci věkových skupin a krajů ČR. Je patrné, že jak intenzita využívání MŠ, tak regionální zastoupení se výrazně liší u dětí do tří let a nad tři roky. Právě ve věku mezi druhými a třetími narozeninami dítěte je pociťována jejich největší nedostupnost, a to i pro děti starší (viz též Paloncyová a kol. 2014). V *Analýze dostupnosti* je pak vytvořen i určitý kapacitní odhad pro děti do tří let, který dochází k počtu 71 000 dětí ve věku do tří let, které rodiče chtějí umístit do zařízení předškolní péče. Mateřské školy pro ně v současnosti zajišťují 64 % potřebných míst. 17 % míst pak poskytují dětské skupiny. Přibližně pětina rodičů, kteří chtějí umístit dítě do tří let do zařízení, se však setkává s odmítnutím.

Vedle mikrojeslí, kterými se zabývá tato evaluační zpráva, jsou formou, jak zajistit péči o nejmenší děti mimo mateřské školy a soukromě vzniklá zařízení, dětské skupiny. Tato zařízení jsou prozatím

¹⁴ Variabilitu rodičovského příspěvku z hlediska jeho výše a délky čerpání poprvé přinesla zákonná úprava účinná od roku 2008. K výraznému posunu došlo v roce 2018, kdy skončila limitace maximální možné výše příspěvku za měsíc, která do té doby činila 11 500 korun. Rodiče s vyššími příjmy tak mohou celkovou částku vyčerpat rychleji než do konce druhého roku dítěte, jak tomu bylo dříve. Zároveň si mohou výši RP (a tedy i délku jeho pobírání) každé tři měsíce měnit. Do roku 2018 zároveň platilo, že ten, kdo nedosáhl na peněžitou pomoc v mateřství, která se pobírá těsně před porodem a po porodu, musel rodičovský příspěvek vyčerpat tak, že do konce devátého měsíce věku dítěte čerpal 7 600 Kč měsíčně a následně pak 3800 Kč měsíčně do čtyř let věku dítěte. Od roku 2018 si tito rodiče mohli volit čerpání příspěvku až do výše 7600 korun, a zkrátit si tak celkovou dobu čerpání nejvíce na tři roky. Od ledna 2020 se pak tento limit (i s ohledem na zvýšení celkového rodičovského příspěvku z 220 000 Kč na 300 000 Kč) zvýšil na 10 000 Kč měsíčně.

podporována z Evropského sociálního fondu. Dětské skupiny byly ukotveny zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů ze dne 23. září 2014 (později upraven zákonem č. 127/2015 Sb.), s účinností od 29. listopadu 2014. Tato zařízení jsou určena dětem od 1 roku do zahájení povinné školní docházky. Poskytovatelem služby může být zaměstnavatel rodiče a dále typy poskytovatelů, jež mohou poskytovat služby rodičům, kteří nejsou jejich zaměstnanci¹⁵. Od roku 2015 je možné získat pro vybudování a provoz dětské skupiny podporu z Evropského sociálního fondu (ESF), a to prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost (OPZ). V první fázi mohla tuto podporu získat i zařízení provozovaná na základě živnosti (konkrétně v prvních dvou výzvách, výzvě 35 a 36). Od roku 2017 již z OPZ nemohla být podporována zařízení provozovaná na základě živnosti, část z nich se proto transformovala na dětské skupiny. Aktuálně je v provozu 1067 zařízení o kapacitě 14 096 míst (viz evidence.mpsv.cz, k 21. 05. 2020).

Mikrojesle oproti dětským skupinám přicházejí s koncepcí, která klade větší důraz na individualizovanou péči a rodinné prostředí. To je podporováno počtem maximálně čtyř dětí na jednu pečující osobu. Vzhledem k jejich množství – aktuálně je v provozu 98 zařízení (viz mikrojesle.mpsv.cz, k 21. 05. 2020) – a k uvedeným omezením množství docházejících dětí, nemají mikrojesle takový potenciál zaplnit kapacitní mezeru, nicméně jsou významnou pomocí pro rodiče nejmenších dětí, kteří se potřebují z různých důvodů vrátit do zaměstnání dříve a zároveň je pro ně důležité, aby dítěti byla poskytnuta co nejkvalitnější péče s ohledem na jeho nízký věk (docházet do mikrojeslí mohou děti již od půl roku) a zároveň byla pro ně služba finančně dostupná. Jak je patrné i z kvalitativního šetření mezi zřizovateli mikrojeslí, podle jejichž názoru je individuální prostředí mikrojeslí lepší z důvodu, že děti takhle nízkého věku nejsou připravené na širší kolektiv. Tento aspekt je do značné míry ovlivněn tím, že děti mají mnohdy ještě omezené vyjadřovací schopnosti, nosí pleny, nejsou zcela schopny sebeobsluhy a je potřeba klást větší důraz na jejich bezpečnost. Zároveň mají tyto rozdílné denní režimy a další potřeby, které vyžadují individuální přístup (viz Horpeniaková 2020).

Velkým otazníkem ale prozatím zůstává budoucnost těchto zařízení, a to jak dětských skupin, tak mikrojeslí. Na jedné straně z poslední evropské zprávy o rozvoji zařízení péče o děti vyplývá, že v nabídce jeslí a školek pro děti do tří let je Česká republika druhá nejhorší v rámci Evropské unie (viz *European Commission* 2018)¹⁶, na straně druhé je ale komplikovaná otázka financování a udržitelnosti stávajících zařízení, která vznikla v rámci podpory z ESF. Dle připravované novely zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, by měl na financování jejich provozu od roku 2022 přispívat stát. Vzhledem k malému počtu dětí je provoz mikrojeslí poměrně nákladný. Nastavení pravidel pilotních projektů podpořených z ESF navíc umožňovalo provozovat mikrojesle bez úhrady ze strany rodičů. Nově se rodiče budou muset kromě stravy podílet i na financování provozních nákladů. V této evaluační zprávě se zabýváme vyhodnocením projektů na podporu mikrojeslí, kde se skrze realizovanou dotazníkovou šetření snažíme zhodnotit úspěšnost realizovaných projektů a zájem jejich uživatelů.

¹⁵ Poskytovatelem může být nestátní nezisková organizace (spolek, obecně prospěšná společnost, ústav, nadace nebo nadační fond, církevní organizace), příspěvková organizace, územně samosprávný celek (obec, kraj) a jím zřízená právnická osoba, firemní poskytovatel, vysoká škola, škola a školské zařízení, veřejná výzkumná organizace, profesní a podnikatelské sdružení, sociální partner či organizační složka státu

¹⁶ Poslední za Českou republikou se umístilo Slovensko, třetí od konce pak Polsko. To poukazuje obecně na problém postkomunistických zemí. Naopak nejlépe je na tom dlouhodobě Dánsko, Nizozemí a Švédsko.

4. Dotazníkové šetření mezi zřizovateli

4.1 Základní informace

V následujícím textu uvádíme nejprve základní informace o zřizovateli mikrojeslí, struktuře výběrového souboru z hlediska krajů ČR a z hlediska velikosti obce, ve které jsou mikrojesle zřízeny. Následně odpovídáme na to, zda a jaké měli zřizovatelé zkušenosti s provozem obdobných zařízení před mikrojeslemi, jakou formou mikrojesle zřídili, kdo je poskytovatelem prostor a kolik zřizovatelů má mikrojesle ve vlastní domácnosti a jaká je průměrná otevírací doba mikrojeslí.

Tab. 4.1 Zastoupení zřizovatelů dle krajů

Kraj	Zařízení, která vyplnila dotazník		Mikrojesle vzniklé v rámci výzev č. 126 a 127		Děti do čtyř let v krajích ¹⁷	
Hlavní město Praha	8	11 %	8	11 %	75 236	13 %
Jihočeský kraj	1	1 %	1	1 %	33 565	6 %
Jihomoravský kraj	10	14 %	10	14 %	66 289	12 %
Karlovarský kraj	1	1 %	1	1 %	13 719	2 %
Kraj Vysočina	2	3 %	2	3 %	26 441	5 %
Královéhradecký kraj	3	4 %	3	4 %	27 904	5 %
Liberecký kraj	0	0 %	0	0 %	23 542	4 %
Moravskoslezský kraj	5	7 %	5	7 %	60 003	11 %
Olomoucký kraj	5	7 %	5	7 %	32 693	6 %
Pardubický kraj	4	6 %	4	6 %	27 261	5 %
Plzeňský kraj	0	0 %	2	3 %	29 971	5 %
Středočeský kraj	10	14 %	10	14 %	79 644	14 %
Ústecký kraj	6	9 %	6	8 %	41 529	7 %
Zlínský kraj	15	21 %	15	21 %	29 375	5 %
Celkem	59	100 %	72	100 %	567 172	100 %

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé + ČSÚ – Věkové složení obyvatelstva 2018

Dotazníkové šetření mělo velkou návratnost. Ze 72 zařízení z výzev 126 a 127 dotazník nevyplnila pouze dvě zařízení v Plzeňském kraji. Ve vzorku je nejvíce zastoupený Zlínský kraj (21 % odpovědí), kde je také největší množství mikrojeslí (tj. 15). Pouze v jednom kraji – Libereckém – nefungují žádné mikrojesle. Mikrojesle v rámci pilotního projektu nevznikaly rovnoměrně. V rámci nových výzev č. 69 a 70, vyhlášených v roce 2019, počet mikrojeslí stoupá a v jednotlivých krajích přibývá, nicméně i nadále mikrojesle vznikají spíše nahodile než plánovaně. Největší nárůst počtu zařízení lze sledovat v Jihomoravském kraji, kde je aktuálně v provozu 19 zařízení a dále pak také v Moravskoslezském kraji, kde funguje nyní 10 mikrojeslí. Bez mikrojeslí nadále zůstává Liberecký kraj¹⁸. Pokud si porovnáme počet dětí do čtyř let v jednotlivých krajích s počtem zařízení, která v krajích vznikla, největší rozdíl

¹⁷ Specifické podmínky výzev č. 126 a 127 stanovují věk dítěte, o které je možné v mikrojeslích pečovat, na šest měsíců až čtyři roky. Řídicí orgán později upřesnil metodickým pokynem, že se jedná o čtyři roky včetně, tedy do 5. narozenin dítěte, proto jsou do tabulky zahrnuti děti do čtyř let včetně. Ve výzvách č. 69 a 70 je již věk přesně stanoven od šesti měsíců do tří let (včetně), tj. do dne čtvrtých narozenin dítěte.

¹⁸ Do budoucna lze při plánování vzniku nových zařízení využít data z *Analýzy dostupnosti zařízení péče v předškolním věku*, která byla zpracována v lednu 2020 oddělením evaluací MPSV.

vidíme u Zlínského kraje, kde vzniklo největší množství mikrojeslí. Ve Zlínském kraji žije 5 % dětí do 4 let věku v České republice a vzniklo zde 21 % ze všech zařízení.

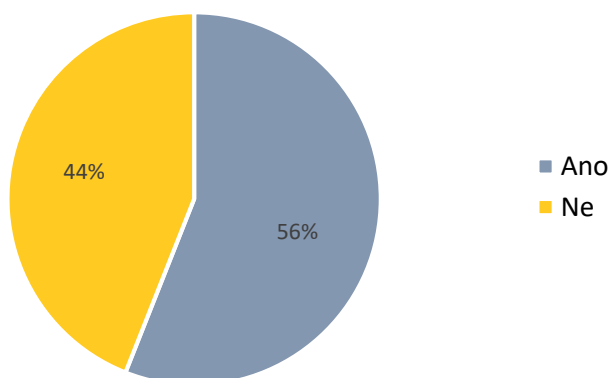
Tab. 4.2 Zastoupení dle velikosti sídla

Počet obyvatel v obci	Zařízení, která vyplnila dotazník		Všechna zařízení	
	<i>Absol.</i>	<i>%</i>	<i>Absol.</i>	<i>%</i>
100 000+	15	22 %	17	24 %
20 000-99 999	17	24 %	17	24 %
5 000-19 999	17	24 %	17	24 %
Do 5 000	21	30 %	21	28 %
Celkem	70	100 %	72	100 %

Mikrojesle vznikají v sídlech všech velikostních skupin. **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** ukazuje, že nejvíce mikrojeslí vzniklo v obcích do 5000 obyvatel (28 %). Jejich počet ovšem není výrazně vyšší než ten ve větších obcích a městech.

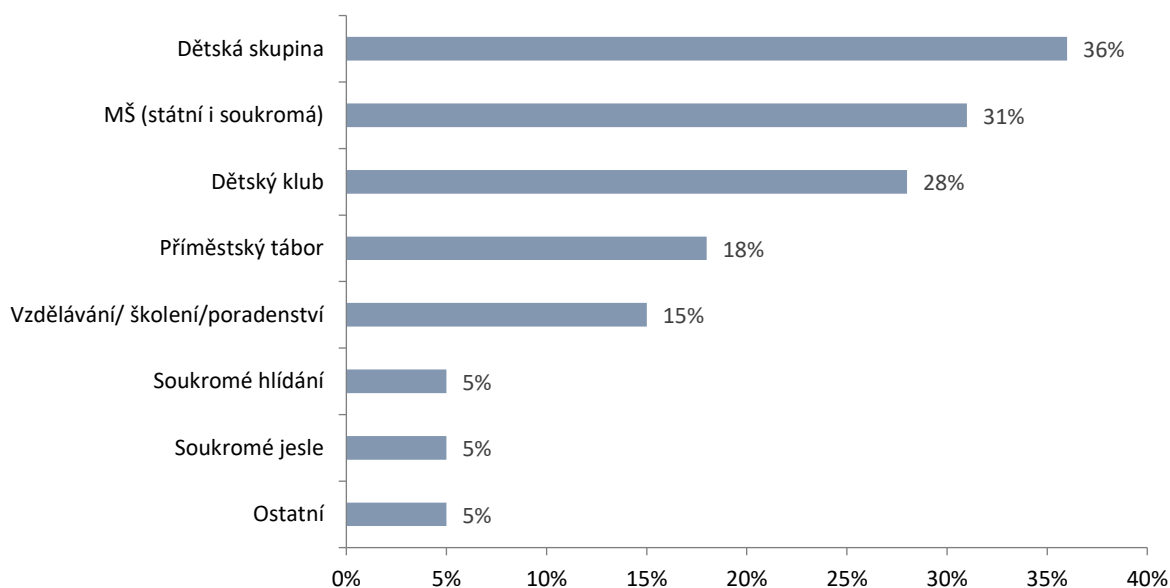
Následující dva grafy nám ukazují, jestli organizace poskytovala již nějaké služby péče o předškolní děti před vznikem mikrojeslí (Graf 4.1) a pokud ano, tak jaké (Graf 4.2).

Graf 4.1 Poskytování služeb péče o předškolní děti před zřízením mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Graf 4.2 Specifikace poskytovaných služeb

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=39 (ti, co již poskytovali nějakou službu dříve)

Více než polovina zařízení má zkušenost s poskytováním péče o děti již před využitím podpory z OPZ. Nejčastěji se jedná o dětské skupiny (36 %), mateřské státní i soukromé školy (31 %) či dětský klub (28 %).

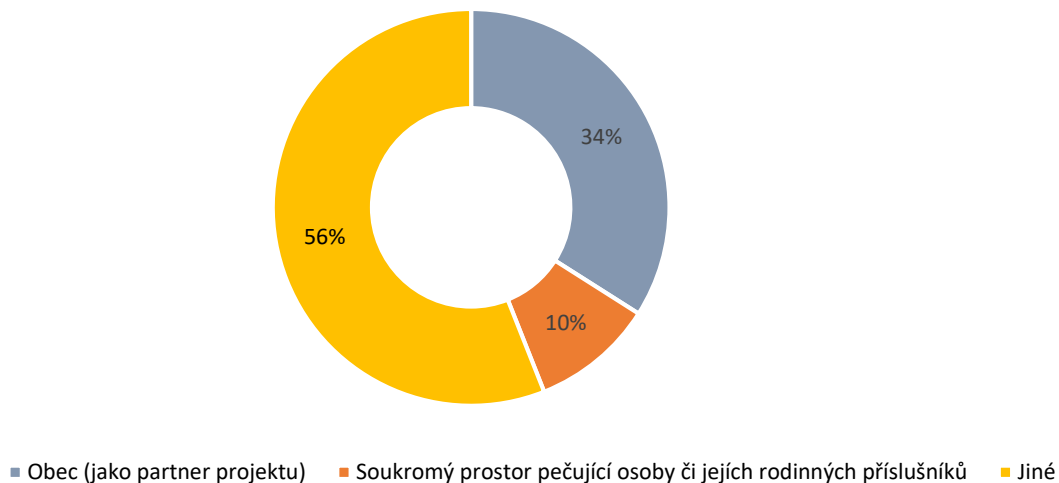
Graf 4.3 Kde jsou mikrojesle zřízeny (více možných odpovědí)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Téměř tři pětiny respondentů uvedly, že mají mikrojesle zřízeny samostatně a nenachází se na adrese s jinými mikrojeslemi nebo s jiným typem zařízení péče o děti. Necelá čtvrtina zařízení sídlí na stejné adrese s jiným zařízením péče o dítě (např. mateřská škola, lesní mateřská škola či dětská skupina).

Graf 4.4 Poskytovatel prostor pro mikrojesle

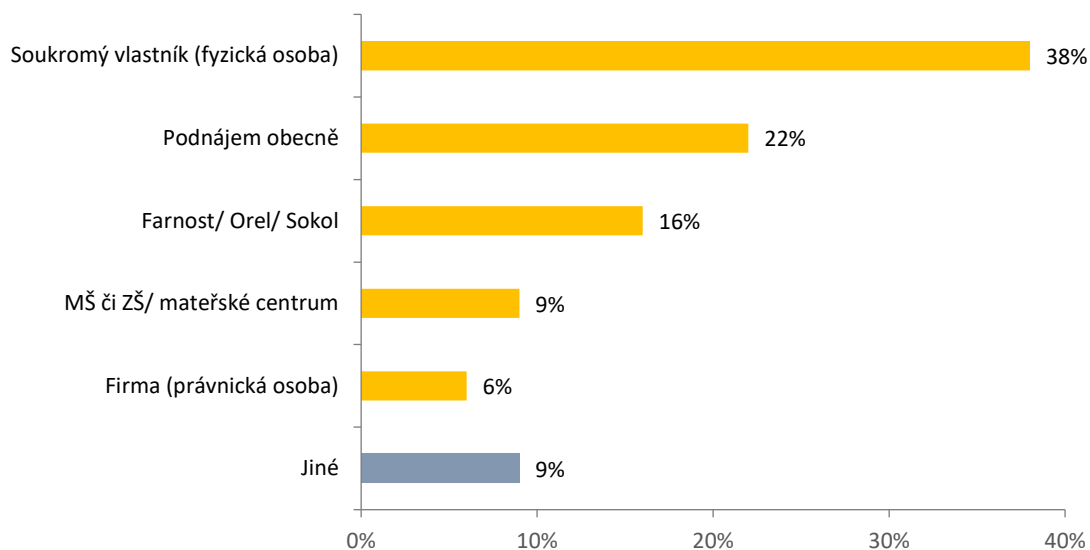

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Obec jako partner projektu poskytovala prostory mikrojeslím ve více jak třetině případů. Soukromé prostory využívalo 10 % zařízení.¹⁹ Více než polovina zařízení využívala jiného poskytovatele prostor.

¹⁹ Ve čtyřech případech se jedná o rodinný dům v osobním vlastnictví (či spoluvlastnictví), ve dvou případech o byt ve vlastnictví a jeden případ je byt v nájmu.

Graf 4.5 Jiný poskytovatel prostor

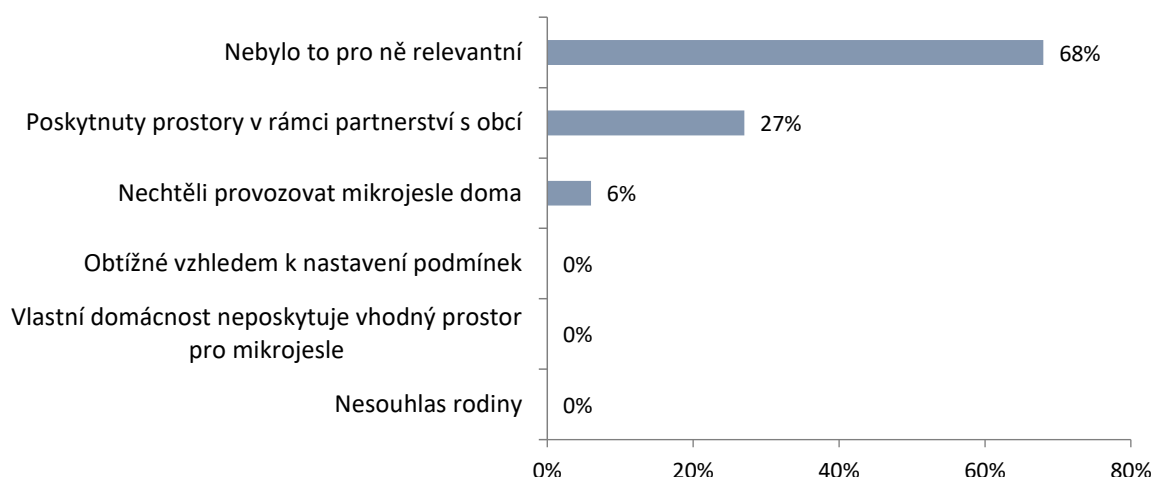
Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=32 (ti, co uvedli jiného poskytovatele prostor)

V případech, kdy zřizovatelé zvolili možnost „Jiné“, byl u 38 % respondentů poskytovatelem prostor soukromý vlastník jako fyzická osoba. Více jak pětina respondentů (22 %) zmínila podnájem bez bližších specifikací. Pět zřizovatelů využívá prostor farnosti, křesťanské sportovní organizace Orel nebo Sokola. Tři respondenti sdílí prostory s mateřskou či základní školou (případně mateřským centrem).

Pouze sedm zařízení (10 %) ²⁰ má mikrojesle zřízeny ve vlastní domácnosti anebo v domácnosti rodinného příslušníka. Respondentů, kteří mikrojesle v domácnosti nezřídili, jsme se v následující otázce ptali, proč o zřízení mikrojeslí neuvažovali.

²⁰ Bez grafu, zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Graf 4.6 Důvody, proč zřizovatelé nezřídili mikrojesle v domácnosti (více možností odpovědí)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=63 (ti, co neměli mikrojesle zřízeny ve vlastní domácnosti)

Přes dvě třetiny respondentů uvedly, že pro jejich organizaci nebyla možnost zřídit si mikrojesle doma relevantní, a to např. z důvodu, že mikrojesle vybudovali jako součást širšího spektra služeb, které nabízejí v rámci své organizace. Prostory poskytnuté v rámci partnerství s obcí mělo 27 % zařízení. Čtyři respondenti uvedli, že nevhledě na podmínky provozování služby nechtěli (či žádná z pečujících osob nechtěla) mít provoz mikrojeslí doma.

Otevírací doba mikrojeslí

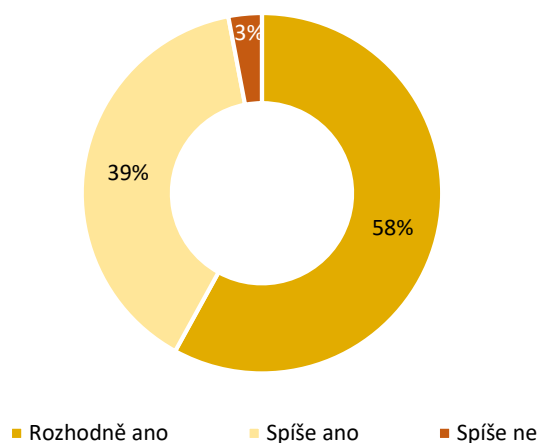
V průměru jsou mikrojesle otevřeny necelých 9 hodin denně. Konkrétní otevírací doba mikrojeslí „od – do“ se mezi zařízeními velmi různí. V průběhu provozu otevírací dobu měnila pouze necelá čtvrtina respondentů, a to nejčastěji z důvodu reakce na potřeby rodičů.²¹ Podrobné informace k otevírací době včetně grafů jsou součástí přílohy zprávy.

²¹ Bez grafu, zdroj Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70, relevantní grafy k otevírací době jsou součástí přílohy zprávy.

4.2 Naplnění kapacity mikrojeslí a počty odmítnutých žádostí

V této podkapitole se věnujeme otázkám souvisejícím s naplněním kapacity mikrojeslí včetně počtů odmítnutých žádostí o umístění dítěte, které vypovídají o míře poptávky po tomto typu zařízení.

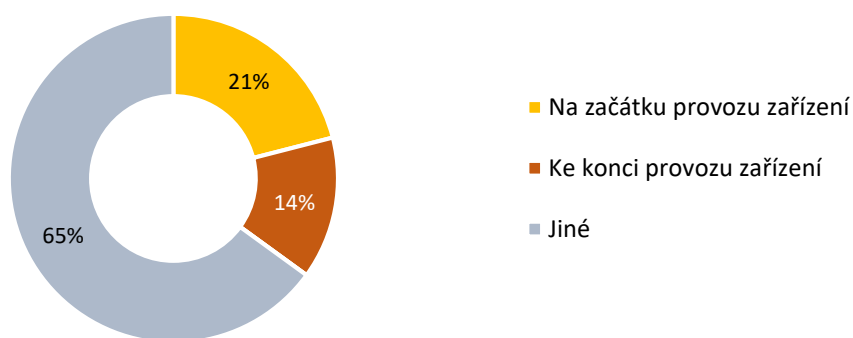
Graf 4.7 Dostatečně naplněná kapacita po celou dobu provozu

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

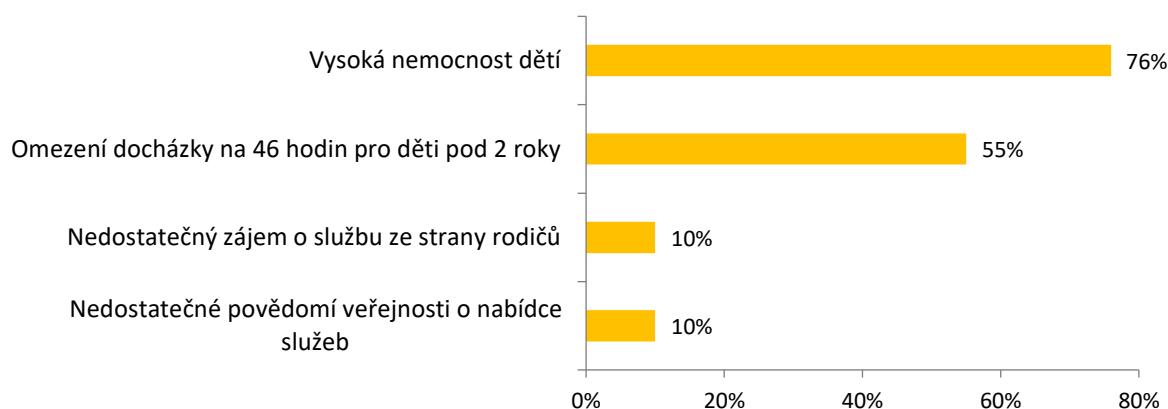
Většina zařízení (97 %) měla po celou dobu provozu dostatečně naplněnou kapacitou zařízení, přičemž 58 % uvedlo, že kapacita jejich zařízení byla naplněna rozhodně. Stejně tak i v kvalitativních rozhovorech respondenti vyzdvihovali, že se ze strany rodičů setkávali s nadměrným zájmem a nemohli tak uspokojit poptávku všech, kteří měli o službu zájem (v některých případech bylo dítě na „čekací listině“ již ve chvíli, kdy se narodilo). U respondentů, kteří v odpovědích uvedli spíše ano, spíše ne a rozhodně ne, jsme v dalších otázkách zjišťovali, v jakém období problémy s kapacitou měli, proč podle jejich názoru problémy nastaly a jak se s nimi vypořádali.

Graf 4.8 Problémy s kapacitou v zařízení – fáze provozu mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=29 (ti, kteří alespoň částečně problémy s kapacitou měli)

Graf 4.9 Důvody problémů s naplněním kapacity (více možností)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=29 (ti, kteří uvedli, že alespoň částečně problémy s kapacitou měli)

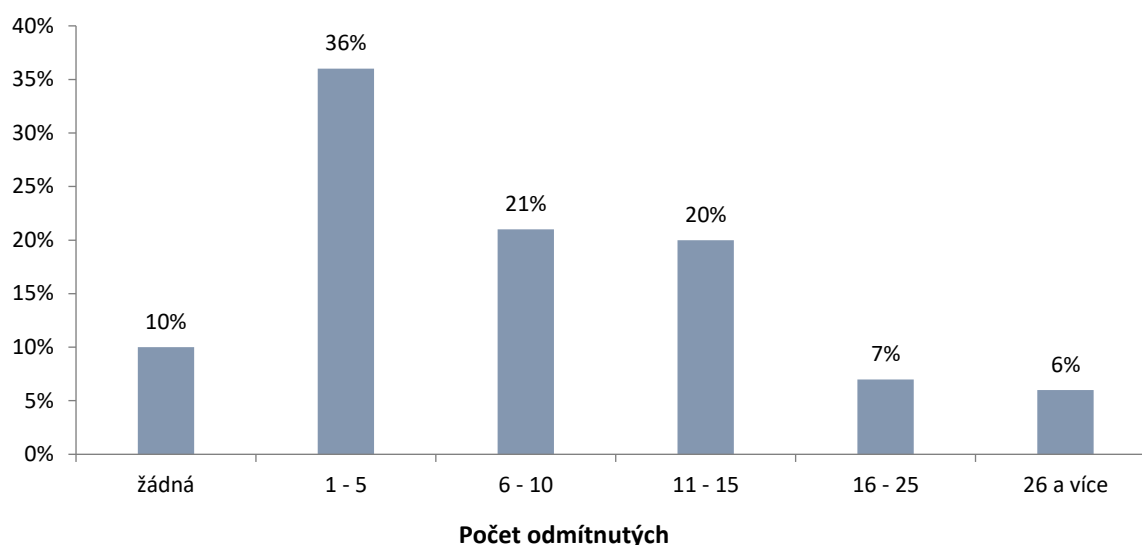
Pětina respondentů, kteří se nějakým způsobem potýkali s kapacitními problémy, uvedla, že měla problémy na začátku provozu zařízení, čtyři respondenti pak ke konci provozu zařízení. Nikdo ze zřizovatelů neměl problémy s kapacitou po celou dobu provozu. Většina měla s kapacitou problémy v jiných obdobích – 13 respondentů uvedlo, že pro ně bylo komplikací období zvýšené nemocnosti dětí, stejný počet zřizovatelů pak poukázal na problematičnost období prázdnin (a zejména pak vánočních svátků).

Tyto „krizové“ okamžiky v provozu mikrojeslí se potvrdily i v rámci kvalitativních rozhovorů mezi zřizovateli. Z hlediska nemocnosti dětí je zejména problém v tom, že je to neočekávaná situace, která se musí řešit náhle a ze dne na den se náhradníci shánějí obtížně, ačkoli se zřizovatelé snaží obvolat jiné rodiče, aby sehnali další děti, které by mohly místo nemocných dorazit (Horpeniaková 2020). Negativní vliv nemocnosti dětí ostatně potvrzovala i následující otázka, kdy jsme se respondentů ptali, z jakého důvodu měli problém s naplněním kapacity.

Více než tři čtvrtiny zřizovatelů uvedly, že jejich problémy s naplněním kapacity byly dány **vysokou nemocností dětí**. Přes **polovinu respondentů trápilo omezení docházky na 46 hodin pro děti pod 2 roky**. Naopak nedostatečný zájem o službu ze strany rodičů, nedostatečné povědomí veřejnosti o nabídce služeb a konkurence jiných zařízení byl problémem jen pro minimum respondentů.

Respondenti měli dále v otevřené otázce specifikovat, co jim nejlépe pomáhá v řešení kapacitních problémů. Deset respondentů vyzvedlo důležitost propagace, devíti respondentům se osvědčil systém náhradníků. Dále dva respondenti zmínili důležitost pravidelné komunikace s rodiči, další dva uvedli, že jim pomohlo, když se mikrojesle přestěhovaly na jiné místo. Respondenti v kvalitativních rozhovorech zdůrazňovali, že jim v předvídatelných situacích, jako jsou dovolené či vánoční prázdniny, pomáhá důkladný monitoring poptávky. Pomáhají online rezervační systémy či soukromé facebookové skupiny. Užitečný rovněž může být systém náhradníků z řad rodičů, kteří nemohou nebo nechtějí umístit své dítě do mikrojeslí pravidelně (Horpeniaková 2020).

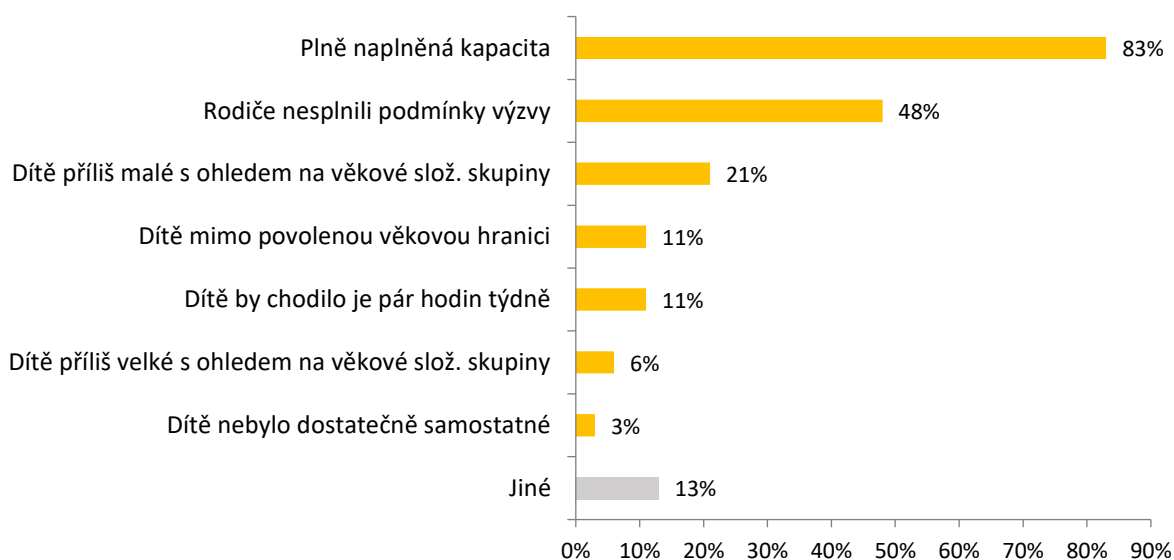
Graf 4.10 Podíl zařízení podle celkového počtu odmítnutých žádostí od začátku provozu

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Průměrný počet odmítnutých žádostí v zařízení od začátku doby provozu byl 9,2. Více jak třetina zařízení měla zkušenosti s odmítnutím 1–5 dětí od začátku provozu zařízení. S vyšším počtem odmítnutých žádostí (více jak 16 žádostí) se setkala devět respondentů. Jen desetina naopak nemusela odmítnout žádné dítě, což vypovídá o velkém zájmu o službu.

Graf 4.11 Důvody k odmítnutí dětí (více možností odpovědí)

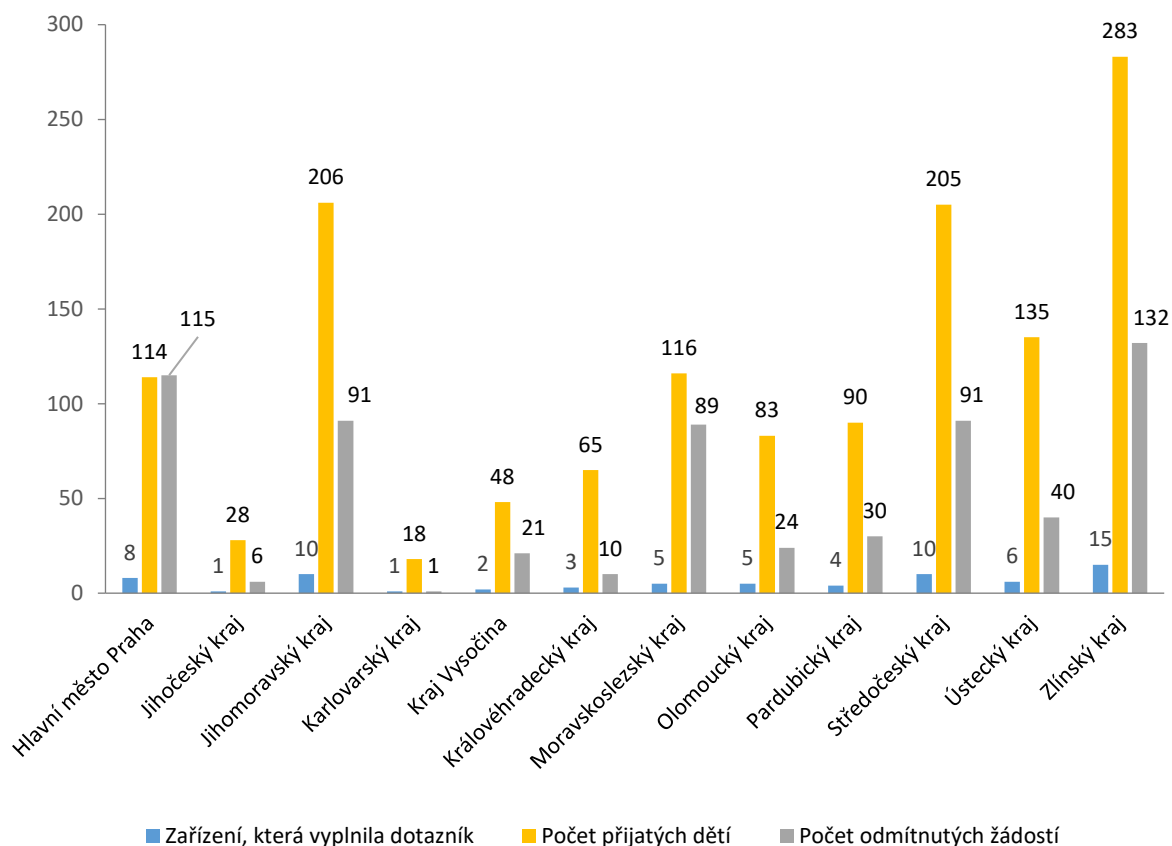

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=63 (ti, kteří uvedli, že uvedli více jak 1 dítě)

Hlavní příčinou odmítání dětí byla u většiny respondentů (83 %) plně naplněná kapacita mikrojeslí. Necelá polovina zřizovatelů uvedla, že důvodem bylo nesplnění podmínek výzvy ze strany rodičů. Z hlediska umístování nejmenších dětí je podstatné, že pětina respondentů dítě odmítla z důvodu, že bylo příliš malé s ohledem na věkové složení skupiny. Mezi jinými důvody, které zřizovatelé zmiňovali, se nejčastěji objevovalo (4 respondenti), že dítě nebylo očkované.

V následujícím grafu se podrobněji podíváme na odlišnosti v počtu přijatých a odmítnutých žádostí podle jednotlivých krajů v ČR. Graf ukazuje pro každý kraj celkový součet přijatých a odmítnutých žádostí (součet za všechna zařízení v kraji).

Graf 4.12 Počet přijatých a odmítnutých žádostí dle krajů (absol.)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

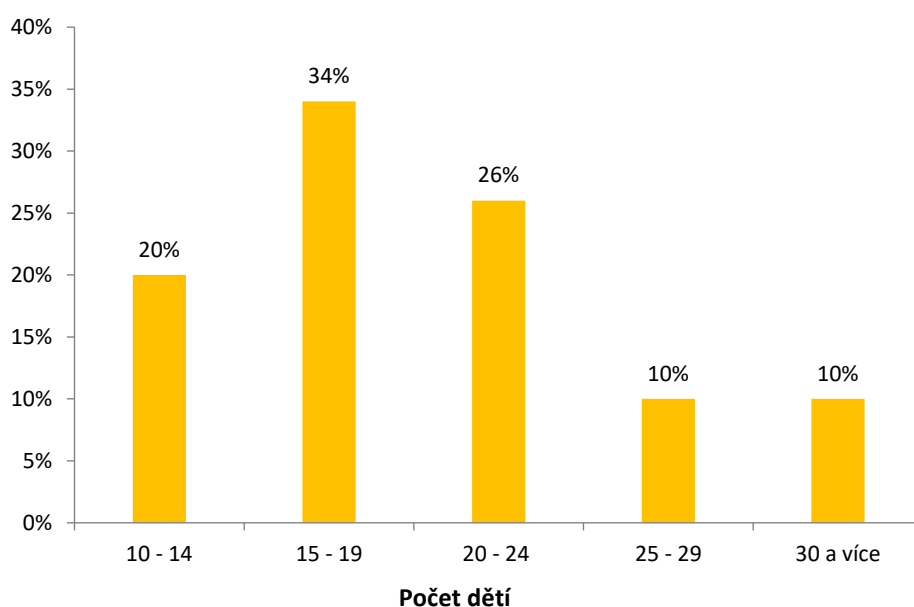
Zařízení, která vyplnila dotazník, přijala od začátku provozu dohromady 1391 dětí a odmítla 650 žádostí. V jednotlivých krajích vznikl různý počet zařízení, počty přijatých dětí se tak logicky liší.²² Nejvíce děti bylo přijato ve Zlínském kraji (283), kde vzniklo nejvíce zařízení z celé České republiky (15). V Praze bylo více dětí odmítnutých než přijatých (115 odmítnutých žádostí vůči 114 přijatých dětí), jinak v ostatních krajích počet přijatých dětí nad odmítnutými převažoval. Nejvyšší počet přijatých dětí přepočtený na jedno zařízení je v Jihočeském kraji, kde jediné zařízení přijalo od začátku svého provozu 28 dětí.

²² Při interpretaci výsledků je rovněž nutné brát v potaz, že zařízení vznikala v různou dobu, což rovněž mohlo ovlivnit počet přijatých dětí.

4.3 Počty a věk dětí, které prošly mikrojeslemi za celou dobu provozu

V dotazníku bylo také detailně zjišťováno kolik dětí jednotlivými zařízeními prošlo za celou dobu provozu, v jakých věkových kategoriích a též počet hodin týdně, který děti v mikrojeslích obvykle strávily. Zjištění uvádíme v následující podkapitole (většinou formou přehledových tabulek). Při jejich interpretaci je třeba mít na paměti, že jde o čísla vyplněná samotnými příjemci v dotazníku. Analýzu „tvrdých dat“ o docházce a fluktuaci dětí v mikrojeslích založenou na výpisech z docházkových systémů pak uvádíme v samostatné kapitole č. 6.²³ Věkové struktury dětí v mikrojeslích se pak věnujeme také v následující kapitole 5 v rámci zjištění z dotazníků pro rodiče, kde ji i porovnáme s věkovou strukturou dětí v dětských skupinách.

Graf 4.13 Podíl zařízení podle celkového počtu dětí, které jimi prošly za dobu trvání projektu (2,5 - 3 roky)²⁴

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Nejvíce respondentů (34 %) uvedlo, že jejich zařízeními za dobu provozu prošlo celkově 15-19 dětí. Více jak čtvrtina zřizovatelů zmínila, že jejich zařízeními celkově prošlo 20-24 dětí. Pětina zřizovatelů se děti v průběhu provozu příliš často neměnily a jejich zařízeními tak za dobu trvání projektu prošlo jen 10-14 dětí. Stejný podíl zřizovatelů – pětina (po sečtení dvou krajních kategorií v grafu napravo) – měl naopak fluktuaci dětí poměrně vysokou, kdy jim zařízeními prošlo celkově 25 dětí a více.

Tabulky 4.3 a 4.4 níže ukazují podíl přijatých dětí do mikrojeslí dle věkové struktury. Jedná se o věk dětí v době jejich nástupu do mikrojeslí.

²³ Vzhledem k tomu, že docházkové systémy byly zavedeny až u novějších výzev 69, 70, analýza ale vychází pouze z období 6 měsíců a sleduje jen 19 zařízení v rámci nových výzev. Proto je přínosné porovnat tyto údaje také se zde předkládanými údaji z dotazníku, kde se vyjadřovali všichni zřizovatelé výzev 126, 127 k celému období trvání projektu.

²⁴ Ačkoli zařízení vznikala v různou dobu, údaje o počtu dětí, které prošly zařízeními, by měly být srovnatelné. Dotazník vyplňovala zařízení vždy na konci projektu z výzev č. 126 a 127, který trval obvykle 2,5 – 3 roky (45 projektů ze 72 pak trvalo 1,8 – 3 roky). V ojedinělých případech, pokud projekt končil dříve, mohl někdo vyplnit údaje i za dobu kratší.

Tab. 4.3 Věková struktura dětí v době nástupu do mikrojeslí v projektech výzev č. 126, 127

Věk dítěte	Počet přijatých dětí (v %)	Počet přijatých dětí (v absol.)
Mladší než 1 rok	7 %	96
Jednoleté	30 %	415
Dvouleté	49 %	672
Tříleté	11 %	145
Čtyřleté	3 %	36
Celkem započítaných dětí	100 %	1364

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=1364²⁵

Tab. 4.4 Mikrojesle a celkové počty přijatých dětí dle věku v době nástupu

Věk dítěte v době nástupu do mikrojeslí	Mladší než 1 rok	Jednoleté	Dvouleté	Tříleté	Čtyřleté
Žádné přijaté dítě	34 %	4 %	1 %	31 %	77 %
1-5 dětí	63 %	49 %	16 %	61 %	34 %
6-10 dětí	3 %	39 %	45 %	6 %	1 %
11-15 dětí	0 %	4 %	28 %	1 %	0 %
Více jak 16 dětí	0 %	4 %	10 %	1 %	1 %

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=68

Do mikrojeslí byly nejčastěji přijímány děti ve věku kolem dvou let (v téměř polovině případů). Počet dětí mladších jednoho roku byl 7 %, nicméně většina zařízení s docházkou takto malých dětí zkušenosti měla. Počet takto malých dětí přijatých od začátku provozu většinou nebyl vyšší jak 5 (63 % uvedlo počet 1-5 přijatých dětí v této věkové skupině). Je patrné, že s dosažením prvních narozenin počet přijatých dětí výrazně stoupá. Naopak je vidět výrazný pokles přijatých dětí starších 4 let – více jak tři čtvrtiny respondentů uvedly, že nemají žádné dítě v této věkové skupině²⁶.

²⁵ V datech byla provedena křížová kontrola, zda se shoduje počet dětí podle týdenní docházky a podle věku, což byly dvě samostatné otázky. Zařízení, u kterých se počet dětí podle týdenní docházky a věku lišil o více než 1 dítě, byla pro výpočet počtů dětí vyloučena. Jedná se o 2 zařízení. To, že se liší počet dětí v tabulce 3 a 5, je daný právě tolerancí + - 1 dítě.

²⁶ V rámci nových výzev č. 69 a 70 platí podmínka, že je možné přijmout dítě maximálně do jeho čtvrtých narozenin.

Tab. 4.5 Počet dětí za celkové období provozu dle počtu hodin týdně, které v mikrojeslích strávily²⁷

Docházka – počet hodin týdně ²⁸	Kolik dětí docházelo do zařízení na daný počet hodin (v absol.)	Kolik dětí docházelo do zařízení na daný počet hodin (v %)
0–12 hodin	308	23 %
12–20 hodin	298	22 %
20–35 hodin	423	31 %
Více jak 35 hodin	330	24 %
Celkem započítaných dětí	1 359	100 %

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=1359²⁹

Tabulka 4.5 ukazuje, že 55 % všech dětí trávilo v mikrojeslích více než 20 hodin týdně. Jak ukazuje i šetření u cílové skupiny (viz níže), tento údaj zhruba³⁰ odpovídá i počtu odpracovaných hodin u rodičů. Zároveň zde nepochybně hraje roli, že zařízení jsou nejvíce vyhledávána rodiči dětí kolem dvou let, u kterých už se nemusí hlídat počet hodin strávených v zařízení, aniž by rodiče přišli o rodičovský příspěvek. V rozmezí 20–35 hodin týdenní docházky se pak pohybuje nejvíce dětí (31 %). Jiné větší rozdíly v docházce podle počtu hodin týdně nejsou patrné a počty dětí jsou rozloženy víceméně stejnoměrně.

²⁷ Týdenní docházka dětí v mikrojeslích podle údajů z docházkového systému – viz samostatná kapitola 6

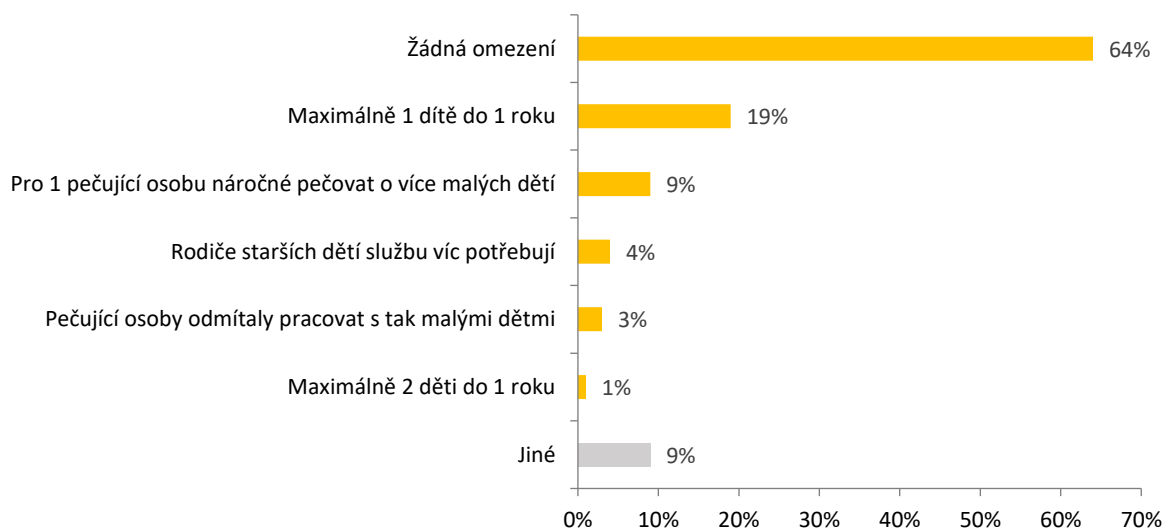
²⁸ V časovém úseku 12–20 hodin je míněno více jak 12 hodin týdně, v časovém úseku 20–35 hodin více jak 20 hodin týdně.

²⁹ Viz poznámka č. 25

³⁰ Nelze srovnat úplně přesně, jelikož v šetření cílové skupiny rodičů nebyly stejné kategorie – zde byl zlom 25 hodin týdně. Zároveň je ale potřeba počítat s určitou časovou rezervou na dojížděku, než se rodič po umístění dítěte do mikrojeslí dostane do zaměstnání, a naopak, než po ukončení pracovní činnosti dítě vyzvedne.

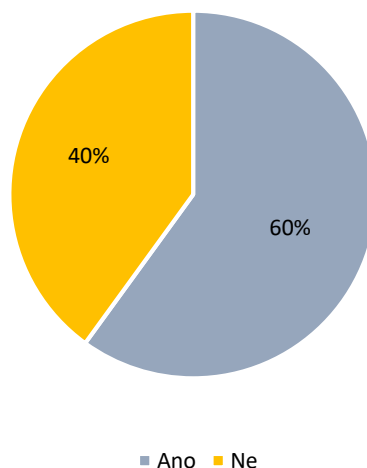
Na základě doporučení z první etapy evaluace byla zvláštní pozornost v dotazníku věnována případným omezením vnímaným zřizovateli při péči o děti mladší jednoho roku. Proto dále uvádíme dva grafy týkající se otázky přítomnosti nejmladších dětí v mikrojeslích. Respondentů jsme se ptali, jestli mají nějaká omezení pro přijímání dětí, které jsou mladší než jeden rok a jestli se v průběhu provozu zájem o umístění nejmenších dětí zvyšoval.

Graf 4.14 Omezení pro přijímání dětí mladších 1 roku (více možností)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Graf 4.15 Zvyšování zájmu rodičů o umístění dětí mladších než 1,5 roku

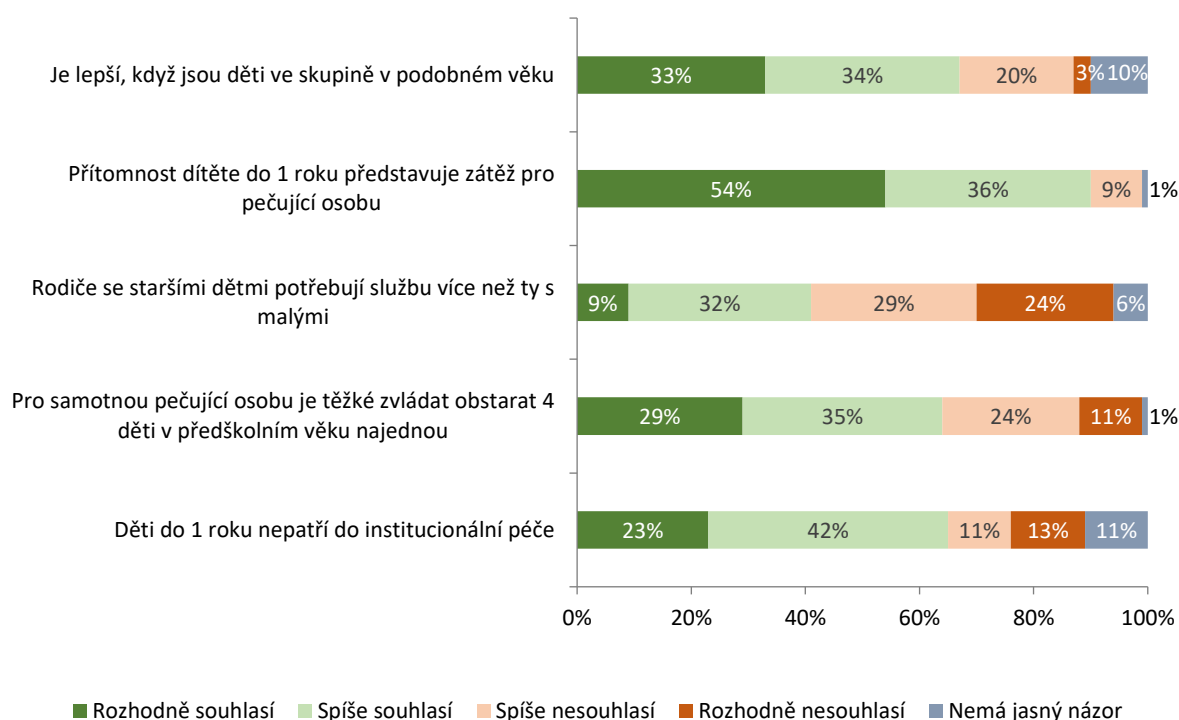

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Jak ukazuje Graf 4.14, 64 % respondentů uvedlo, že neměli žádná omezení při přijímání dětí mladších jednoho roku. Necelá pětina zřizovatelů se snažila, aby v zařízení měli maximálně jedno dítě mladší než rok. Šest respondentů se domnívá, že pro samotnou pečující osobu je náročné starat se o více malých dětí najednou, a proto raději upřednostňovali starší děti. Na Grafu 4.15 můžeme vidět, že 60 % zařízení deklaruje zvýšení zájmu o umístění dětí mladších 1,5 roku v průběhu projektu.

V kvalitativních rozhovorech mezi zřizovateli pak bylo detailněji zjišťováno, jak je péče o nejmenší děti v rámci kolektivu dětí, které docházejí do mikrojeslí, náročná. Většina z nich uvedla, že péče o děti mladší jednoho roku je náročnější a ovlivňuje péči o ostatní děti. Náročnější je to z hlediska nároků na bezpečnost a pak zejména z hlediska sladění režimu dětí různých věkových skupin, jelikož menší děti vyžadují spánek dvakrát denně. Mezi strategiemi, jak sladit péči o děti v kolektivu, kde je jedno nebo více dětí mladší jednoho roku, respondenti kvalitativních rozhovorů zmiňovali výhodu zahrady, snahu skupinu utvořit tak, aby tam takové dítě bylo jenom jedno či se snažit co nejvíce využít pomoc druhé pečující osoby. Přesto by většina z nich byla pro, aby možnost umístit dítě mladší jednoho roku do zařízení byla dále nabízená s ohledem na nečekané životní situace, se kterými se rodiče mohou setkat a kariérní kontinuitu u některých profesí (Horpeniaková 2020).

Graf 4.16 Názory zřizovatelů v souvislosti s přítomností nejmenších dětí mikrojeslích

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Většina respondentů (90 %) se domnívá, že přítomnost dítěte do 1 roku představuje zátěž pro pečující osobu. Více jak polovina s tímto výrokem souhlasí rozhodně. Naopak nejméně souhlasí zřizovatelé s výrokem, že rodiče se staršími dětmi potřebují službu více než ty s malými. S výrokem nesouhlasí 56 % respondentů, přičemž 24 % nesouhlasí rozhodně. Kolem dvou třetin respondentů dále souhlasí, že je lepší, když jsou děti ve skupině v podobném věku, že je pro samotnou pečující osobu obtížné obstarat čtyři děti v předškolním věku najednou a že děti do 1 roku nepatří do institucionální péče.

4.4 Náklady spojené s provozem mikrojeslí

Tato kapitola přináší stručné shrnutí základních poznatků, které se dotýkají tématu nákladů na provoz.³¹ Oproti první evaluační zprávě se čísla lehce liší z důvodu vyššího počtu respondentů,³² kteří informace o nákladech na provoz v dotazníkovém šetření doplnili.

Tab. 4.6 Náklady na provoz mikrojeslí

Položka nákladů	Průměrné náklady	Medián nákladů
Vybudování zařízení	224 128 Kč	200 000 Kč
Kvalifikace pečujících osob	18 780 Kč	17 550 Kč
Mzdové náklady měsíční ³³	48 039 Kč	48 000 Kč

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, vybudování zařízení N=69; kvalifikace pečujících osob N=70 a mzdové náklady N=67³⁴

Zařízení měla uvádět celkové náklady na vybudování prostor, tedy za stavební úpravy a vybavení, a to jak získané z dotace, tak z jiných zdrojů. V průměru zařízení zaplatilo za vybudování 224 128 Kč. Medián (hodnota, která dělí soubor na dvě stejně velké poloviny) je o něco nižší než průměr (200 000 Kč), a v tomto případě může být o něco lépe vypovídající, protože není tak náchylný na extrémní hodnoty. Nejmenší částka na vybudování činila 10 800 Kč, největší poté 700 000 Kč, rozdíl mezi mediánem a průměrnými náklady je poměrně vysoký – činí 24 128 Kč.

Průměrné náklady na kvalifikaci pečujících osob jsou 18 780 Kč, přičemž medián je opět o něco nižší, jeho hodnota se ustálila na 17 550 Kč. Tento rozdíl opět vypovídá o rozdílných částkách vydaných na kvalifikaci pečujících osob u jednotlivých zařízení. Ve vzorku bylo 19 % zařízení, která uváděla, že na kvalifikaci zatím nevynaložila žádné výdaje. Nejvyšší částka vynaložená na kvalifikaci pečujících osob pak byla 79 000 Kč (tuto částku uvedl jeden zřizovatel, který zaměstnával tři pečující osoby).

Mzdové náklady jsou závislé na počtu zaměstnaných osob a také na počtu odpracovaných hodin, pokud je některá pozice zaměstnaná na flexibilní formu úvazku (DPP, DPČ, OSVČ či smlouva o dílo). Průměrné mzdové náklady, poté, co byly odstraněny příliš nízké hodnoty, které neodpovídají počtu zaměstnanců z hlediska minimální mzdy, činí 48 039 Kč, medián je jen o něco málo nižší – 48 000 Kč. Nejmenší mzdové náklady činily 30 000 – bylo tomu u zařízení, které mělo 3 zaměstnance (2 pečující osoby a 1 koordinátor/ka projektu), kde jedna osoba byla zaměstnaná na plný úvazek na HPP, další dvě na DPP. Naopak nejvyšší měsíční mzdové náklady u dvou zařízení činily 90 000 Kč. Jednalo se o zařízení o čtyřech zaměstnancích, kde všichni byli na HPP (v jednom zařízení činil celkem úvazek zaměstnanců 3,5, v druhém 2,5).

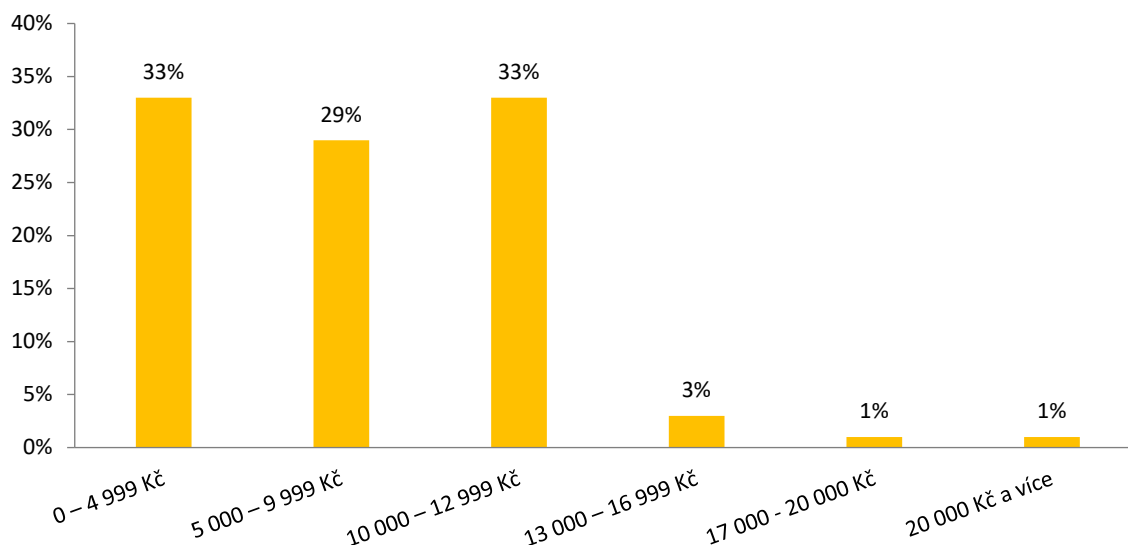
³¹ Informace ohledně nákladů s provozem mikrojeslí byly již součástí Evaluační zprávy výzev 126 a 127 Operačního programu Zaměstnanost zpracované Oddělením evaluací (802) MPSV. V této zprávě je možné nalézt také více informací k problematice nákladů na provoz (viz Horová 2018).

³² Do analýzy byly podruhé započteny odpovědi z první etapy evaluace realizované v roce 2017 a k tomu navíc zahrnutý údaje od respondentů, kteří se prvního dotazníkového šetření nezúčastnili.

³³ Respondenti měli uvést náklady na mzdy všech zaměstnanců, kteří spadají do provozu mikrojeslí (hrazených z přímých i nepřímých nákladů), tj. pečující osoby, zástupy za pečující osoby, pracovnice na úklid, účetní, koordinátor/projektový manažer apod. Ačkoliv se výdaje mohou každý měsíc lišit, měli uvést průměr za posledních 3–6 měsíců provozu.

³⁴ Odstraněny odpovědi s extrémní hodnotou.

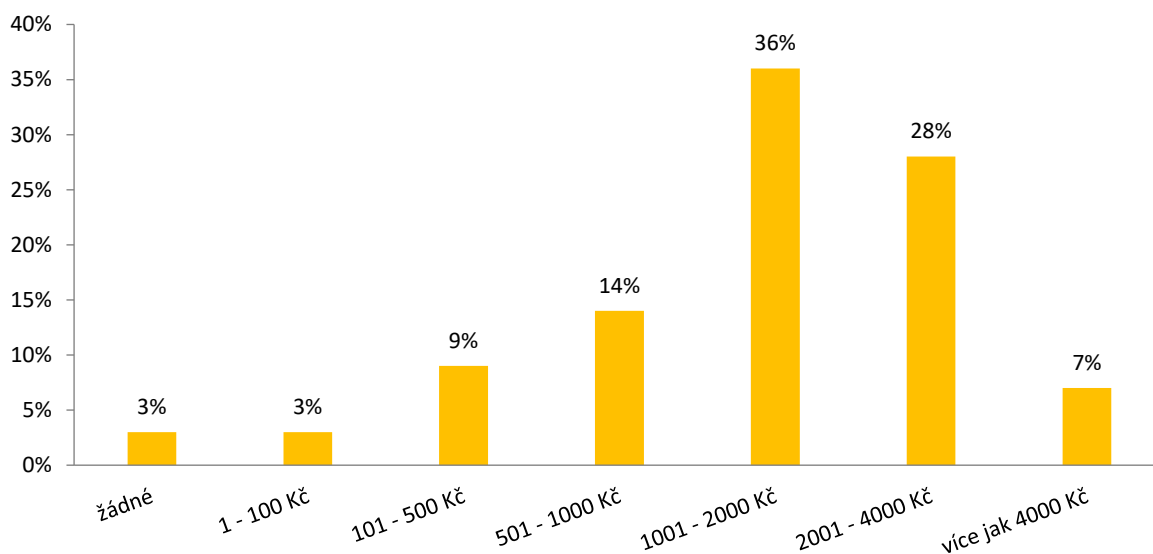
Graf 4.17 Průměrné měsíční náklady za nájemné (včetně energií)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Graf 4.17 ukazuje průměrnou měsíční výši nájemného za využívané prostory. Naprostá většina zařízení (95 %) platí měsíčně za nájem do 13 000 Kč. Třetina zařízení (33 %) má nízké náklady na nájemné do 5 000 Kč měsíčně, stejný počet zřizovatelů pak platí nájem v rozmezí 10 000 – 12 999 Kč měsíčně.

Graf 4.18 Optimální výše „školkového“ podle zřizovatelů (při stávající výši dotace)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Dle podmínek výzvy č. 126, 127, 69, 70 mohou obce, příspěvkové organizace, právnické osoby vykonávající činnost škol vybírat příspěvky od rodičů do 5 % výše dotace,³⁵ nicméně většina mikrojeslí příspěvek od rodičů nevybírání. Do budoucna by si ale zřizovatelé přáli vybírat alespoň symbolický příspěvek – „školkové“ – od rodičů. Tento požadavek zazněl i v otevřených odpovědích na otázku

³⁵ Vybírání poplatku nebylo výzvou zakázáno, avšak pokud se zřizovatelé pro vybírání rozhodli, byla jim o to dotace pokrácena a zároveň jim to přineslo zvýšené administrativní náklady.

dalších podmínek či námětů k realizaci projektu. Ve zvláštní otázce jsme se pak respondentů ptali, jak vysoký příspěvek (bez toho, aniž by se jim krátila dotace) by byl podle jejich názoru vhodný vybírat od rodičů za každodenní celodenní docházku bez stravy. Průměrné „školkovné“ ze všech odpovědí činí 2 159 Kč. Pouze dva respondenti uvedli, že by neměl být od rodičů vybírán žádný poplatek. Téměř dvě třetiny zřizovatelů (64 %) by si představovaly vybírat poplatek v rozmezí 1001–4000 Kč, přičemž více jak polovina z nich se drží v částkách 1001–2000 Kč.

Otázka „školkovného“ byla řešena i v rámci kvalitativních rozhovorů, ve kterých se rovněž potvrdilo, že většina respondentů by možnost vybírat „školkovné“ (které by ale nebylo příliš vysoké, aby omezovalo přístup ke službě všem, co jí potřebují) uvítala – a to jednak z důvodu rozvoje zařízení ve smyslu renovací a nabízení nadstavbových služeb, ale také z určitých psychologických důvodů, kdy někteří respondenti poukazovali na to, že si lidé služby, která je úplně zadarmo, neváží (Horpeniaková 2020). Do dotazníkového šetření nicméně ještě nebyla zahrnuta otázka na výši „školkovného“ v budoucnu, kdy již nebude možné čerpat dotace z ESF (zde se počítá s maximálním příspěvkem od rodičů ve výši 4 800 Kč). Z kvalitativních rozhovorů však vyplynulo, že na jedné straně by bylo pro respondenty nutné nastavit „školkovné“ na maximální možnou částku, aby byla služba udržitelná, na straně druhé by to podle názoru některých zřizovatelů znamenalo, že by služba přestala být dostupná pro sociálně slabší rodiny a samoživitele a mohla by se stát privilegiem pro bohatší klientelu.³⁶ Zároveň to, že aktuálně většina zařízení nemá nastavené žádné „školkovné“, může být problematické i do budoucna, kdy se počítá s výše zmiňovaným příspěvkem od rodičů a pro rodiny, které jsou zvyklé, že neplatí za službu nic, se může pak zdát takovýto „skok“ příliš razantní a zřizovatelům se jim ho bude obtížně vysvětlovat (viz Horpeniaková 2020).

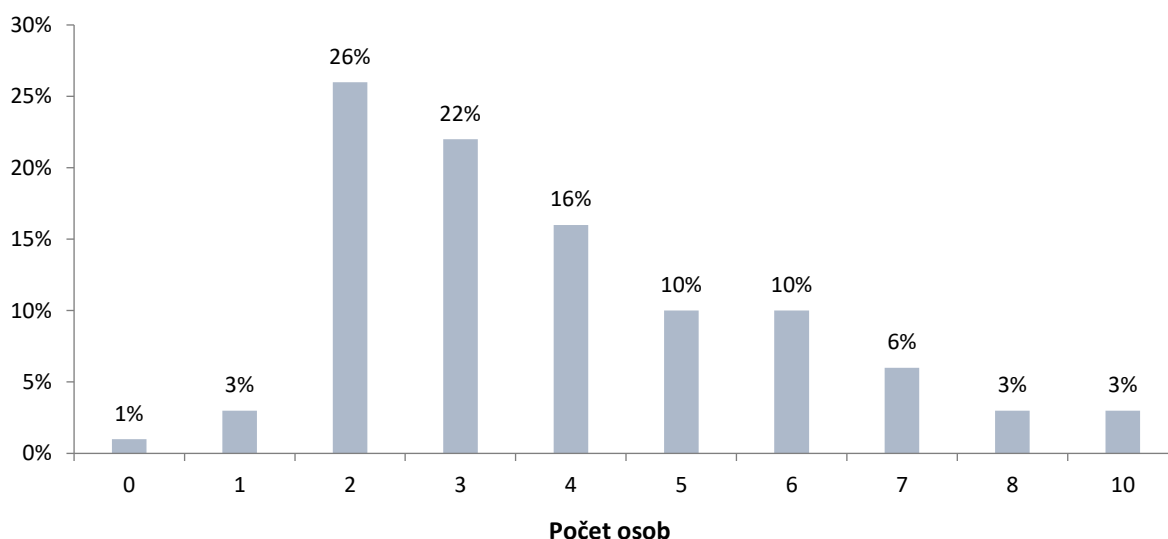
³⁶ Je potřeba si zároveň uvědomit regionální a sídelní odlišnosti v rámci ČR z hlediska výše průměrných mezd. Zatímco v Praze průměrná hrubá mzda zaměstnanců v 1. čtvrtletí v roce 2020 činila 42 760 Kč, například v Karlovarském kraji činila 29 687 Kč (ČSÚ 2020). Dále také spíše než úroveň dosaženého vzdělání může mnohdy výši platu ovlivnit obor, ve kterém jedinec pracuje (lze předpokládat, že v oboru IT si dotyčný vydělá více peněz než v kulturním sektoru), a tak navzdory tomu, že je služba mikrojeslí využívána z větší části vysokoškolsky vzdělanými rodiči (viz dotazníkové šetření CS), není možné automaticky předpokládat, že tito rodiče budou natolik finančně zajištěni, aby si mohli dovolit hradit příliš vysoké „školkovné“ (nehledě na specifickou situaci samoživitelek a samoživitelů, kteří ne vždy mohou spoléhat na příspěvek od druhého rodiče).

4.5 Personální zajištění mikrojeslí

V této podkapitole shrnujeme stručně základní poznatky týkající se personálního zajištění mikrojeslí. Obsazení pozic i výše úvazků dosud u mikrojeslí vycházely především z podmínek (a limitů³⁷) definovaných ve výzvě a zřizovatelé možnosti dané výzvou využili na maximum. V důsledku toho zjištění ohledně vytíženosti úvazků a počtu pečujících osob nevypovídají o tom, jak by si zřizovatelé úvazky nastavili, pokud by měli mikrojesle zřízeny mimo projekt (např. ze státního rozpočtu, s jinými pravidly, ale třeba také s nižším rozpočtem) a mimo prostředí ESF mají omezenou výpovědní hodnotu. Proto podrobnější údaje o personálním zajištění uvádíme v příloze zprávy a zde uvádíme pouze stručné shrnutí, přičemž podrobněji se věnujeme pouze otázce fluktuace pečujících osob, kterou lze vnímat jako důležitý indikátor spokojenosti personálu se současným nastavením služby.

Většina mikrojeslí měla celkově 4, popřípadě 5 zaměstnanců. Pečující osoby byly nejčastěji dvě zaměstnané na HPP, čtvrtina zařízení měla i třetí pečující osobu na menší úvazek. Většina zařízení v průběhu svého provozu neměnila úvazky pečujících osob. Zajímavé údaje přinesly otázky na fluktuaci pečujících osob a její důvody, kde lze předpokládat, že fluktuace bude vypovídat o spokojenosti personálu s nastavením služby.

Graf 4.19 Kolik se během celého projektu v zařízení vystříдалo pečujících osob

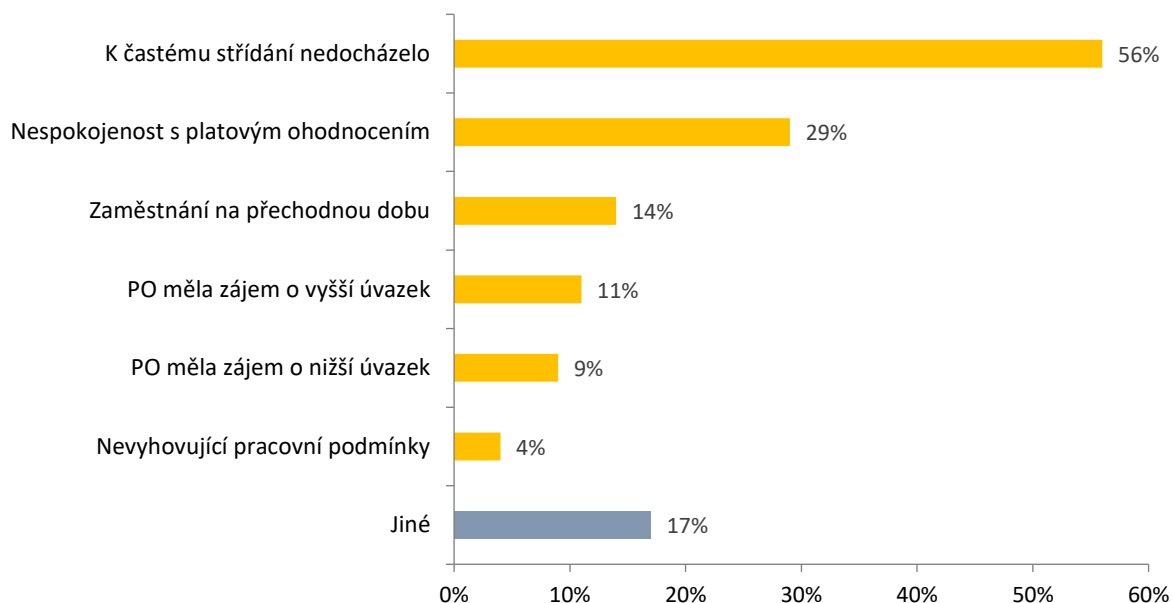
Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

V průměru se v mikrojeslích během projektu vystříдалo 3,9 pečujících osob.³⁸ Pouze jedno zařízení nemělo zkušenost se střídáním pečujících osob, dvě zařízení uvedla, že se u nich vystříдалa jenom jedna osoba. Více jak čtvrtina zařízení se setkala s vystřídáním dvou pečujících osob, o něco méně zařízení (22 %) pak uvedlo, že se u nich vystřídal tři pečující osoby. S větší fluktuací pečujících osob (více jak osm) měly zkušenosti pouze čtyři mikrojesle.

³⁷ Zejména limit na počet hodin, po které mohly být v zařízení současně dvě pečující osoby.

³⁸ Do výpočtu respondenti nezapočítávali zástupné pečující osoby např. na DPP, které zaskakovaly pouze pár hodin v případě výpadku stálých pečujících osob.

Graf 4.20 Důvody střídání pečujících osob

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Respondenti měli uvést všechny důvody, proč docházelo ke střídání pečujících osob. U více jak poloviny zařízení k častému střídání pečujících osob nedocházelo. Necelá třetina uvedla, že ke střídání docházelo kvůli nespokojenosti s platovým ohodnocením.

Mezi důvody pro odchody pečujících osob uváděné v kvalitativních rozhovorech, zazněly finance³⁹, kdy pečující osoby měly nabídku místa, kde jim byl nabídnut vyšší příjem, dále těhotenství pečující osoby a jejich odchod na mateřskou dovolenou nebo též vyhořením pečující osoby vzhledem k charakteru náročné a zodpovědné práce (Horpeniaková 2020).

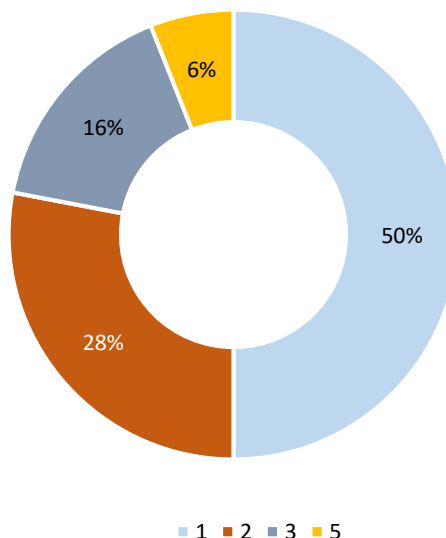
³⁹ V rámci výzev č. 69 a 70 se výše osobních nákladů na pečující osoby výrazně zvedla na maximální superhrubou měsíční mzdu z 27 000 Kč na 35 168 Kč (při úvazku 1,0).

Zajímavostí, která též vyšla ze sekce dotazníku zaměřené na pečující osoby, je relativně vysoký počet pečujících osob, které v mikrojeslích měly své vlastní dítě (resp. děti). Celkově ze všech pečujících osob 46 % pečovalo v mikrojeslích o jedno nebo více vlastních dětí. Následující graf ukazuje, kolik měla zařízení pečujících osob s vlastním dítětem:

Graf 4.21 Počet pečujících osob s vlastními dětmi v mikrojeslích

46 % pečujících osob v mikrojeslích pečovalo i o své dítě

nejčastěji 1 pečující osoba s vlastním dítětem/děti

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

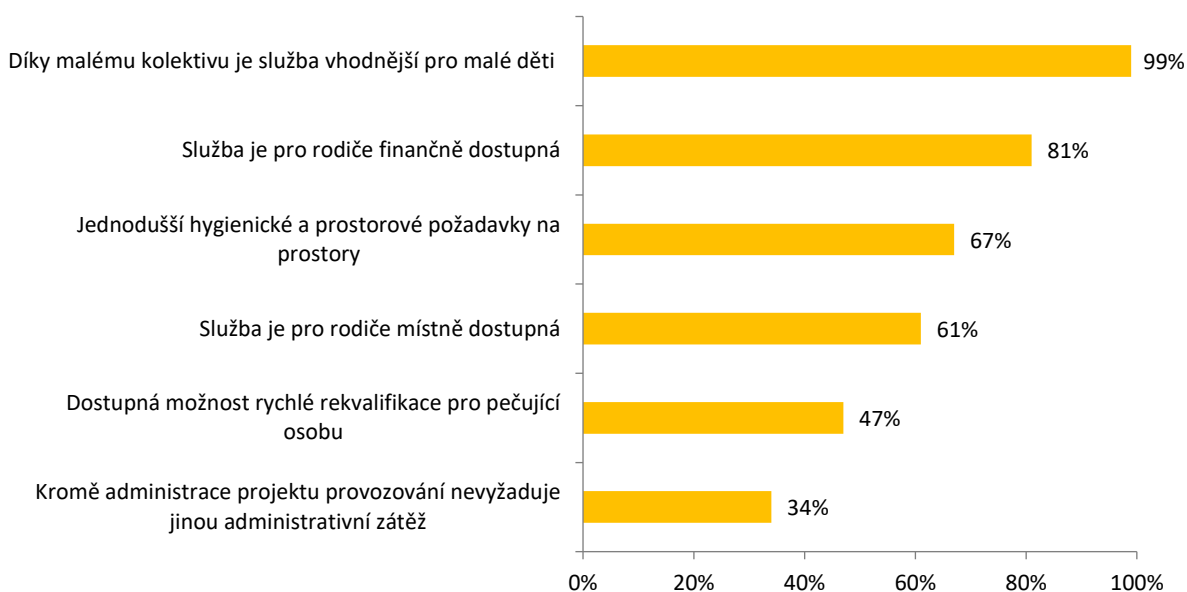
Nejčastěji (u poloviny mikrojeslí) byla mezi personálem mikrojeslí jen jedna pečující osoba, která pečovala i o vlastní dítě / děti.⁴⁰ Více jak čtvrtina pak zaměstnávala dvě pečující osoby s vlastními dětmi. Větší počet pečujících osob s vlastními dětmi byl spíše výjimečný – 5 zřizovatelů mělo tři pečující osoby s vlastními dětmi, dva měli pět pečujících osob s vlastními dětmi.

⁴⁰ Podle specifických podmínek výzev č. 126 a 127 mohly mít v mikrojeslích pečující osoby v jeden okamžik tolik vlastních dětí, které tvoří maximálně polovinu zapsaných dětí. Zatímco ve výzvách č. 126 a 127 stačila pro 100 % podporu docházka alespoň jednoho dítěte, nebyla stanovena minimální doba návštěvy a rozlišovány děti vlastní (dětí pečujících osob a manažera) od dětí ostatních, jsou pravidla pro výpočet nároku na podporu ve výzvách č. 69 a 70 složitější. Započítávána je pouze docházka dítěte delší než 3 hodiny, pro 100 % podporu je nutné obsadit po dobu souvislých 6 hodin minimálně 2 kapacitní místa dětmi, které nejsou vlastními. Platí, že počet dětí vlastních musí vždy tvořit maximálně polovinu všech přítomných dětí. Jak vyplývá z kvalitativních rozhovorů, toto nastavení může být v některých situacích problematické – jedná se zejména o situace v době dovolených a zvýšené nemocnosti, kdy může nastat, že v některý den by mohli mít zřizovatelé v zařízení pouze dvě vlastní děti. Teoreticky by tedy sice splnili podmínku počtu dětí pro přiznání dotace, ale vzhledem k tomu, že jsou to jejich vlastní děti (nebo děti jiné pečující osoby či projektového manažera), tak do docházky započteny nejsou a zřizovatelé tak nemají tím pádem nárok na 100 % náhradu mzdy.

4.6 Celkové zhodnocení ze strany zřizovatelů a návrhy na zlepšení

V závěrečné podkapitole, která se týká výsledků šetření mezi zřizovateli, shrnujeme, v čem spatřují zřizovatelé hlavní výhody mikrojeslí, jaké jsou jejich plány po ukončení realizace projektu, jak spolupracovala obec jako partner a v jaké výši by se podle zřizovatelů do budoucna mělo pohybovat případné „školovné“ v mikrojeslích.

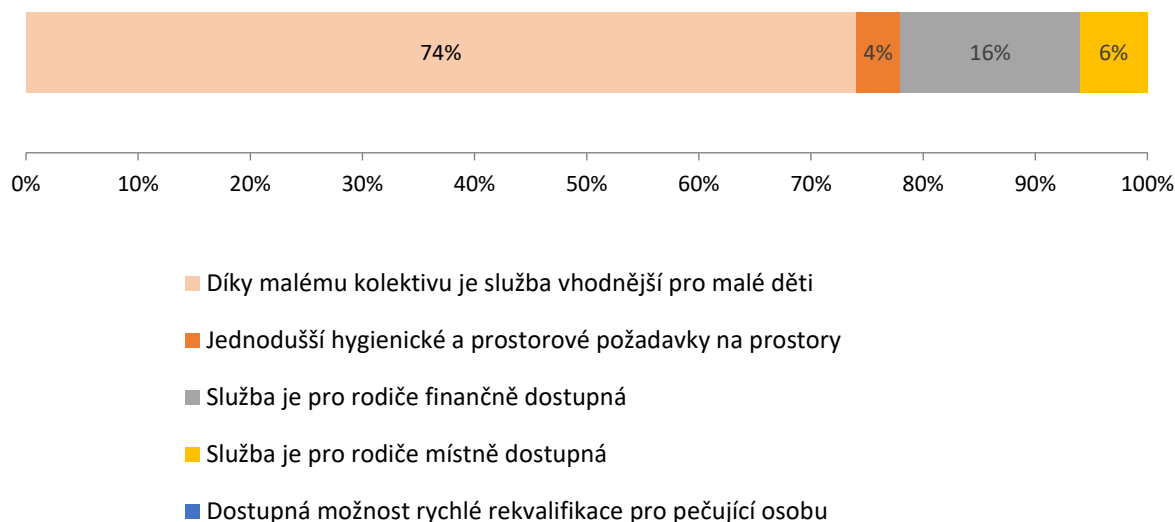
Graf 4.22 Výhody mikrojeslí podle zřizovatelů (více možností)

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Respondenti měli označit všechny relevantní možnosti týkající se pocíťovaných výhod mikrojeslí oproti obdobným zařízením péče o nejmenší děti. Naprostá většina (99 %) zřizovatelů se domnívá, že velkou výhodou mikrojeslí je, že díky malému kolektivu je služba vhodnější pro malé děti než jiné typy institucí. Více jak čtyři pětiny ocenily, že je služba pro rodiče finančně dostupná, 67 % jako výhodu označilo, že díky jednodušším hygienickým a prostorovým požadavkům je snadnější najít vhodné prostory. Místní dostupnost vytyčilo 61 % respondentů. Naopak nejméně respondenti spatřují výhodu v malé administrativní zátěži v provozu zařízení.

Graf 4.23 Nejdůležitější výhoda mikrojeslí (1 možnost)

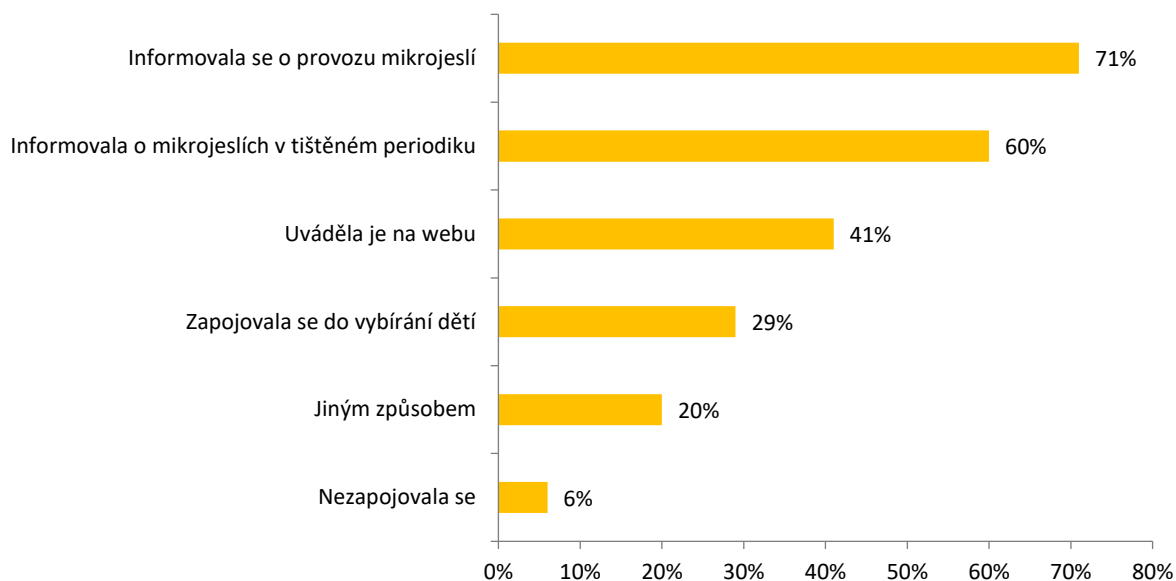

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Pokud respondenti měli zvolit pouze jednu nejdůležitější výhodu mikrojeslí, tak pro většinu z nich (74 %) to byla výhoda malého kolektivu, díky čemuž je služba vhodnější pro malé děti než jiné typy institucionální péče. Finanční dostupnost služby byla nejdůležitější pro 16 % respondentů. Další výhody mikrojeslí byly respondenty uváděny výjimečně nebo vůbec.

Podobné závěry se objevovaly i v kvalitativním šetření mezi zřizovateli, kde všichni respondenti kladli důraz na výhodu mikrojeslí v malém počtu dětí na jednu chůvu a v individuálním/rodinném prostředí, které umožní zaměřit se na jednotlivé děti, jež pak mají pocit "jako, že si jdou hrát k tetě" a zároveň nejsou stresovány širším kolektivem z důvodu svých dosud omezených vyjadřovacích schopností a nedokonalé sebeobsluhy. Mezi další výhody mikrojeslí respondenti kvalitativních rozhovorů vyzdvihovali, že mikrojesle mohou být obzvláště užitečné v případě dětí se specifickými potřebami (např. děti trpící záchvaty vzteku, zuřivosti, úzkosti nebo děti nemocné), že je pro zřizovatele jednodušší splnit požadované předpisy a to, že jsou mikrojesle zpravidla pro rodiče (mimo stravné) zadarmo (Horpeniaková 2020).

Graf 4.24 Jak spolupracovala obec jako partner (více možností)

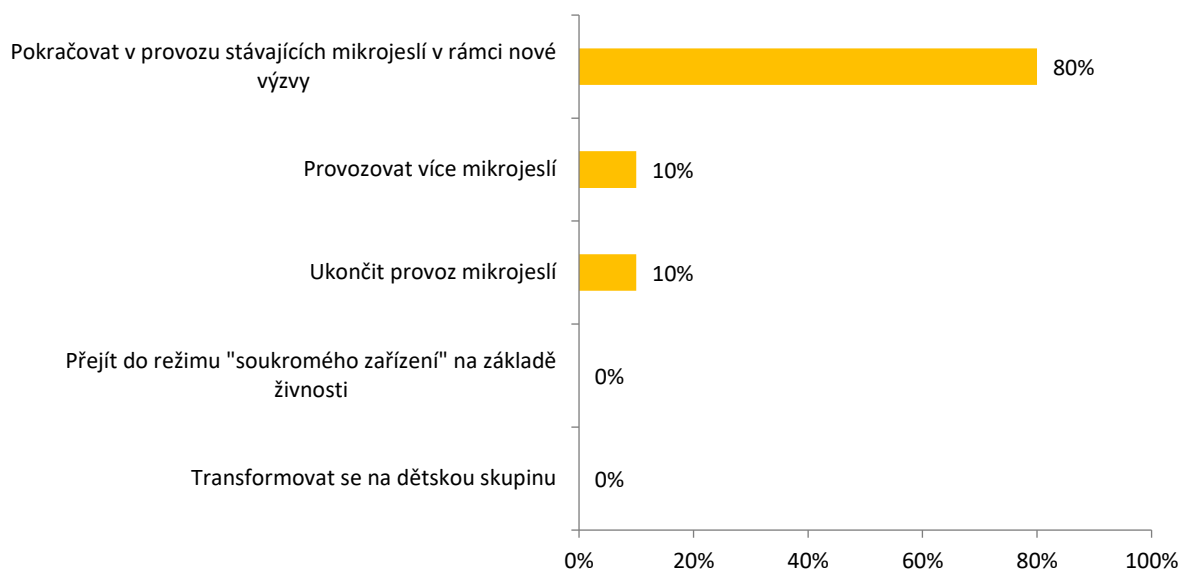

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Jednou z podmínek pro získání finanční dotace na vznik a provoz mikrojeslí v rámci výzvy č. 126 a 127 byla spolupráce poskytovatele těchto služeb s obcí, žadatelem mohla být i sama obec. Jak ukazuje Graf 4.4. (viz výše) obec jako partner projektu poskytovala prostory mikrojeslím ve více jak třetině případů. Respondentů jsme se dále ptali na další formy spolupráce s obcí. Většina zařízení je v kontaktu s obcí, která se informuje o provozu mikrojeslí (71 %). Obec také často informuje o mikrojeslích v tištěném periodiku (60 %) či na webu (41 %). V otevřených odpovědích k možnosti „Jiným způsobem“ se objevily ještě další možnosti propagace, a to v 5 zmínkách.⁴¹ Situace, kdy se obec jako partner nezapojuje do jakýchkoliv aktivit spojených s mikrojeslemi, je spíše vzácná (6 % odpovědí).

⁴¹ Ve dvou případech bylo uvedeno, že obec distribuovala informační leták o mikrojeslích. Další možnosti byly zmíněny pouze jednou.

Graf 4.25 Plány po ukončení realizace projektu

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Většina respondentů (80 %) plánuje po ukončení realizace projektu pokračovat v provozu stávajících mikrojeslí v rámci nové výzvy.^{42,43} Desetina by si přála provozovat více mikrojeslí, stejný počet zřizovatelů plánuje provoz mikrojeslí ukončit. Žádné ze zařízení neplánuje přejít do režimu „soukromého zařízení“ na základě živnosti či se transformovat na dětskou skupinu.

⁴² Jelikož se jednalo o dotazníkové šetření končících projektů prvních výzev (s nejzazším termínem konce projektu 31. 1. 2020), na které hned navazovaly výzvy č. 69 a 70, neřešila se v rámci dotazníkového šetření situace, která se bude dotýkat projektů končících v roce 2022, jež pravděpodobně zasáhne plánovaná novela zákona, podle které by v budoucnu měli zřizovatelé získat podporu ze státního rozpočtu, dále by se počítalo s příspěvkem od rodičů do maximální výše 1/3 minimální mzdy (tedy v přepočtu 4 800 Kč) a případně s nějakým dalším zdrojem financování. Tohoto tématu se pak dotýkalo kvalitativní šetření mezi zřizovateli, přičemž většina z nich uvedla, že je tato vize financování pro ně likvidační a nemůže pokrýt náklady provozu zařízení.

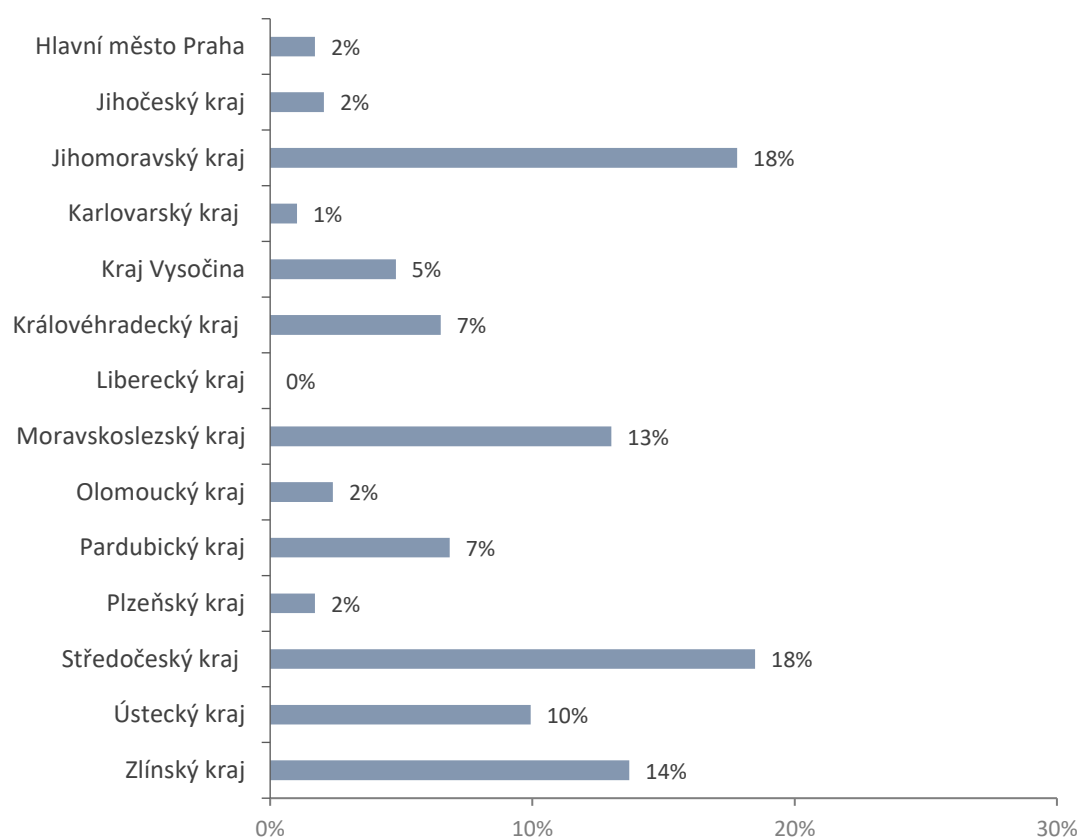
⁴³ V rámci nových výzev č. 69 a 70 navazovalo reálně na předchozí projekt 62 mikrojeslí ze 72 mikrojeslí provozovaných ve výzvách č. 126 a 127.

5. Dotazníkové šetření cílové skupiny (rodiče)

5.1 Základní informace

V první podkapitole shrnujeme základní sociodemografické charakteristiky respondentů, kteří odpověděli na dotazník pro cílovou skupinu (rodiče). Konkrétně jsme u nich zjišťovali místo bydliště, dosažené vzdělání, pohlaví, věk a počet odpracovaných let.

Graf 5.1 Kraj podle místa bydliště rodičů⁴⁴

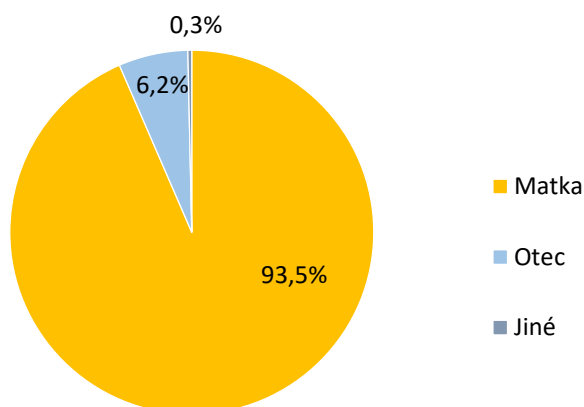
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Mezi respondenty dotazníku byli nejvíce zastoupeni rodiče s bydlištěm v Jihomoravském kraji a ve Středočeském kraji (shodně s 18 %). Více než deseti procenty byly dále zastoupeny ještě Zlínský a Moravskoslezský kraj. Naopak mezi k nejméně zastoupeným krajům ve vzorku patří Hlavní město Praha, Plzeňský, Olomoucký a Jihočeský kraj, které jsou shodně zastoupeny jen dvěma procenty, a dále Karlovarský kraj zastoupený pouze jedním procentem, Liberecký kraj není zastoupen vůbec vzhledem k tomu, že v něm ani není žádné zařízení.

⁴⁴ Vzhledem k tomu, že v každém zařízení nebyl oslovený stejný počet rodičů (byli osloveni jen nově nastupující rodiče) a místo bydliště známe pouze u těch, kteří odpověděli, není možné z hlediska krajů porovnat strukturu respondentů se všemi oslovenými ani se všemi rodiči dětí v mikrojeslích. Dále uvádíme pro zajímavost alespoň porovnání s krajskou strukturou druhého dotazníku pro zřizovatele, ač ten měl též částečně jiný vzorek oslovených zařízení (pouze z výzev č. 126 a 127).

Struktura respondentů z hlediska kraje se trochu lišila oproti dotazníkovému šetření pro zřizovatele. Nicméně vzhledem k tomu, že oba dotazníky nebyly rozeslány stejnému vzorku zařízení,⁴⁵ nelze ani očekávat, že by byla úplně stejná. Stejně jako u zřizovatelů je nejvíce ve vzorku zastoupený Jihomoravský a Středočeský kraj. Nicméně je například zajímavé, že u cílové skupiny vyplnilo oproti zřizovatelům dotazník minimum rodičů s bydlištěm v Hlavním městě Praha. Naopak více byl ve vzorku cílové skupiny rodičů zastoupený kraj Moravskoslezský.

Graf 5.2 Vztah respondenta k dítěti

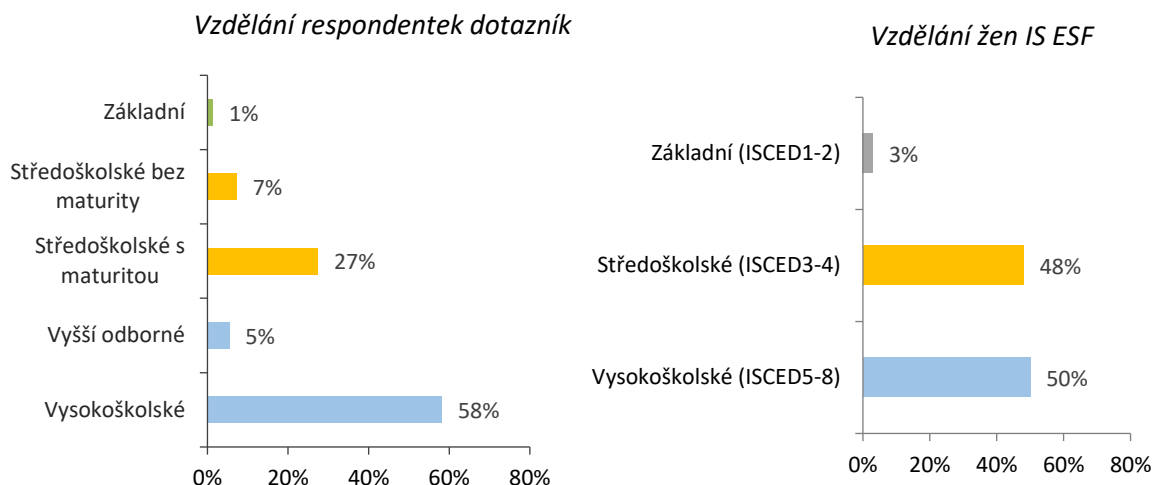
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

V naprosté většině případů byla respondentem dotazníku pro rodiče matka dítěte. Dotazník vyplnilo pouze osmnáct otců, jeden respondent pak zaškrtl jiné a upřesnil, že je pěstounem dítěte. Vzhledem k převaze matek mezi respondenty lze i v dalších podkapitolách zaměřených na posuny na trhu práce zaznamenané v souvislosti s umístěním dítěte do mikrojeslí výsledky vztahovat především k matkám dětí. Navzdory tomu nicméně v dalších analýzách pro lepší čitelnost a srozumitelnost textu používáme jednotně generické maskulinum „respondent“.

⁴⁵ Viz podkapitola 2.2 Zdroje dat a výzkumné metody

V následujících grafech se podíváme na složení respondentů z hlediska jejich dosaženého vzdělání. To jsme srovnali s dosaženým vzděláním rodičů podle IS ESF. Vzhledem k tomu, že respondentky dotazníku byly převážně ženy, jsme z informačního systému (ve kterém mohou být jako podpořené osoby uvedeni oba rodiče) vyfiltrovali data pouze pro ženy:

Grafy 5.3 a 5.4 Vzdělanostní struktura matek – dotazníkové šetření vs IS ESF

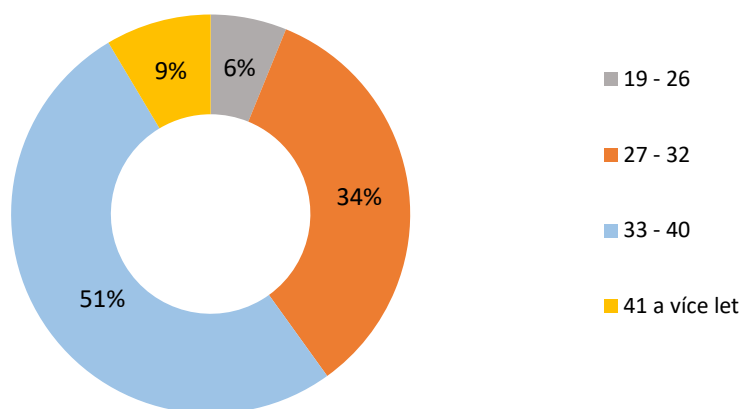
Zdroj: Monitorovací listy podpořených osob v IS ESF, výzvy č. 126, 127⁴⁶ (součet 101 kvůli zaokrouhlení), N=832 + Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 267

Struktura respondentek z dotazníkového šetření nasvědčuje tomu, že děti do tří let umísťují do zařízení předškolní péče nejčastěji rodiny s vysokoškolsky vzdělanými matkami, které se chtějí dříve vracet zpět na trh práce. Nicméně jsme vzali v potaz také možnost určitého zkreslení výsledků tím, že obecně platí, že čím má respondent vyšší vzdělání, tím je vyšší šance, že dotazník vyplní. Proto jsme výsledky srovnali ještě s údaji z informačního systému IS ESF, kde jsou na základě monitorovacích listů podpořených osob dostupné údaje o nejvyšším dosaženém vzdělání všech podpořených osob. Z porovnání grafů 5.3 a 5.4 je zřejmé, že dotazník měl opravdu vyšší návratnost u vysokoškolsky vzdělaných rodičů a reálně je jejich podíl mezi všemi podpořenými osobami (ženami) o něco menší. Poměr mezi vysokoškolsky vzdělanými a bez vysokoškolského vzdělání tak bude reálně vyrovnanější. Nicméně pořad je to podstatně více než, jaké je zastoupení vysokoškolsky vzdělaných žen v běžné populaci.⁴⁷

⁴⁶ Vycházeli jsme z dat za tyto první již uzavřené výzvy, za které jsou data víceméně kompletní. Vzhledem k tomu, že struktura vzdělání CS se napříč výzvami obvykle nemění, a navíc většina zařízení v nových výzvách navazuje na starší výzvy, by nezahrnutí osob z nových výzev nemělo výsledky zkreslit.

⁴⁷ Podle *Výběrového šetření pracovních sil, ČSÚ z roku 2017* (ad hoc výstup) mělo v ČR vysokoškolské vzdělání 20 % žen.

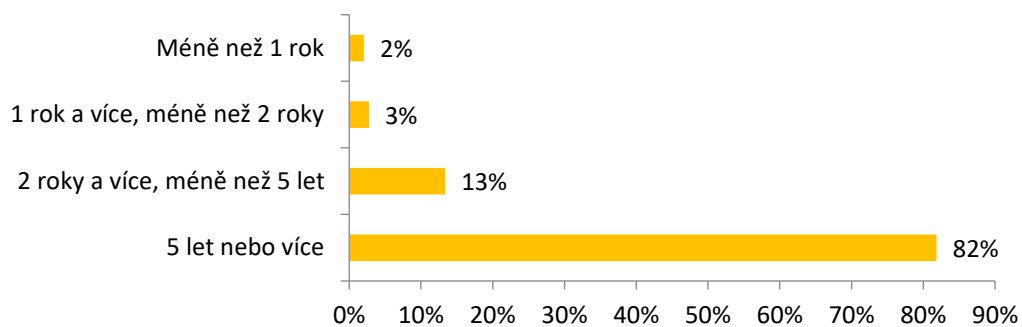
Graf 5.5 Složení respondentů z hlediska věku

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Pokud jde o věkové složení respondentů, nadpoloviční většina (51 %) spadá do kategorie 33-40 let. Do druhé nejvíce zastoupené kategorie – 27-32 let – spadá více jak třetina respondentů. Ostatní věkové kategorie jsou pak zastoupeny výrazně méně.

Graf 5.6 Počet odpracovaných let

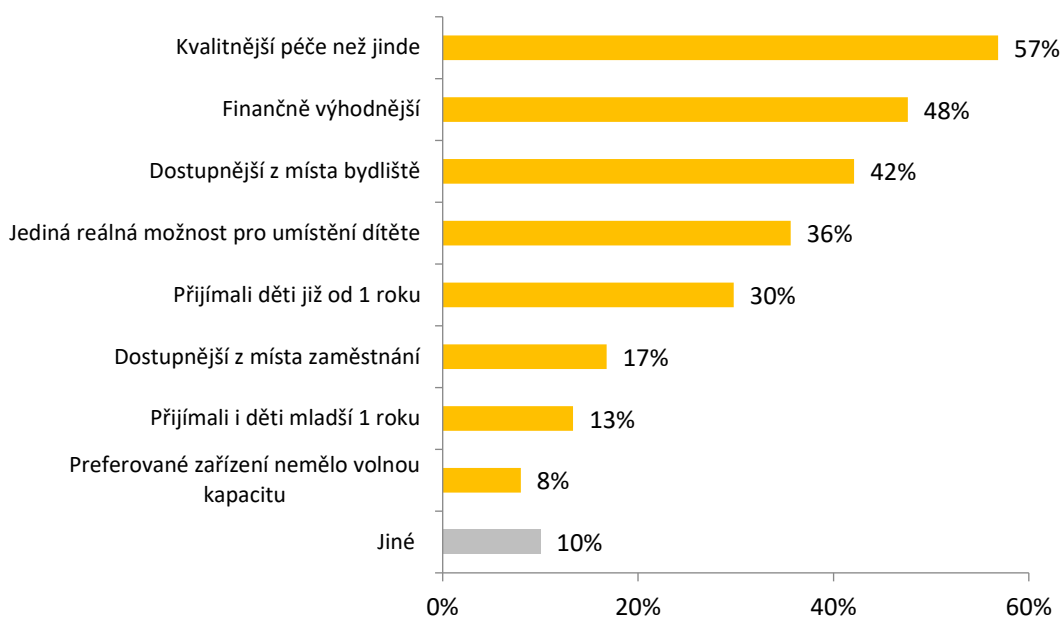
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

S věkovým složením respondentů koresponduje i Graf 5.6 ukazující počet odpracovaných let respondentů. Naprostá většina respondentů (82 %) už má odpracováno 5 nebo více let.

5.2 Motivace pro výběr mikrojeslí

V této podkapitole se věnujeme tomu, jaká byla motivace rodičů umístit děti právě do mikrojeslí. V otázce na důvody k umístění dítěte konkrétně do mikrojeslí (oproti jiným zařízením předškolní péče), mohli respondenti nejprve vybrat všechny důvody, které pro ně při výběru byly podstatné, a poté jeden nejpodstatnější.

Graf 5.7 Všechny podstatné důvody pro výběr konkrétního zařízení (více možností)⁴⁸

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Nejvíce respondentů (57 %) uvedlo, že si mikrojesle vybraly proto, že poskytují kvalitnější péči než jiná zařízení předškolní péče. Druhý nejčastěji zvolený důvod byl, že mikrojesle byly finančně výhodnější ve srovnání s jinými zařízeními předškolní péče. Pro 42 % bylo podstatné, že jsou mikrojesle dobře dopravně dostupné z místa jejich bydliště. Naopak nejméně respondenti uváděli to, že pro ně hrálo roli, že preferované zařízení nemělo volnou kapacitu nebo že zařízení přijímalo děti mladší jednoho roku. Desetina respondentů zmínila, že pro ně při výběru zařízení hrál roli jiný důvod. V otevřené otázce pak měli specifikovat, jaký důvod to byl. I zde se opět nejčastěji vyskytovala výhoda malého kolektivu (9 respondentů), a dále například důvěryhodný /milý personál (4) či příjemné / známé prostředí (3).

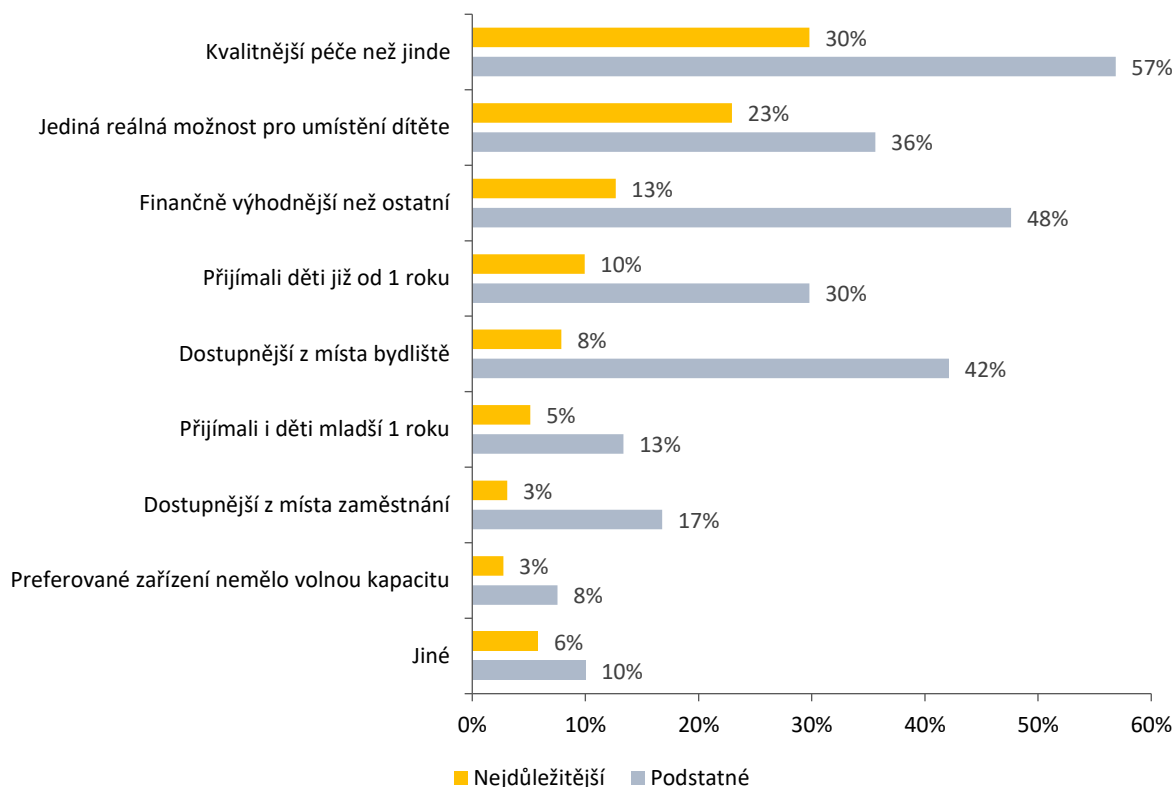
Respondenti, kteří při rozhodování považovali za podstatnou kvalitu péče oproti jiným zařízením, byli v otevřené otázce dále dotazováni, v čem konkrétně je podle nich péče v mikrojeslích kvalitnější. Jednoznačně nejčastěji zmiňovali malý kolektiv dětí. Tuto výhodu zmínily dvě třetiny respondentů ze všech, kteří na otázku odpovídali.⁴⁹ Jako druhá nejčastější výhoda, která je s tou první logicky provázána, zazníval individuální přístup k dětem. S ním si kvalitu zařízení spojuje více jak polovina respondentů, pro které byla podstatná kvalita péče. Dále respondenti oceňovali také kvalitu personálu (26 respondentů), rodinnou atmosféru (24 respondentů), zajímavý program pro děti (17 respondentů) či kvalitní vybavení / prostředí mikrojeslí (16 respondentů).

⁴⁸ Všude, kde respondenti mohli zaškrtnout více možností, je to u grafu takto popsáno. Pokud v grafu popisek není, byl možný výběr pouze jedné možnosti.

⁴⁹ N = 157 - všichni, kteří označili kvalitu péče jako podstatný důvod pro výběr daného zařízení.

V následujícím grafu se můžeme podívat na srovnání odpovědí, kdy měli rodiče vybrat z nabízených odpovědí všechny důvody pro výběr zařízení, které byly pro ně relevantní (v grafu označeny jako „podstatné“), s tím, když dále vybírali pouze jednu nejdůležitější možnost:

Graf 5.8 Nejdůležitější důvod pro výběr konkrétního zařízení (v porovnání se všemi podstatnými)

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

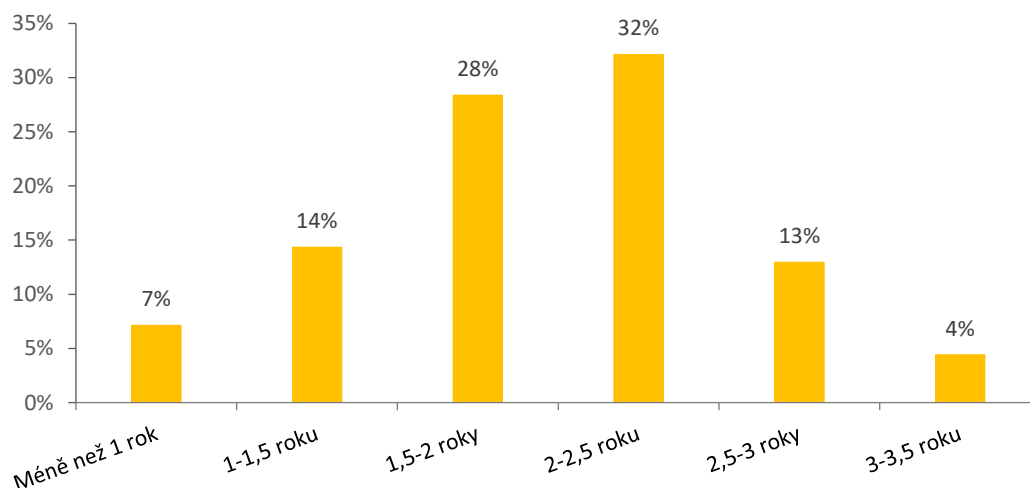
Když měli rodiče zvolit jen jeden důvod, který byl pro ně při výběru zařízení nejdůležitější, pořadí volených možností (z hlediska četnosti) se trochu proměnilo. Na prvním místě byla stále kvalita péče, kterou zvolila necelá třetina respondentů. Na druhé pořadí se však dostalo tvrzení, že mikrojesle byly pro rodiče jedinou reálnou možností, jak dítě umístit do zařízení předškolní péče. Tento důvod jako nejdůležitější zaškrtnulo 23 % a dalších 15 % zaškrtnulo související možnost, že toto zařízení přijímalo děti již od 1 roku, resp. i mladší 1 roku. Fakt, že se na prvním místě v motivaci pro výběr zařízení objevuje kvalita péče před tím, že to byla jediná možnost umístění, může znamenat, že ačkoli zařízení na výběr není mnoho, rodiče nechtějí děti v takto nízkém věku umístit do zařízení kolektivní péče „za každou cenu“ a pokud by nemohli dítě umístit do mikrojeslí, tak by s jeho nástupem do jakéhokoli zařízení obecně ještě počkali.

Finanční výhodnost zařízení vnímala sice necelá polovina respondentů jako podstatnou pro rozhodování, nicméně za nejdůležitější ji označilo už jen 13 %. Z toho vyplývá, že i když je finanční výhodnost mikrojeslí pro rodiče podstatná, tak vzhledem k nedostatku míst v zařízeních, zejména pak pro takto malé děti, by mnozí rodiče mohli akceptovat i nějakou výši „školkovného“. Při volbě jediné možnosti mělo menší roli místo bydliště, než když šlo o jeden z několika důvodů. Výhodu přijímání dětí mladších 1 roku jako nejpodstatnější zaškrtnulo 5 % respondentů. To odpovídá menšímu zastoupení dětí pod jeden rok v mikrojeslích.

5.3 Věková skladba dětí v mikrojeslích

V této podkapitole sledujeme věkovou strukturu dětí při nástupu do mikrojeslí a porovnááme ji nejprve s výsledky z I. etapy evaluace mikrojeslí před dvěma lety. (Porovnání s dětskými skupinami je součástí kapitoly 7).

Graf 5.9 Věk dětí při nástupu do mikrojeslí⁵⁰ II. etapa 2019-20

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292 (součet je 98 % kvůli zaokrouhlení)

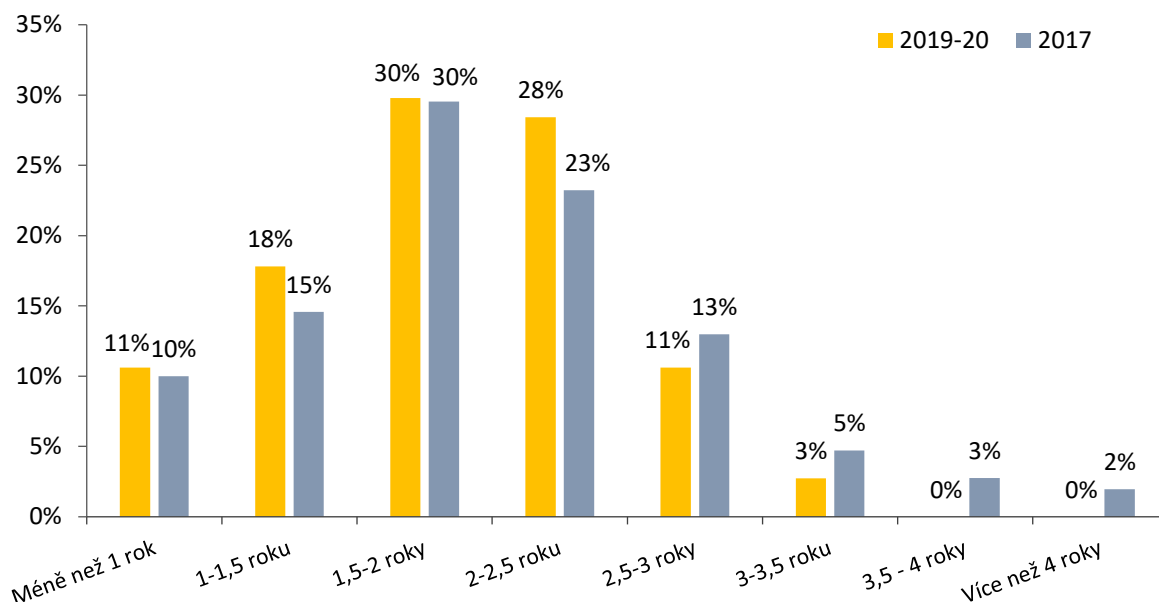
Přibližně polovina dětí respondentů zahrnutých do šetření nastupovala do mikrojeslí ještě před jejich druhými narozeninami.⁵¹ Téměř třetina dětí nastupovala do mikrojeslí ve věku 2-2,5. V grafu ale můžeme vidět, že od dvou a půl let věku dítěte klesá zájem o jeho umístění v mikrojeslích a rodiče pravděpodobně volí jiný typ institucionální péče. To odpovídá i závěrům z kvalitativních rozhovorů mezi zřizovateli, kteří uváděli, že okolo tří let děti začínají navštěvovat spíše mateřské školy (popřípadě dětské skupiny), které více pokrývají potřeby dětí v této věkové kategorii (potřebují větší kolektiv a podněty pro rozvoj, než jaký mikrojesle nabízejí).

⁵⁰ Děti, kterým bylo v době nástupu do zařízení přesně 12 měsíců, byly započítány už do kategorie 1-1,5 roku, přesně dvouleté do kategorie 2-2,5 atd.

⁵¹ Pro zajímavost přesně (na měsíce) jednoletých dětí bylo při nástupu do zařízení 10, přesně dvouletých 24, „dvaapůlletých“ 13 a tříletých jen 6. Jako nejvíce „hraniční“ věk pro umístění dětí se tak potvrzuje překročení hranice dvou let.

Vzhledem k tomu, že jsme věkovou skladbu dětí v mikrojeslích již jednou zjišťovali v roce 2017 v rámci první etapy evaluace, zajímalo nás, zda je nyní věková skladba podobná.

Graf 5.10 Porovnání věku nástupu dítěte do mikrojeslí s 1. etapou evaluace – 2017 (odlišný způsob výpočtu oproti 5.9 kvůli porovnatelnosti)⁵²

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292; Dotazníkové šetření Mikrojesle – rodiče vstupní dotazník A+B 2017, N=272

Jak je patrné z Grafu 5.10, věkové složení v mikrojeslích se v novém šetření výrazně nelišilo od roku 2017. Výraznější rozdíl vidíme v počtu dětí nastupujících do mikrojeslí ve věku vyšším než 3 roky. Zatímco v roce 2017 ze všech dětí nastupovalo 10 % ve věku vyšším než 3 roky, v aktuálním šetření už je takových dětí pouze minimum (3 %).⁵³ Porovnání věkového složení mikrojeslí s dětskými skupinami uvádíme v kapitole 7.

⁵² Za účelem porovnatelnosti s výsledky první etapy byly zde „hraniční“ děti započítávány do nižší věkové kategorie (tj. např. přesně jednoleté děti spadaly do „Méně než 1 rok“). Jako vhodnější vnímáme způsob použitý v Grafu 5.9.

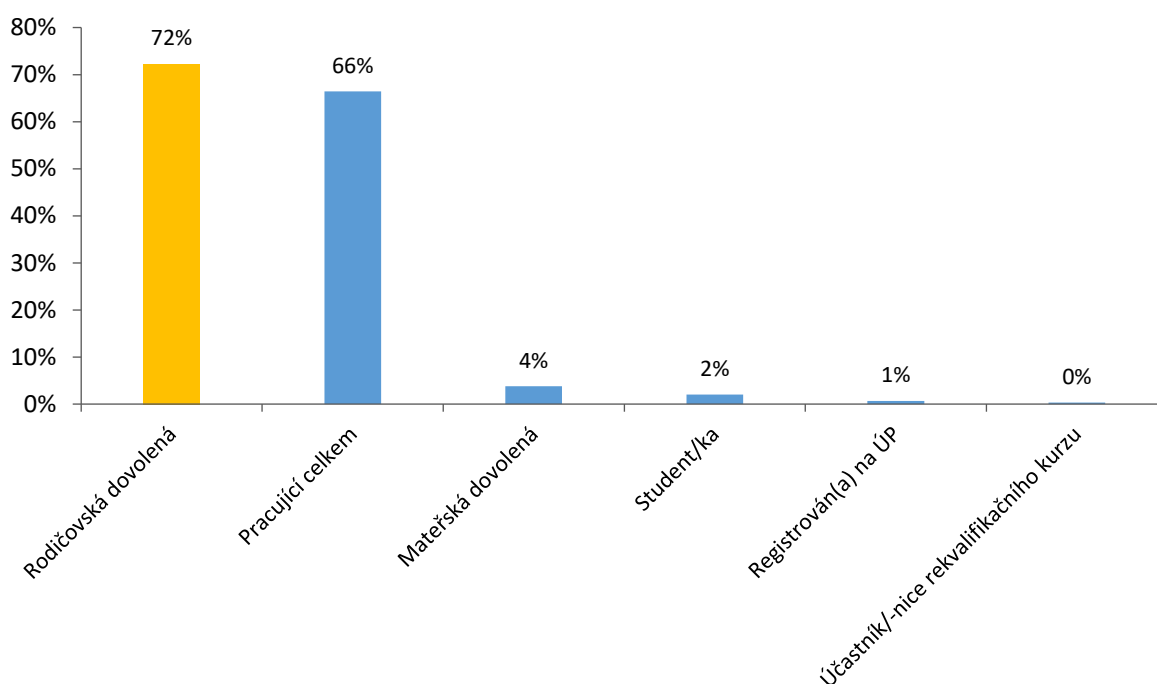
⁵³ Toto je také ovlivněno tím, že v rámci nových výzev je striktně řečeno, že dítě v mikrojeslích může být jen do svých čtvrtých narozenin, takže v zařízeních, která už běží pod novými výzvami (v šetření jsme měli rodiče ze starších i novějších) by už starší děti být neměly.

5.4 Postavení na trhu práce před nástupem dítěte do mikrojeslí

Stejně jako v první etapě evaluace bylo jedním z hlavních cílů šetření mezi cílovou skupinou ověřit, zda a jak se v souvislosti s nástupem dětí do mikrojeslí mění její situace na trhu práce. Rodiče byli proto v rámci stejného dotazníku dotazováni nejprve na jejich situaci v posledním měsíci před nástupem dítěte do mikrojeslí, a poté na situaci ve chvíli, kdy vyplňovali dotazník, tj. zhruba po 4 měsících od nástupu. V následující podkapitole uvádíme nejprve, jaká byla situace rodičů (převážně matek) v posledním měsíci před nástupem do mikrojeslí. Konkrétně zda před umístěním dětí do mikrojeslí matky pracovaly, pokud ano, tak na jaký typ úvazku, a na kolik hodin týdně. Dále popisujeme, do jaké míry měly v tomto období matky možnost pracovat z domova a kdo zajišťoval péči o děti v době, kdy pracovaly.

V Grafu 5.11 vidíme nejprve obecně, jaké bylo postavení rodičů na trhu práce těsně před nástupem dětí do mikrojeslí. Pro přehlednost jsou nejprve v tomto grafu respondenti zaměstnaní na smlouvu, DPČ či DPP i OSVČ sloučeni do jedné kategorie „pracující celkem“. Konkrétní čísla pro jednotlivé podkategorie pak uvádíme Grafu 5.12.

Graf 5.11 Postavení na trhu práce před nástupem do mikrojeslí (více možností)⁵⁴

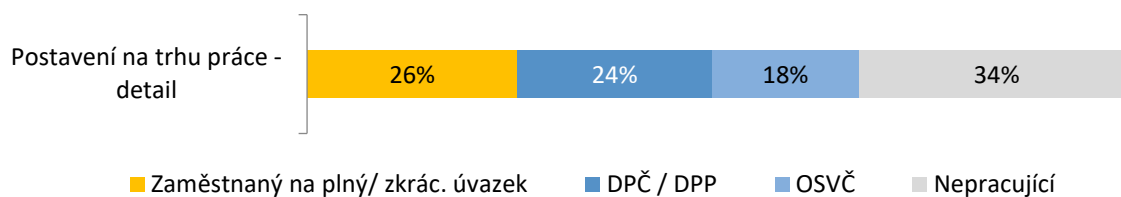

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Dvě třetiny respondentů (většinou matek – viz výše) nějakým způsobem pracovaly již před umístěním dětí do mikrojeslí. Zároveň 72 % bylo před nástupem dětí do mikrojeslí na rodičovské dovolené. Obě varianty, tedy že byly před nástupem dítěte do mikrojeslí na rodičovské a zároveň pracovaly, zaškrtnlo 39 % respondentů.

⁵⁴ Kromě výše uvedených bylo jednou z možností u této otázky také „ekonomicky neaktivní“. Tuto možnost nezaškrtnl žádný respondent (ačkoli ji bylo možné zaškrtnout současně s rodičovskou dovolenou, respondenti pravděpodobně tuto možnost nepochopili správně). Z těchto důvodů není v grafu zobrazena.

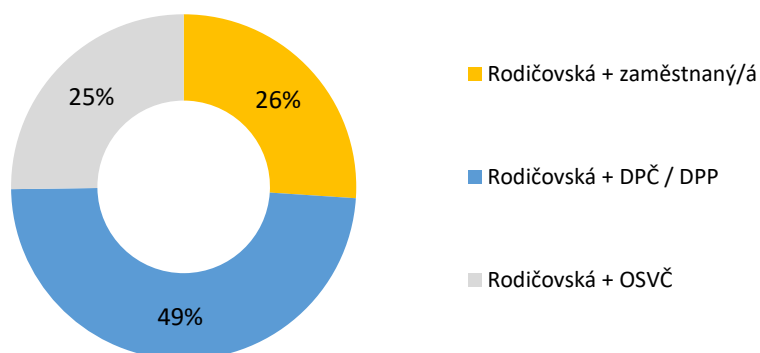
Graf 5.12 Typ pracovní smlouvy – pracující před nástupem do mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292 (pozn.: součet není přesně 100 % kvůli překryvům - např. DPP i OSVČ)

Ze všech respondentů mělo před nástupem dítěte do mikrojeslí 26 % zaměstnanecký poměr na plný nebo zkrácený úvazek, 24 % pak bylo zaměstnáno na Dohodu o provedení práce nebo Dohodu o pracovní činnosti (častější byla DPP), 18 % bylo OSVČ. Vůbec nepracovala jen zhruba třetina respondentů.

Graf 5.13 Pracující při RD – typ pracovní smlouvy před nástupem do mikrojeslí

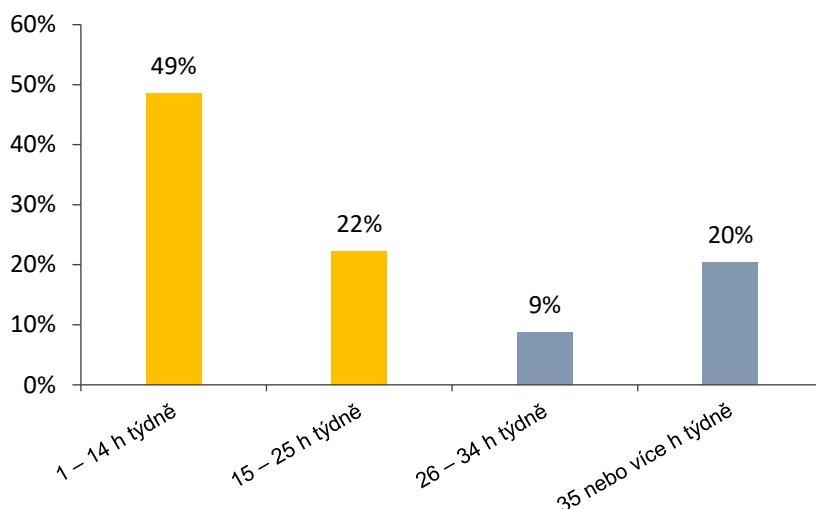

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 119 (pouze ti, kteří při RD současně pracovali)

Když se podíváme na typ úvazků zvlášť jen pro respondenty, kteří před nástupem pracovali zároveň s rodičovskou dovolenou, tak jednoznačně převažovaly DPČ a DPP. Touto formou byla před nástupem do mikrojeslí zaměstnána necelá polovina ze všech respondentů pracujících při rodičovské dovolené.

Údaj o počtu rodičů, kteří pracovali již před umístěním dítěte do mikrojeslí (celkem 66 %), je třeba doplnit tím, na kolik hodin týdně se rodiče výtěžné činnosti mohli věnovat.

Graf 5.14 Počet hodin týdně strávený výtěžnou činností

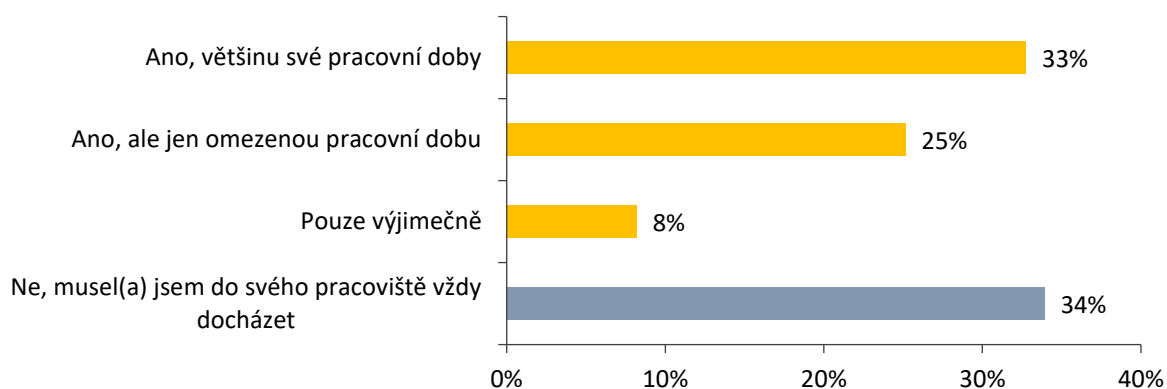

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 171 (pouze pracující)

Jak ukazují první dva sloupce grafu 5.14, většina (celkem 71 %) respondentů⁵⁵ pracujících před nástupem dětí do mikrojeslí se výtěžné činnosti věnovala v rozsahu do 25 hodin týdně. Z tohoto počtu pak dvě třetiny respondentů pracovaly v rozsahu 1–14 hodin týdně.

Respondenti, kteří před nástupem dětí do mikrojeslí pracovali, byli dále dotazováni na to, zda měli možnost vykonávat alespoň část své práce z domova.

Graf 5.15 Možnost vykonávat část práce z domova (před nástupem do mikrojeslí)

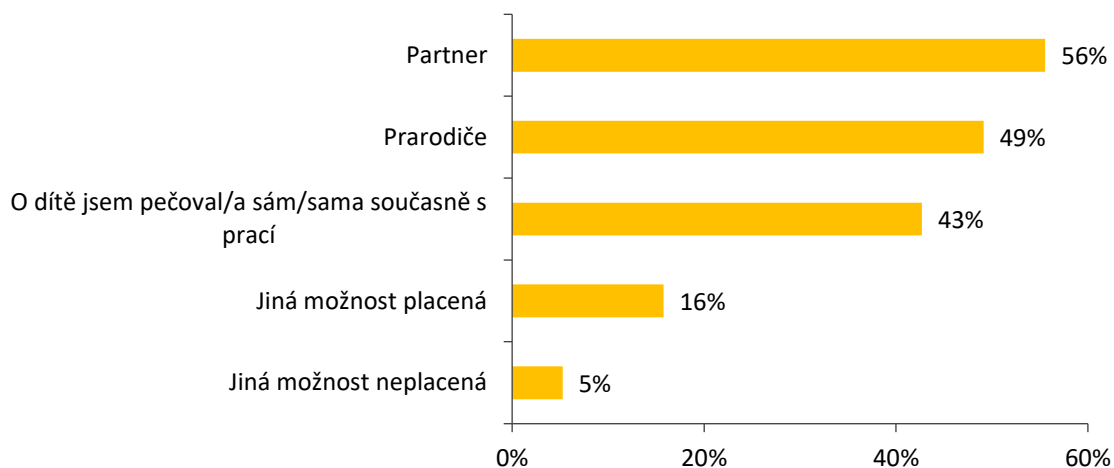

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 171 (pouze pracující)

Pro 34 % nebyla práce z domova možná a museli do svého pracoviště vždy docházet. Třetina respondentů naopak uvedla, že pracovat doma mohli po většinu své pracovní doby. Čtvrtina respondentů pracovat z domova mohla, ale jen omezenou část své pracovní doby, 8 % pak pouze výjimečně.

⁵⁵ V naprosté většině případů matky (viz podkapitola sociodemografické údaje)

Graf 5.16 Péče o dítě v době, kdy respondent/ka pracoval(a) (více možností)

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 171 (pouze pracující)

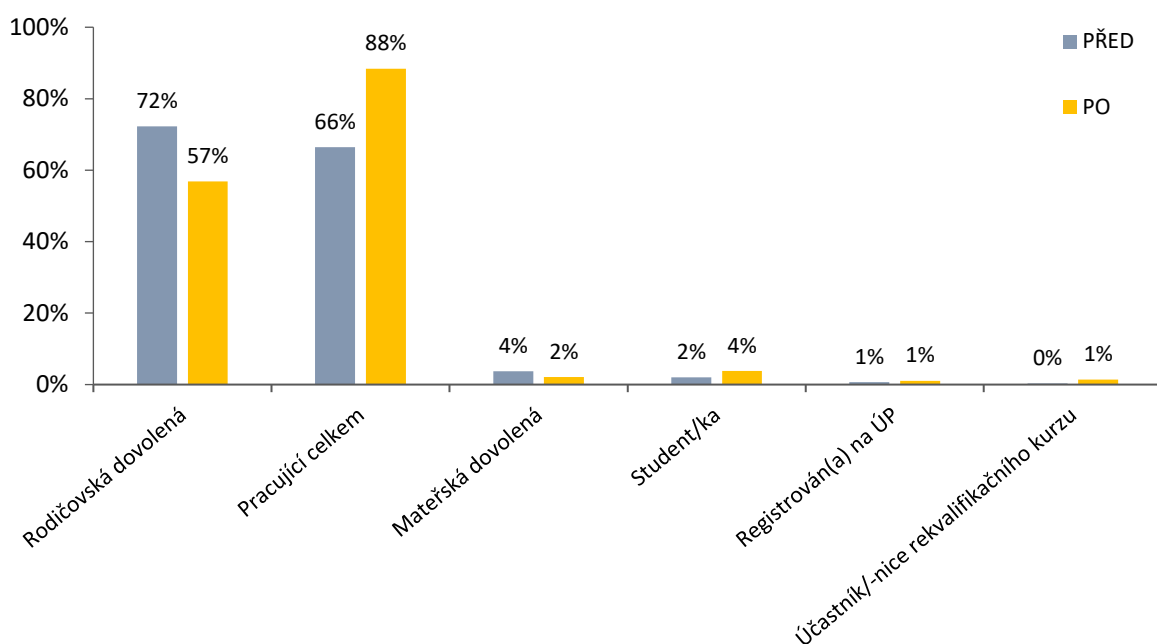
V době, kdy respondent/ka pracoval(a), se o děti nejčastěji (56 %) staral/a partner/ka. Výrazně byli do péče zapojeni také prarodiče – tuto možnost zaškrtnula téměř polovina respondentů. Hodně častá, a to u 42 % ale byla také situace, kdy museli respondenti o dítě pečovat sami současně ve chvíli, kdy se věnovali práci. Placené hlídání před nástupem do mikrojeslí využívalo 16 % respondentů.

Respondentů, kteří využívali placené hlídání, jsme se dále ptali, jaké byly jejich měsíční náklady na hlídání dítěte. Na otevřenou otázku odpovídalo 27 respondentů, přičemž jejich náklady se různily od 1 000 až po 15 000 Kč měsíčně. Konkrétně 13 respondentů uvedlo měsíční výdaje nižší než 5 000 Kč, 5 respondentů uvedlo náklady ve výši přesně 5 000 Kč, 7 respondentů uvedlo měsíční výdaje vyšší než 5 000 Kč, ale nižší než 10 000 Kč a dva pak uvedli přesně 15 000 Kč měsíčně.

5.5 Porovnání situace na trhu práce před a po umístění dětí do mikrojeslí

V následující podkapitole porovnáváme situaci respondentů před umístěním dětí do mikrojeslí se situací zhruba 4 měsíce od nástupu dětí do mikrojeslí. Respondenti odpovídali na stejně položené otázky, avšak tentokrát vztažené k jejich současné situaci v okamžiku vyplňování dotazníku.

Graf 5.17 Postavení rodičů na trhu práce před a po nástupu dítěte do mikrojeslí (více možností)⁵⁶

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

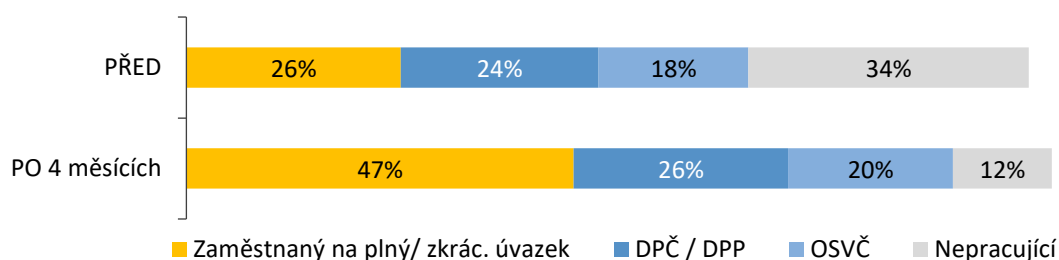
Jak vidíme v Grafu 5.17, celkový počet respondentů, kteří se nějakým způsobem věnovali výdělečné činnosti, se po umístění dětí do mikrojeslí zvýšil o více jak dvacet procent.^{57,58} Tento nárůst se nemusí zprvu možná zdát tak vysoký, jak bychom očekávali. Nicméně je třeba vzít v úvahu dva aspekty. Zaprvé – jak vidíme v prvním sloupci grafu – 57 % respondentů bylo i 4 měsíce po umístění dětí do mikrojeslí stále na rodičovské dovolené. Zadruhé, počet respondentů pracujících před umístěním dětí do mikrojeslí byl sice poměrně vysoký, nicméně polovina pracovala jen na malý počet hodin týdně. Důležité proto také je, zda a jaké změny nastaly v typech úvazků a počtu odpracovaných hodin týdně.

⁵⁶ Viz pozn. 53

⁵⁷ Do tohoto počtu bylo započítáno i 19 nekonzistentních odpovědí, kdy respondenti nezaškrtnuli, že se aktuálně věnují výdělečné činnosti, nicméně při vyplňování současného postavení na trhu práce uvedli, že jsou zaměstnaní. Pokud bychom nekonzistentní odpovědi vyškrtli a vůbec nezohlednili, vycházel by celkový podíl pracujících namísto 88,4 % na 87,5 %. Vliv na výsledky tedy není významný.

⁵⁸ Z celkem 34 respondentů (12 %), kteří vyplnili, že ani po umístění dětí do mikrojeslí nebyli zapojeni na trh práce, bylo 24 respondentů, kteří přitom ani nestudovali, ani se neúčastnili rekvalifikačního kurzu – tedy, pravděpodobně, pouze pobírali RP či PPM. Nicméně v souladu s podmínkami výzvy mohou do mikrojeslí umístit i tito rodiče, pokud mají u svého zaměstnavatele uzavřenou pracovní smlouvu a trvá jim zde pracovní poměr.

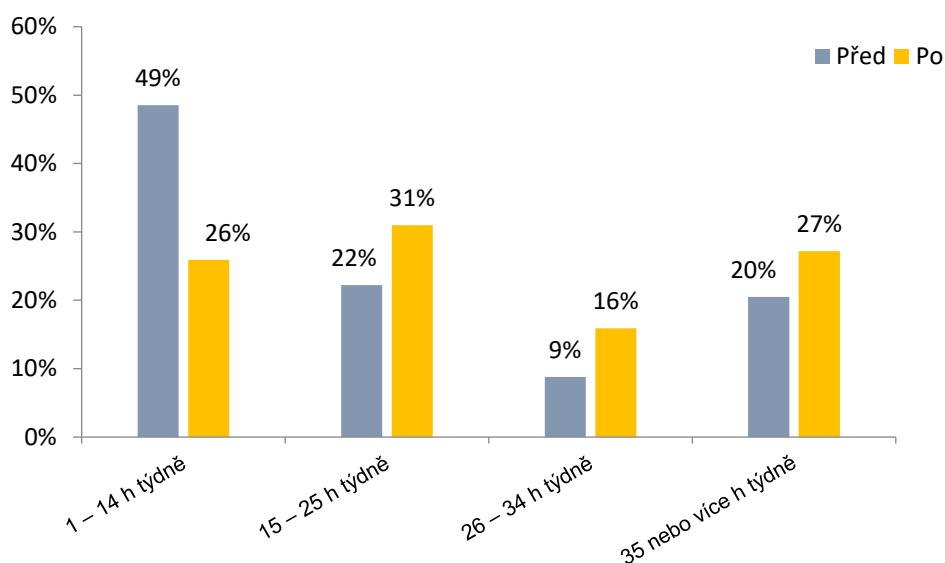
Graf 5.18 Typ pracovní smlouvy – porovnání před a po nástupu dítěte do mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292 (součet hodnot je 102 %, resp. a 105 % kvůli překryvům, kdy je jedna osoba zaměstnána na dva typy smlouvy)

Po nástupu dětí do mikrojeslí se téměř zdvojnásobil počet respondentů, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní na plný nebo zkrácený úvazek. Počet OSVČ a zaměstnaných na DPČ/DPP se zvýšil jen nepatrně. Ovšem logicky lze předpokládat, že někteří respondenti se přesunuli z DPČ/DPP na zaměstnanecký poměr a stejný počet se mohl přesunout z kategorie nepracující do DPČ/DPP). Zároveň můžeme vidět výrazné snížení respondentů, kteří se po 4 měsících docházky dítěte do zařízení nevěnovali žádné výdělečné činnosti.

Graf 5.19 Počet odpracovaných hodin týdně – porovnání před a po nástupu dětí do mikrojeslí

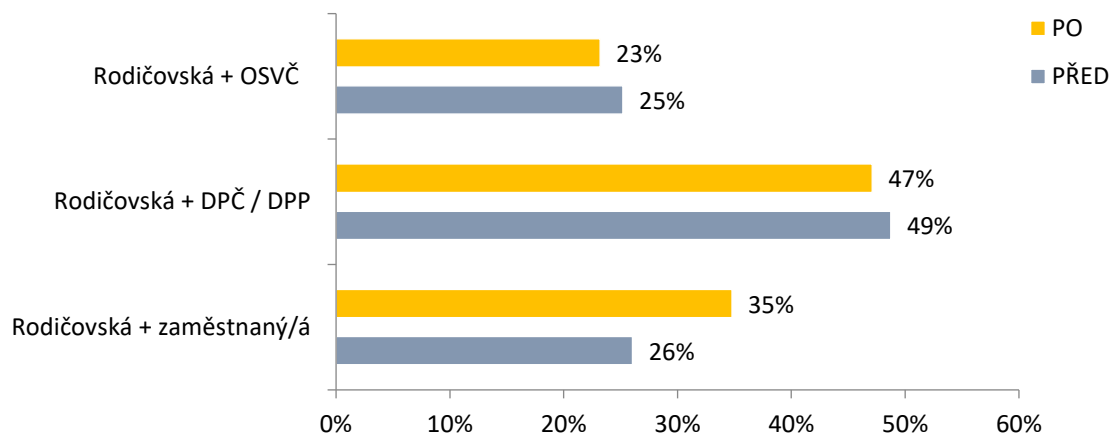
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N PŘED = 171, N PO = 239 (pouze pracující)

Obdobný trend jako u typu pracovní smlouvy, můžeme sledovat i u počtu odpracovaných hodin týdně, kde téměř o polovinu klesl podíl respondentů, kteří pracovali v nejmenším rozsahu 1–14 hodin týdně. U všech ostatních kategorií úměrně k tomu pak došlo k nárůstu, přičemž nejvíce rodičů (31 %) pracuje na 15–25 hodin týdně, což odpovídá zhruba polovičnímu úvazku. Oproti první etapě evaluace v roce 2017 (kde ale byly v tomto porovnání sledovány pouze změny u žen) je v novém šetření výraznější

posun v kategorii 1–14 hodin týdně, a naopak je zde menší skokový rozdíl v tom, kolik respondentů pracovalo v rozmezí 26–34 hodin týdně a více jak 35 hodin týdně před a po nástupu dítěte do zařízení (Horová 2018)⁵⁹.

Dále jsme porovnali také typy úvazků pouze pro rodiče pracující současně s rodičovskou dovolenou.

Graf 5.20 Pracující při rodičovské dovolené – typ úvazku před a po nástupu do mikrojeslí

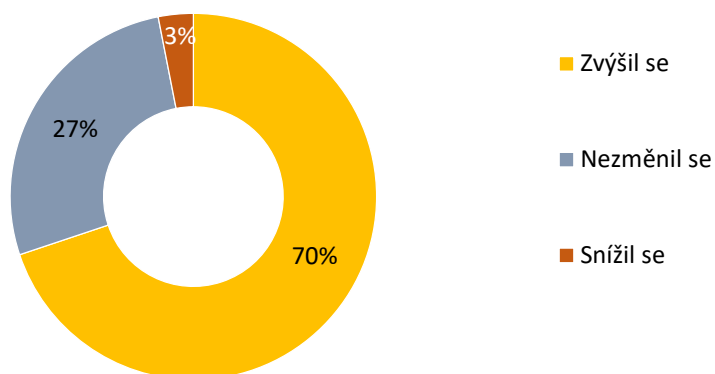
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N PŘED = 119, N PO = 138 (pracující současně s RD)

Po nástupu do mikrojeslí došlo k mírnému zvýšení celkového počtu rodičů, kteří byli zároveň na rodičovské a pracovali (ze 119 na 138). Rozložení podle typu smlouvy se ale příliš nezměnilo. U respondentů pracujících při rodičovské stále jednoznačně převažuje práce na DPČ nebo DPP. Počet zaměstnaných na plný nebo zkrácený úvazek se mírně zvýšil – o 7 %.

⁵⁹ V první etapě evaluace bylo patrné zejména zvýšení počtu hodin u žen, jejichž týdenní pracovní doba byla mezi 26-34 hodinami (nárůst o 17 %), a také u žen pracujících 35 hodin týdně a více (nárůst o 22 %).

Zajímalo nás také, zda došlo po umístění dětí do mikrojeslí u rodin k nárůstu měsíčních příjmů. Vzhledem k tomu, že jsme po respondentech nechtěli požadovat uvedení konkrétní výše příjmů, zjišťovali jsme tyto posuny pouze v jedné retrospektivní otázce, zda a jak se po nástupu dítěte do mikrojeslí změnil čistý měsíční příjem celé jejich domácnosti.

Graf 5.21 Změny ve výši čistého měsíčního příjmu celé domácnosti po vstupu dítěte do mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Měsíční příjem domácnosti se zvýšil u 70 % respondentů, u 27 % zůstal stejný a u 3 % došlo ke snížení příjmů.⁶⁰

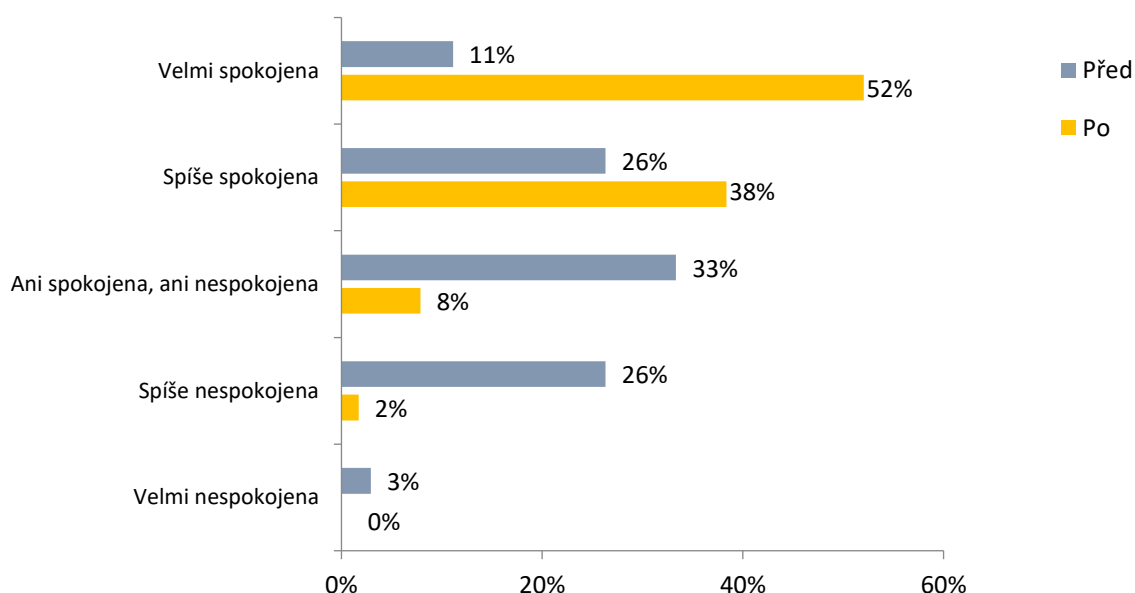
⁶⁰ V rámci první etapy evaluace jsme zjišťovaly změny čistého měsíčního příjmu speciálně u žen, kde zvýšení čistého měsíčního příjmu deklarovalo 59 % (Horová 2018).

5.6 Přínosy mikrojeslí pro cílovou skupinu

V následující podkapitole se zaměřujeme na subjektivní hodnocení spokojenosti respondentů s mikrojeslemi a na jimi vnímané přínosy v souvislosti s využíváním mikrojeslí. Nejprve srovnáváme, jak byla rodina celkově spokojena se sladováním rodinných a pracovních povinností před a po nástupu dítěte do mikrojeslí, poté shrnujeme výsledky otevřené otázky, ve které respondenti svými slovy popisovali, v čem jim mikrojesle nejvíce pomohly, a nakonec zjišťujeme, kdo by musel péči zajišťovat, pokud by nyní mikrojesle najednou nebylo možné využít – a tedy komu mikrojesle nejvíce pomáhají.

V dotazníku jsme se respondentů ptali dvakrát na jejich spokojenost s možnostmi sladování pracovního a rodinného života – jednou v posledním měsíci před nástupem dítěte do mikrojeslí, a podruhé v době vyplňování dotazníku, tedy zhruba po 4 měsících od nástupu.

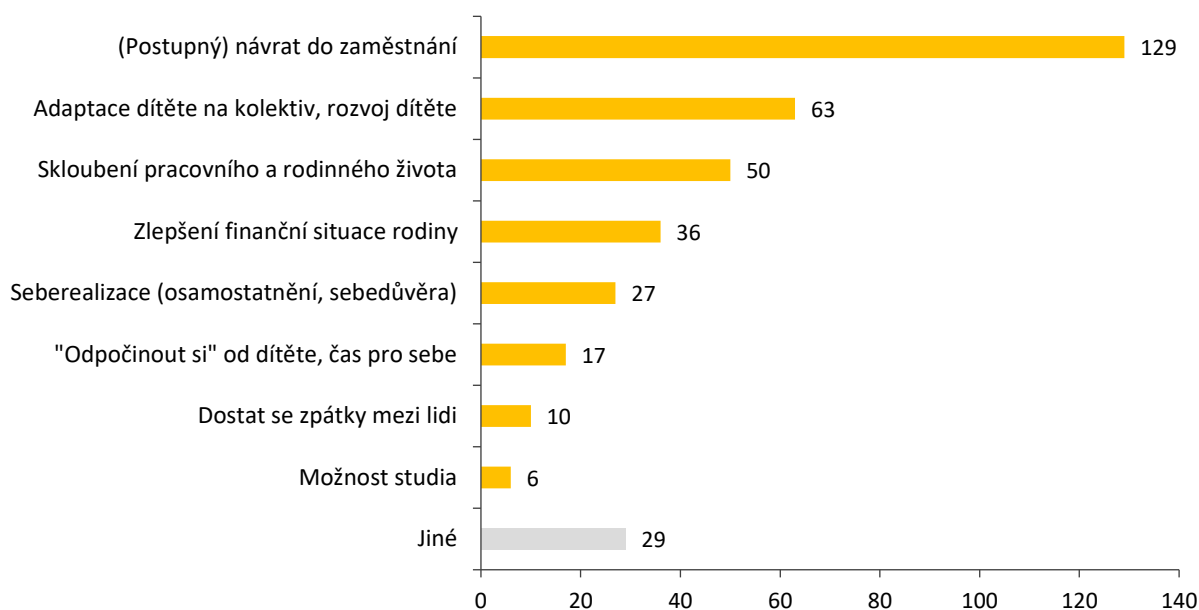
Graf 5.22 Spokojenost se sladováním pracovního a rodinného života (před a po nástupu)

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Počet respondentů, kteří byli velmi spokojeni, vzrostl s možností využívat mikrojesle téměř pětkrát z 11 % na 52 % a počet spíše spokojených vzrostl o 12 %. V tomto ohledu je tedy ze šetření patrný tzv. měkký přínos služby pro cílovou skupinu, kdy mikrojesle rodinám zjevně výrazně usnadňují sladit pracovní a rodinné povinnosti.

Graf 5.23 V čem mikrojesle nejvíce pomohly

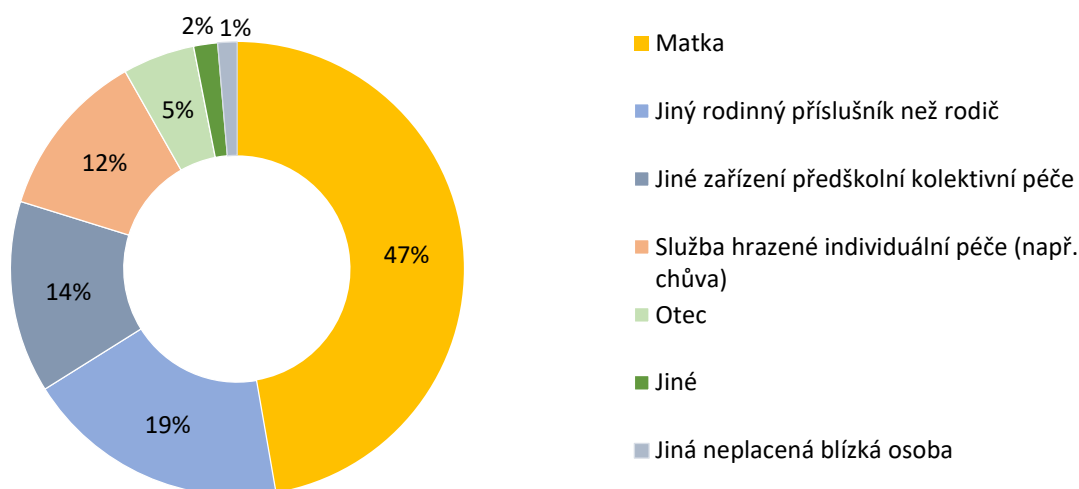

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 255

V otevřené otázce respondenti popisovali vlastními slovy, v čem jim mikrojesle nejvíce pomohly. Na otázku odpovídalo celkem 255 rodičů. Nejčastěji oceňovali možnost (i postupného) návratu do zaměstnání. Toto zmínila polovina z respondentů, kteří na otázku odpovídali. Čtvrtina ocenila přínos mikrojeslí pro děti, konkrétně adaptaci na kolektiv či rozvoj dítěte a pětina možnost skloubení pracovního a rodinného života. Dále respondenti zmiňovali zlepšení finanční situace rodiny, možnost seberealizace (resp. sebedůvěru a osamostatnění), možnost odpočinout si od dítěte a mít čas pro sebe, čas na studium a zmenšení sociální izolace („dostat se zpět mezi lidi“).

Pro koho představují mikrojesle největší přínos, jsme zjišťovali nepřímo otázkou, kdo by (převážně) zajistil péči o dítě v době, kdy bývá v mikrojeslích, v případě, že by jejich služby nebylo možné využít.

Graf 5.24 Zajištění péče v případě nemožnosti využít mikrojesle

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

V téměř polovině případů by se v případě nemožnosti využít mikrojesle musela v době, kdy nyní bývá v mikrojeslích, o dítě postarat matka dítěte. To dokládá, že mikrojesle jsou zásadní pro návrat těchto matek na trh práce. Otec by péči v době, kdy dítě bývá v mikrojeslích, zajišťoval jen u 5 % respondentů. Jiným zařízením kolektivní péče by situaci řešilo překvapivě jen 14 % respondentů. Je možné, že to je tím, že by jiné zařízení rodina nesehnala, respektive nesehnala by zařízení podobného typu s individuální péčí. Tomu nasvědčují i odpovědi v otevřených otázkách. Pro ilustraci uvádíme níže některé komentáře týkající se případů, kdy by se o děti musela postarat matka dítěte:

Otázka: Pokud byste nyní neměli možnost využít služeb mikrojeslí, kdo by zajistil převážnou část péče o dítě v době, kdy je v mikrojeslích?

- *Nemohla bych nastoupit do zaměstnání. Jinou možnost hlídání nemám*
- *Nikdo, musela bych přestat pracovat*
- *Teoreticky otec, prakticky nikdo*
- *Musela bych si děti brát s sebou do práce*
- *Musela bych pracovat nadále jen omezenou dobu, a především z domu*
- *Dobu, kterou bych musela strávit v práci, by musel vykrýt manžel, babička apod.*

5.7 Postoje respondentů ve vztahu k péči o děti a k mikrojeslím

V poslední podkapitole této části evaluační zprávy jsme se zaměřili na vyhodnocení postojových otázek. Respondentům byla nabídnuta baterie výroků, z nichž u každého mohli zaškrtnout, zda s nimi souhlasí nebo ne. Cílem bylo získat bližší náhled na názor jak respondentů, tak jejich okolí, na umístování dětí do zařízení předškolní péče, konkrétně pak mikrojeslí. V Grafu 5.25 uvádíme pro každý výrok procenta respondentů, kteří se s ním ztotožnili.

Graf 5.25 Míra ztotožnění respondentů s postoji

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Téměř všichni respondenti (94 %) souhlasili s tvrzením, že využívání zkrácených úvazků nebo flexibilní pracovní doby je klíčové pro organizaci pracovního a rodinného života. Skoro stejně velký počet se ztotožňuje s názorem, že díky mikrojeslím dokáže rodina lépe zorganizovat pracovní a rodinný život. Naprostou většinu respondentů (86 %) jejich rodina podpořila v rozhodnutí umístit dítě do mikrojeslí a nastoupit do práce a pro 80 % byla důvodem k umístění dětí do mikrojeslí možnost vlastní

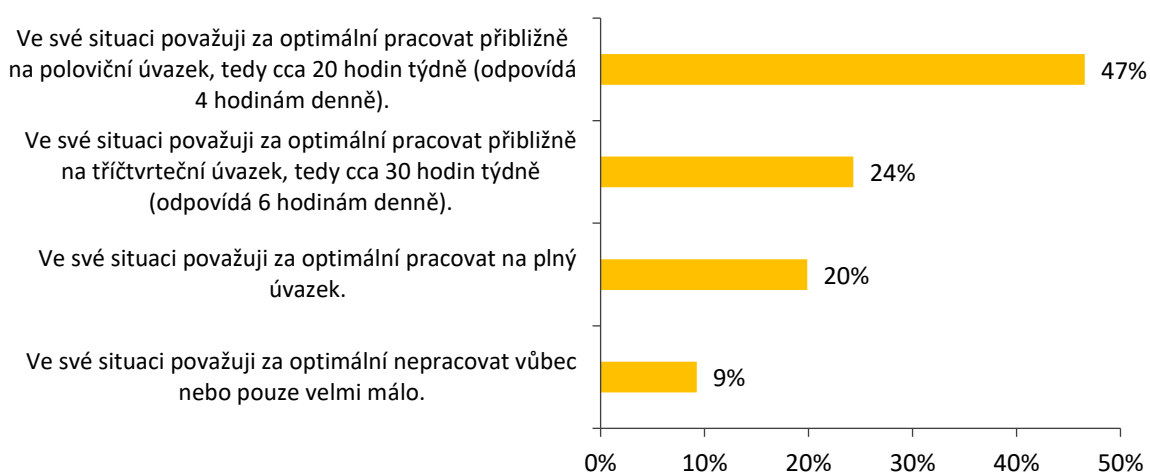
seberealizace. Důvod vlastní seberealizace výrazně převažoval nad důvodem ekonomickým. Nicméně počet respondentů, kteří uvedli, že dítě museli z ekonomických důvodů umístit dříve, než by preferovali, nebyl zanedbatelný. Šlo o více než třetinu respondentů.

Vzhledem k budoucím úvahám o prorodinné politice se jako podstatné jeví, že u téměř poloviny respondentů by jistota, že dítě od 2 let budou moci umístit do místně a finančně dostupného zařízení, měla vliv na jejich rozhodování o případném rozšíření rodiny. Zajímavé je také, že 32 % souhlasí s tím, že přestože mohou využívat mikrojesle, tak kvůli rodinným povinnostem nemohou mít zaměstnání či pozici, které by jinak mohli mít. Což znamená, že třeba sice mohou pracovat na DPČ a tuto práci vhodně zkombinovat s péčí o děti, nicméně ne na stejně dobré pozici, jakou třeba měli dříve.

Pokud jde o názory okolí, respondenti se celkem často setkávají s konzervativními názory. Více jak dvě pětiny uvedly, že jejich nejbližší okolí si myslí, že pro dítě je nejlepší, aby zůstalo do 3 let doma. Nicméně naopak čtvrtina se setkala s názorem, že si přátelé či partner myslí, že je důležité vrátit se po dítěti do práce co nejdříve kvůli výpadku v kariéře. Názory okolí při rozhodování však ve většině případů nemají na respondenty významný vliv – pouze 11 % uvedlo, že hrály roli při rozhodování ohledně péče o dítě.⁶¹

Ve druhé postojové otázce se už nezjišťovala míra souhlasu, ale respondenti měli vybrat jen jedno tvrzení ze čtyř, které nejlépe vystihuje jejich situaci.

Graf 5.26 Tvrzení, které nejlépe vystihuje situaci respondenta

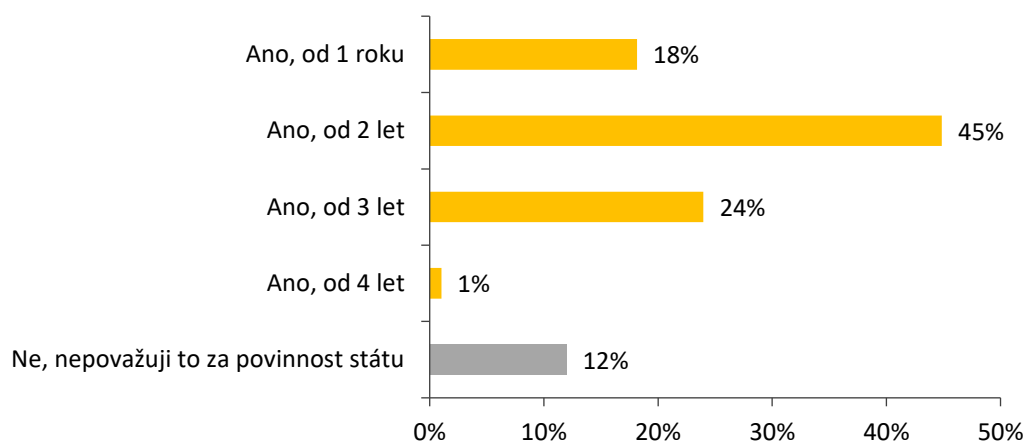
Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Necelá polovina respondentů považuje ve své situaci za optimální pracovat přibližně na poloviční úvazek, tedy cca na 20 hodin týdně. Téměř čtvrtina považuje za optimální pracovat 30 hodin týdně. Pracovat na plný úvazek považuje ve své situaci za optimální jen pětina respondentů. Naopak nepracovat vůbec nebo jen velmi málo považuje za ideální pouze 9 % respondentů.

⁶¹ Poměrně nízký podíl souhlasu (20 %) mělo také tvrzení, že *Sladování pracovního a rodinného života je složité, protože charakter mé práce / můj zaměstnavatel neumožňuje zkrácené úvazky ani práci z domova*. To ale nutně neznamená, že se rodiče s tímto problémem obecně nesetkávají. Spíše to lze vysvětlit tím, že ve vzorku respondentů máme většinu takových rodičů, kteří ani po nástupu dětí do mikrojeslí nepracovali na plný úvazek (na ten pracovalo maximálně 27 %). Jde tedy z velké části o rodiče, kterým zaměstnavatel zkrácený úvazek buď umožňuje anebo pracují na DPČ/ DPP či jako OSVČ, a díky tomu mohou rodinný a pracovní život sladit celkem dobře.

Dále se respondenti vyjadřovali k tomu, zda by podle jejich názoru měl stát garantovat místa pro děti v předškolních zařízeních, a pokud ano od kolika let.

Graf 5.28 Od kolika let, pokud vůbec, by měl stát garantovat místo

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Pouze 12 % respondentů se domnívá, že by stát neměl garantovat dětem místo v předškolních zařízeních. Téměř polovina si myslí, že by mělo být garantované místo pro děti od dvou let, 18 % by pak dokonce preferovalo, aby měly děti zajištěné místo již od jednoho roku.

5.8 Závěrečné zhodnocení služby rodiči

V závěru dotazníku odpovídali rodiče na otázku, zda jsou nějaké služby, které by rádi využívali, ale mikrojesle je neposkytovaly. Naprostá většina respondentů žádné služby nepostrádala. Pouze 14 % respondentů nějaké služby postrádalo. Nejčastěji šlo o zajištění stravy, které chybělo 21 respondentům. Osm respondentů by pak ocenilo prodlouženou otevírací dobu. Dále by pět respondentů uvítalo i jinou formu péče (3 individuální hlídání, 2 krátkodobé / nepravidelné hlídání).

V poslední otázce měli respondenti možnost vyjádřit jakékoli další připomínky k fungování mikrojeslí, na které v dotazníku ještě neměli prostor. Na otázku odpovědělo 102 respondentů. Nejčastěji (52 odpovědí) zde respondenti vyjadřovali celkovou spokojenost se službou mikrojeslí, v několika příkladech:

- *Dcera je v mikrojeslích spokojená, proto jsem i já spokojená a mohu fungovat v běžném životě.*
- *Mikrojesle považuji za velice důležité a prospěšné. Určitě bych rozšířila jejich počet.*
- *Jsem velice vděčná za tuto službu. Mám jistotu, že o mé dítě je dobře postaráno, jsou zohledňovány jeho individuální potřeby, což by ve větším kolektivu bylo mnohem těžší.*

Další rodiče opět ocenili přínos v podobě postupného přechodu matky do zaměstnání (resp. zvýšení příjmů domácnosti / zlepšení uplatnění na trhu práce) nebo zvykání dítěte na kolektiv (10). Jedenáct rodičů zmínilo, že by preferovali delší otevírací dobu:

- *Fungování od 8 h do 16 h je poměrně limitující, když člověk do práce dojíždí...*
- *Možná delší doba, stačilo by o půl hodiny. Partner je přes týden pryč, dojezd do zaměstnání mám 20-30 min a je to hodně náročné vyzvedávat dítě včas*

Rodiče se také vyjadřovali k dostupnosti služby. Někteří psali, že bylo místo obtížné sehnat, jiní, že by uvítali hlídání na více hodin, ale mikrojesle na to nemají místo. Z komentářů vyplývá, že by služba měla být podle jejich názoru více dostupná, např.:

- *Nemyslím, že by musel stát garantovat místo v jeslích, nebo že by musel nějak šíleně hlídat kvalitu. Ale určitě by bylo dobré podpořit co nejvíc vznik takových zařízení. Když jsme vybírali jesle pro syna, bylo plné vše až na jedny.*
- *Neměly by se v mikrojeslích přednostně přijímat děti starší 2 let (tj. děti, které mohou docházet na každodenní a celodenní docházku). Mikrojesle by měly být schopny přijímat děti podle pořadí, a ne dle věku, i přestože by se jednalo o děti mladší 2 let, kteří mají docházku omezenou zákonnou lhůtou.*
- *Doufám, že se podaří otevřít další dětské skupiny a mikrojesle, protože sehnat vůbec nějaké místo je nadlidský výkon. My jsme měli ohromné štěstí a po 8 měsících shánění jsme sehnali místo v mikrojeslích. Pro takto malé děti od 1 roku jsou mikrojesle naprosto ideální. Zdá se mi, že 4 děti na 1 pečovatelku jsou tak akorát.*
- *Mikrojesle v naší obci v letošním roce suplují státní mateřské školy, dochází do ní děti starší 3 let. Jelikož jsem znovu těhotná, uvítala bych, kdyby v následujících letech přijímaly i mladší děti při částečné docházce. Další dítě bych ráda do mikrojeslí umístila již od 1 roku alespoň na jeden den v týdnu.*

6. Docházka a fluktuace dětí v mikrojeslích

V této kapitole evaluační zprávy přinášíme zvlášť zpracovanou analýzu frekvence a formy docházky dětí do mikrojeslí, kde pracujeme s údaji z docházkového systému. Jak již bylo řečeno v kapitole 2 *Použitá metodologie a provedená šetření*, vzhledem k tomu, že elektronický docházkový systém byl zaveden až pro nové výzvy (č. 69 a 70), mohla být pro analýzu využita data pouze těch zařízení, která byla provozována v rámci těchto nových výzev a zároveň byla v době získávání dat v provozu alespoň 6 měsíců. Tuto podmínku splňovalo celkem 19 zařízení. Získaná data se vztahují k období červenec až prosinec 2019.

6.1 Frekvence a forma docházky v průběhu jednoho týdne

Vzhledem k tomu, že frekvence využívání mikrojeslí se liší nejen mezi jednotlivými dětmi, ale může se lišit také u konkrétního dítěte v průběhu času (a každé dítě zároveň navštěvuje mikrojesle různě dlouhou dobu), lze obtížně stanovit souhrnný ukazatel za celou dobu fungování zařízení. Pro sledování frekvence docházky v rámci týdne jsme tedy zvolili **referenční týden (T40 – první týden v říjnu 2019⁶²)**, v rámci něhož ukazatel sledujeme. Výsledky z referenčního týdne potom uvádíme spolu s dalšími týdny (T28, T32, T36, T44, T48 a T32). Některé z uvedených týdnů jsou specifické a jejich výsledky je třeba interpretovat s ohledem na tato specifika; konkrétně např. údaje za týden 28 (T28, druhý týden v červenci – letní prázdniny), týden 32 (T32, druhý týden v srpnu – letní prázdniny) nebo týden 36 (T36, první týden v září, tedy začátek provozu mateřských škol) jsou zkresleny specifickou situací v daném období.

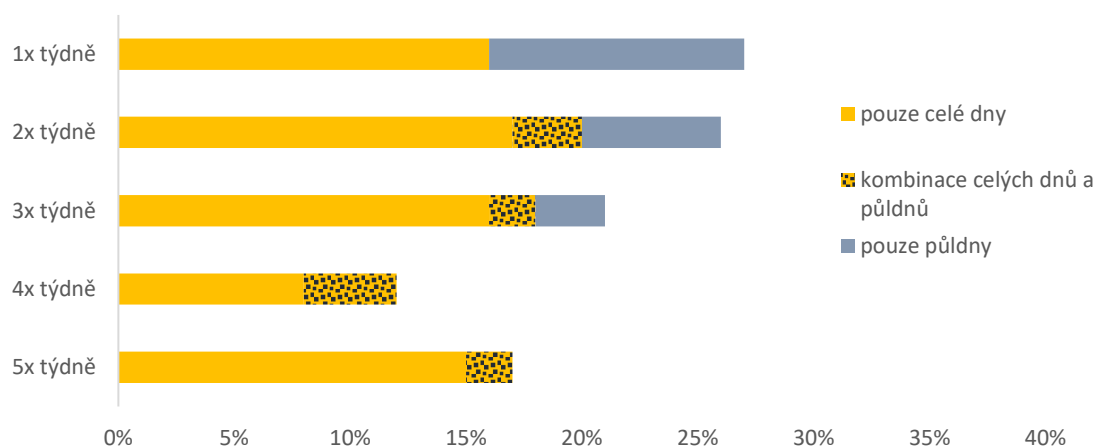
Z hlediska frekvence docházky dítěte do mikrojeslí jsme sledovali 3 sady ukazatelů:

- A: kolikrát týdně dítě mikrojesle navštěvuje, bez ohledu na délku jednotlivých pobytů;
- B: podíl dětí, které navštěvují mikrojesle pouze na celé dny, tzn. délka každého pobytu je alespoň 6 hodin, a podíl dětí, které naopak mikrojesle navštěvují pouze na kratší časové úseky, tzn. délka žádného z pobytů nepřesahuje 6 hodin;
- C: podíl dětí, které navštěvují zařízení výhradně na celý den (tzn. alespoň na 6 hodin) podle počtu takových dnů v týdnu.

Ukázalo se, že většina dětí navštěvuje mikrojesle 1-3x týdně (ve sledovaných týdnech se jejich podíl pohyboval mezi 66 a 77 %). Model, kdy dítě navštěvuje mikrojesle 4x týdně, a to bez ohledu na délku pobytu, se ukázal jako nejméně využívaný (obvykle pouze kolem 12 % rodin). Kolem 20 % rodin potom využívá mikrojesle každý všední den.

⁶² Pro přehlednost jsou v tabulkách, kde je více příkladů vybraných týdnů, údaje za referenční týden vždy označeny oranžově.

Graf 6.1 Struktura dětí navštěvující mikrojesle podle počtu dnů docházky v týdnu, s ohledem na formu pobytu, týden 40

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu Mikrojesle, VII-XII/2019, vybraný vzorek

Z hlediska doby, na kterou jsou děti do mikrojeslí umísťovány, jednoznačně převažují celodenní pobyty, tedy delší než 6 hodin, které využívá od 58 do 77 % rodin (viz Tabulka 6.1, ukazatel B). Výhradně krátkodobé pobyty dětí v mikrojeslích jsou obvykle využívány v menší frekvenci, zpravidla 1-3 dny v týdnu (viz Graf 6.1). Tedy rodiny, které umísťují dítě do mikrojeslí pouze na kratší část dne, tuto službu obvykle nevyužívají každý den.

Tabulka 6.1: Struktura dětí navštěvující MJ podle počtu dnů a formy docházky, týdny 28-48

Sada ukazatelů	Frekvence	T 28	T 32	T 36	T 40	T 44	T 48
A	5 x týdně, jakýkoliv rozsah	28 %	17 %	20 %	17 %	0 %	19 %
	4 x týdně, jakýkoliv rozsah	4 %	12 %	14 %	12 %	23 %	12 %
	3 x týdně, jakýkoliv rozsah	26 %	19 %	19 %	20 %	21 %	17 %
	2 x týdně, jakýkoliv rozsah	20 %	33 %	35 %	25 %	27 %	32 %
	1 x týdně, jakýkoliv rozsah	22 %	18 %	12 %	26 %	29 %	21 %
	Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
B	pouze celé dny	67 %	77 %	58 %	70 %	64 %	66 %
	pouze půldny a kratší	22 %	13 %	21 %	19 %	22 %	14 %
C	pouze 5 x celý den	20 %	13 %	16 %	15 %	0 %	15 %
	pouze 4 x celý den	2 %	10 %	8 %	8 %	18 %	5 %
	pouze 3 x celý den	21 %	17 %	11 %	16 %	10 %	9 %
	pouze 2 x celý den	11 %	20 %	15 %	17 %	16 %	20 %
	pouze 1 x celý den	12 %	17 %	6 %	16 %	20 %	17 %
	Celkem dětí ve vzorku v daném týdnu	90	93	97	103	92	95

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek

Tabulka 6.2 Struktura dětí podle rozsahu týdenní docházky v hodinách

Počet hodin docházky	Dotazník zřizovatelé		Docházkový systém					
	Počet dětí ⁶³	Procenta	T38	Procenta	T40	Procenta	T42	Procenta
0-12 hodin	308	23 %	44	42 %	37	36 %	38	36 %
12-20 hodin	298	22 %	28	26 %	23	22 %	28	26 %
20-35 hodin	423	31 %	24	23 %	31	30 %	28	26 %
35+ hodin	330	24 %	10	9 %	12	12 %	13	12 %
Celkový součet	1359	100 %	106	100 %	103	100 %	107	100 %

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek

Zjištěním, která jsou uvedena výše, odpovídají také data o počtu hodin strávených v mikrojeslích. Více než třetina dětí stráví v mikrojeslích do 12 hodin týdně, kolem 10 % potom více než 35 hodin týdně (viz Tabulka 6.2). Údaje z docházkového systému se v tomto bodě liší od informací, které zřizovatelé poskytli v rámci dotazníkového šetření. V dotaznících zřizovatelé uváděli informace o pobytu dětí na základě svého odhadu, který se ukázal jako nadhodnocený oproti skutečnému stavu, který ukázal docházkový systém. Zároveň je potřeba vzít v potaz, že v dotazníkovém šetření byl sledován počet dětí za celkové období provozu, tudíž i tímto mohou být údaje zkreslené.

Tabulka 6.3 Struktura pobytů v dětí mikrojeslích a dětí podle denní délky pobytu v mikrojeslích

	Všechny pobyty dětí v MJ dle délky pobytu	Struktura dětí podle průměrné denní délky pobytu v MJ
2-4 hodiny	10 %	5 %
4-6 hodin	9 %	25 %
6-8 hodin	64 %	66 %
8+ hodin	17 %	5 %

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek.

Na základě dat z docházkového systému lze dále uvést, že průměrná délka jednoho pobytu dítěte v mikrojeslích je 6 hodin a 40 minut. Podíváme-li se v Tabulce 6.3 na **všechny pobyty dětí v mikrojeslích dle délky pobytu** ve sledovaném vzorku, pak necelé dvě třetiny (64 %) všech pobytů v mikrojeslích jsou v délce 6-8 hodin, 17 % pobytů je delších než 8 hodin a pobyty v rozsahu 2-4 hodiny, resp. 4-6 hodiny, jsou zastoupeny v obou případech deseti procenty. Z hlediska **struktury dětí podle průměrné denní délky pobytu v mikrojeslích**, pak vidíme, že dvě třetiny dětí průměrně navštěvuje mikrojesle na 6-8 hodin, čtvrtina dětí na 4-6 hodin a shodně 5 % dětí na dobu kratší než 4 hodiny, resp. delší než 8 hodin. Tyto údaje jsou zcela v souladu s výše uvedeným zjištěním, že děti, které navštěvují mikrojesle na kratší časové úseky, je navštěvují také méně často. Z tohoto důvodu vidíme rozdíl mezi počtem docházek a počtem dětí v kategorii 4-6 hodin.

⁶³ Kolik dětí docházelo do zařízení na daný počet hodin za celkové období provozu.

6.2 Týdenní fluktuace dětí v mikrojeslích

Pravidla pro provoz mikrojeslí určují, že v jednom okamžiku mohou být v mikrojeslích maximálně čtyři děti. Toto pravidlo se samozřejmě promítá do celkového počtu dětí, které mikrojesle mohou navštěvovat. Zároveň platí, že pokud mikrojesle využívá celkově méně dětí, pak jejich průměrná týdenní docházka může být vyšší než v mikrojeslích, jejichž služby využívá větší počet dětí.

Tabulka 6.4 Struktura mikrojeslí podle průměrného týdenního počtu dětí, které je navštíví

	Počet	Procenta
Méně než 4 děti	4	21 %
4-6 dětí	9	47 %
6-10 dětí	5	26 %
Více než 10 dětí	1	5 %
Celkem	19	100 %

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek.

Přibližně v polovině zařízení se na čtyřech místech celkově střídá 4-6 dětí, ve čtvrtině zařízení je to 6-10 dětí a každé páté zařízení nemá naplněnou kapacitu (do mikrojeslí chodí méně než 4 děti). Ve výjimečných případech může počet dětí přesahovat 10 (ve sledovaném vzorku byl takový případ jeden); v těchto zařízeních potom děti pravidelně chodí na velmi malý počet dnů v týdnu (obvykle 1, někdy 2).

6.3 Celková délka využívání mikrojeslí

Dále jsme se pokusili také podívat na celkovou dobu, po kterou děti mikrojesle navštěvovaly.

Tabulka 6.5 Struktura dětí podle celkové doby docházky do mikrojeslí

	Počet	Procenta
Celé sledované období	52	27 %
Maximálně 3 měsíce	10	5 %
Nelze posoudit	130	68 %
Celkem	192	100 %

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek.

Vybraný vzorek mikrojeslí navštěvovalo v průběhu sledovaného období celkem 192 dětí, z nichž více jak čtvrtina (27 %) využívala mikrojesle po celou dobu, tj. minimálně 6 měsíců v kuse, a 5 % dobu kratší než 3 měsíce (viz Tabulka 6.5). Vzhledem k tomu, že mnoho dětí v průběhu sledovaného období mikrojesle opustilo, nebo do nich naopak nastoupilo, nelze určit, jak dlouhá byla jejich celková doba docházky. Pro takový typ informace by bylo potřeba zpracovat data za výrazně delší časové období, alespoň 12 měsíců.

Na závěr jsme se pokusili stanovit, jak velká část dětí se v mikrojeslích každý měsíc obmění. Míru fluktuace pak můžeme vidět v Tabulce 6.6.

Tabulka 6.6 Fluktuace dětí v mikrojeslích mezi jednotlivými měsíci

	Počáteční stav (konečný stav předchozího měsíce)	Odešly/i	Přišly/i	Konečný stav
Červenec	117	10	8	115
Srpen	115	40	49	124
Září	124	15	14	123
Říjen	123	14	7	116
Listopad	116	-	-	- ⁶⁴

Zdroj: Údaje z docházkového systému projektu MJ, VII-XII/2019, vybraný vzorek

Zvolený časový úsek 6 měsíců se ukázal jako příliš krátký na vyvozování hlubších závěrů, nicméně i přesto lze na základě dat odhadnout, že se každý měsíc obvykle obmění přibližně 10 % dětí. Do sledovaného období padl přelom měsíců srpen a září, tedy období, kdy začíná školní rok, a děti mohou nastoupit do mateřských škol. Ve sledovaném vzorku se mezi srpnem a zářím obměnilo dokonce cca 40 % dětí (35 % odešlo a 43 % nových nastoupilo).

⁶⁴ Údaje za listopad se kromě počátečního stavu již nesledovaly (nebyly dostupné), ovšem s počátečním stavem jsme pracovali, proto je listopad ponechán v tabulce.

7. Porovnání nákladů na provoz a dalších aspektů v mikrojeslích s dětskými skupinami

Vzhledem k částečně se překrývající cílové skupině doplňujeme (resp. shrnujeme) v poslední kapitole porovnání vybraných aspektů služby typu mikrojesle a dětská skupina. Nejprve uvádíme porovnání odhadovaných nákladů na provoz u nejmenších dětských skupin do 6 dětí s mikrojeslemi, poté porovnáváme věkové složení dětí, hlavní důvody rodičů pro výběr daného typu zařízení a vzdělanostní charakteristiky rodičů.

7.1 Náklady na provoz – mikrojesle vs. malá dětská skupina

Pro porovnání nákladů na provoz u mikrojeslí a dětských skupin jsme pracovali pouze s malými dětskými skupinami se 6 dětmi, které se kapacitou mikrojeslím nejvíce blíží. Porovnání vychází z údajů, které vyplňovali sami zřizovatelé v rámci dotazníkových šetření, uvedeny jsou průměrné hodnoty. V tabulce 7.1 uvádíme pro oba typy zařízení nejprve odhad ceny přepočítaný na 1 dítě – u mikrojeslí nejprve bez započtení ostatních nákladů (vysvětleno níže) - poté celkovou částku za zařízení.

Tabulka 7.1 Průměrné náklady na provoz – mikrojesle vs. malé dětské skupiny

	DS cena 1 dítě*	MJ cena 1 dítě** bez ostatních nákladů	MJ cena 1 dítě** s ostatními náklady	DS celkem*	MJ celkem** s ostatními náklady
Nájem a energie	2 020	2 475	2 475	12 120	9 900
Mzdové náklady	10 100	12 000	12 000	60 600	48 000
Ostatní náklady ⁶⁵	1 350	-	2 025 ¹	8 100	8 100 ¹
Celkem	13 465	14 475	16 500	80 820	66 000

* Vychází z analýzy „Náklady na provoz dětských skupin – Zpráva z dotazníkového šetření“ zpracované Odd. evaluací, 2020. Jedná se o zaokrouhlený odhad učiněný na základě struktury nákladů DS. Údaj „celkem = 13 465“ není zaokrouhlený, tak aby odpovídal údajům v této analýze.

** Údaje vychází z Výstupního dotazníku pro zřizovatele mikrojeslí (průměr z částek uváděných zřizovateli), údaje jsou zaokrouhleny.

¹ Vzhledem k tomu, že pro MJ nebyl údaj dostupný, byla použita částka z dětských skupin převedená na odpovídající počet dětí (vysvětlení viz níže).

Celková částka za **nájem a energie** na jedno zařízení je u mikrojeslí nižší než u dětských skupin (10 oproti 12 tisícům Kč). Částečně to může být tím, že mají mikrojesle o něco menší požadavky na prostor vzhledem k nižší kapacitě. Mikrojesle též nepodléhají tak přísným pravidlům na prostory a hygienické podmínky jako DS,⁶⁶ což se teoreticky též mohlo promítnout na tom, jaký prostor musel být pro zřízení DS vybrán (prostory s vyšším nájemným oproti mikrojeslím).

Mzdové náklady na celé zařízení vychází u mikrojeslí nižší než u nejmenších dětských skupin – v průměru 48 tisíc Kč oproti 61 tisícům Kč. Při porovnání je třeba brát v potaz, že v mikrojeslích jsou nižší souhrnné nároky na počet odpracovaných hodin pečujících osob vzhledem k menšímu kolektivu (po celou dobu provozu vždy pouze 1 pečující osoba, druhá pouze na omezený počet hodin týdně).

⁶⁵ Jedná se zejména o náklady na úklid, účetnictví, údržbu, vybavení, pojištění apod.

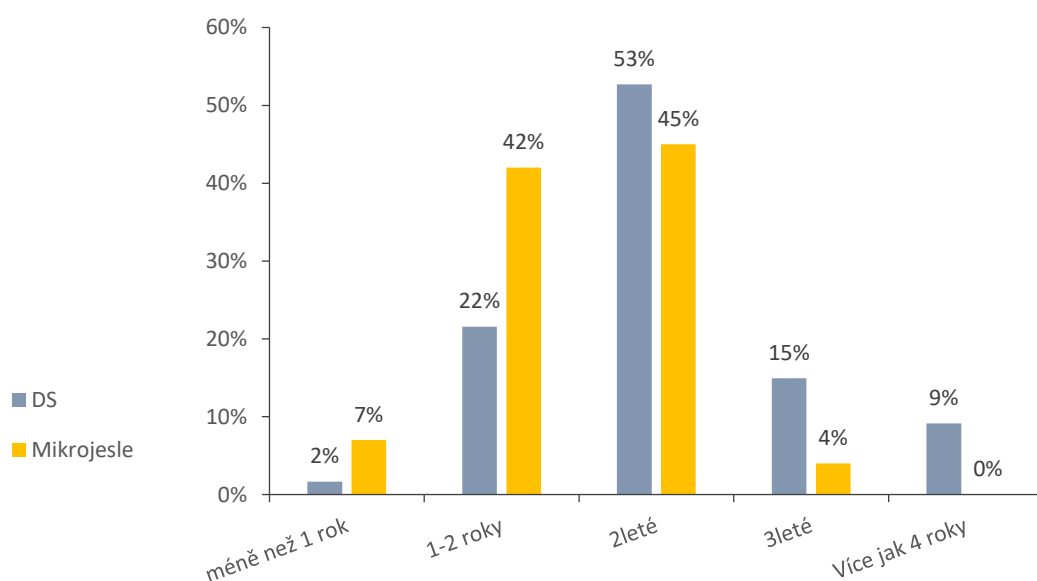
⁶⁶ Z hlediska hygienických podmínek se jedná o menší úlevy - např. nebylo nutné sanitární předměty instalovat do nižší výšky pro děti, nebyla nutná výlevka. Výše nákladů může být též ovlivněna absencí požadavků ze strany KHS, hasičů či stavebního úřadů, které jsou zaznamenány u DS.

U DS se 6 dětmi je sice ze zákona rovněž povinnost mít jednu pečující osobu, nicméně na základě dat z dotazníkového šetření je vidět, že průměrný počet pečujících osob v nejmenších DS je 2,35 na 64 hodin týdně (což je v průměru o něco větší úvazek než 1,5).

Ostatní náklady byly zjišťovány pouze u dětských skupin, v rámci dotazníkového šetření „Náklady na provoz dětských skupin“. V průměru byl tento náklad u dětských skupin nejmenší velikosti odhadnut na přibližně 8 tisíc Kč na měsíc na jedno zařízení. U mikrojeslí nebyla výše ostatních nákladů zjišťována.⁶⁷ Nicméně šetření mezi DS ukázalo, že výše ostatních nákladů se v závislosti na velikosti zařízení příliš neliší a tyto náklady tak lze považovat do značné míry za fixní. Proto jsme ve výše uvedeném odhadu odvodili výši ostatních nákladů u mikrojeslí od výše těchto nákladů u malé dětské skupiny, tj. 8 tisíc Kč na zařízení.⁶⁸ Vzhledem k tomu, že je možné, že některé mikrojesle tyto náklady nemají nebo je mají nižší (např. mikrojesle v domácnosti / v obecním prostoru), uvádíme v tabulce výše též cenu, kde zahrnuty nejsou. **Výsledné celkové náklady mikrojeslí na 1 dítě se tak pohybují v rozmezí 14 475 až 16 500 Kč. Výsledné celkové náklady na nejmenší dětské skupiny na 1 dítě včetně ostatních nákladů činí 13 465 Kč.**

7.2 Věk dětí

Graf 7.1 Porovnání věku nástupu dítěte do mikrojeslí s dětskými skupinami (všech velikostí)

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292; Dotazníkové šetření mezi rodiči dětí navštěvujících DS 2019, N = 1258

Je patrné, že mikrojesle mají vyšší podíl nejmenších dětí (pod 1 rok a jednoletých) a dalo by se předpokládat, že právě díky svému charakteru individuální péče v malém kolektivu zmírňují obavy rodičů umístit takto malé dítě do zařízení, aby se mohli dříve vrátit na trh práce. Ačkoli dětské skupiny přijímají děti již od jednoho roku, tak jich nastupuje do zařízení ve věkové skupině 1–2 roky jenom 22 %. Mikrojesle mají oproti tomu téměř dvojnásobek dětí, které nastupují do zařízení v této věkové

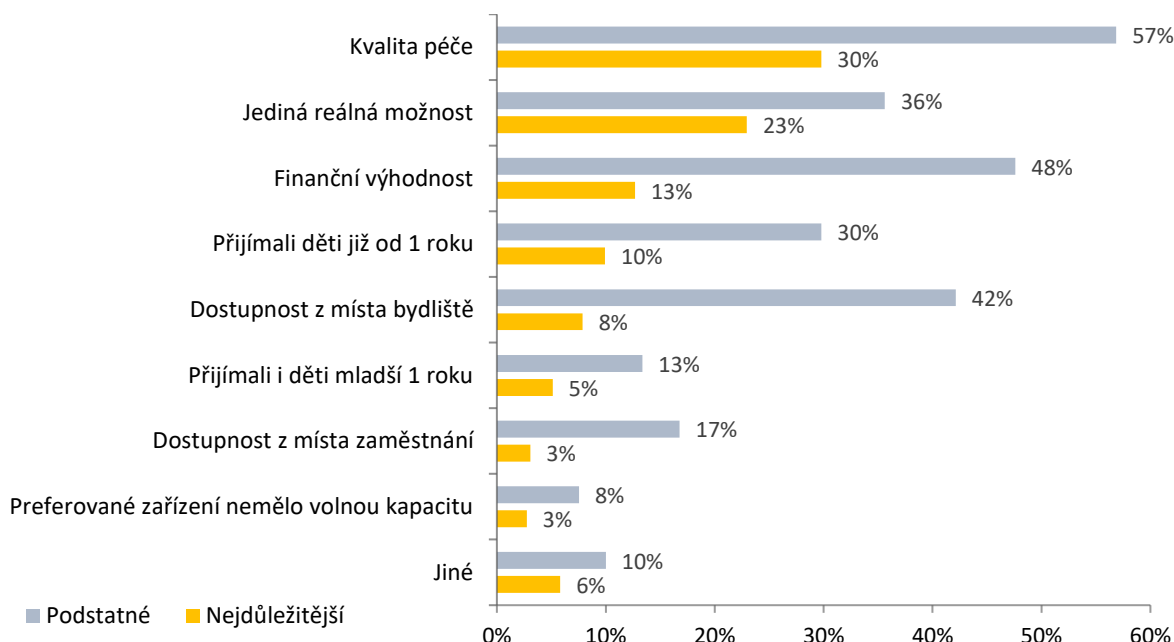
⁶⁷ Zjišťovány byly mzdové náklady, výše nájmu včetně energií a náklady na školení pečujících osob.

⁶⁸ Cena přepočtená na 1 dítě pak logicky vychází u mikrojeslí vyšší než u DS.

kategorií. Do dětských skupin většina dětí pak nastupuje až mezi druhým a třetím rokem. U obou typů zařízení je pak již výrazně méně dětí, které nastupují po třetím roce života, přičemž mikrojesle mají těchto dětí méně než dětské skupiny.

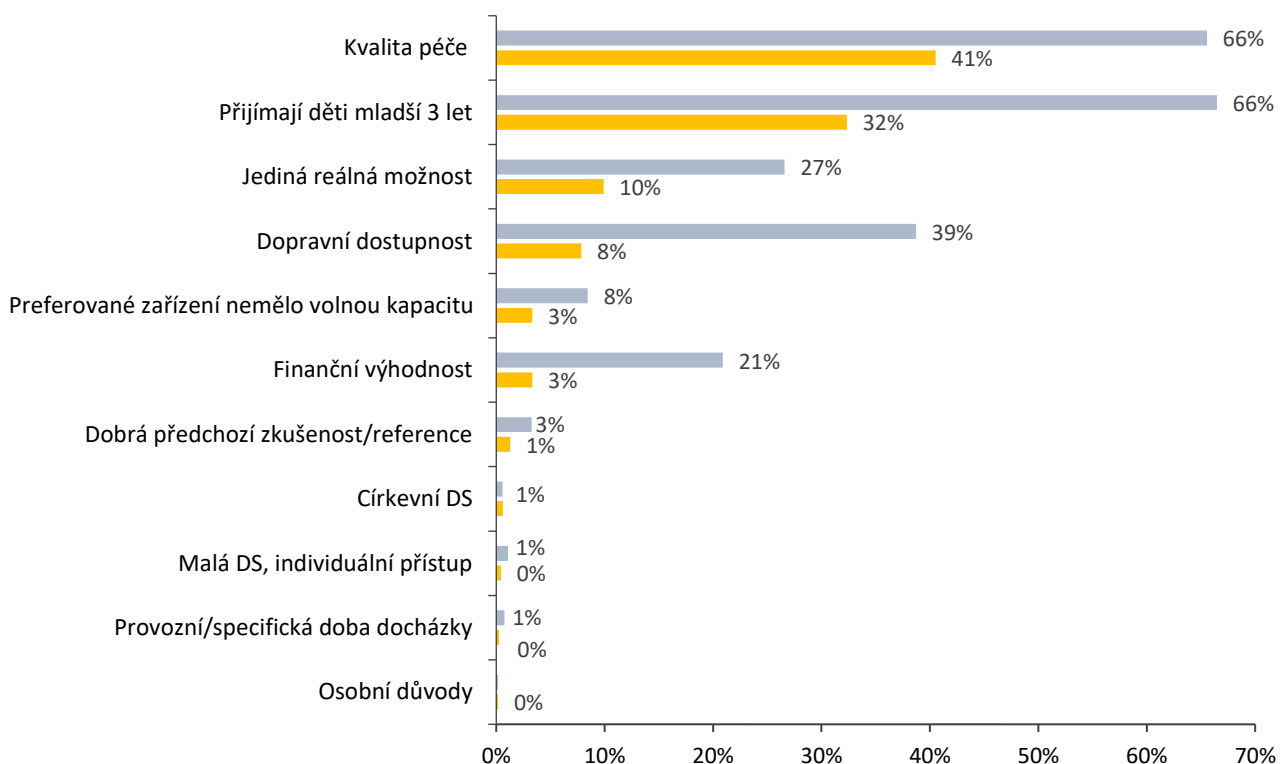
7.3 Motivace rodičů pro výběr daného zařízení

Graf 7.2 Důvody pro výběr konkrétního zařízení u mikrojeslí (všechny a nejpodstatnější)

Zdroj: Dotazníkové šetření na cílovou skupinu – rodiče v mikrojeslích 2019-2020, N = 292

Graf 7.3 Důvody pro výběr konkrétního zařízení u dětských skupin⁶⁹ (všechny a nejpodstatnější)

Zdroj: Dotazníkové šetření mezi rodiči dětí navštěvujících DS 2019, N = 1196 podstatné důvody; N = 1172 nejdůležitější důvod

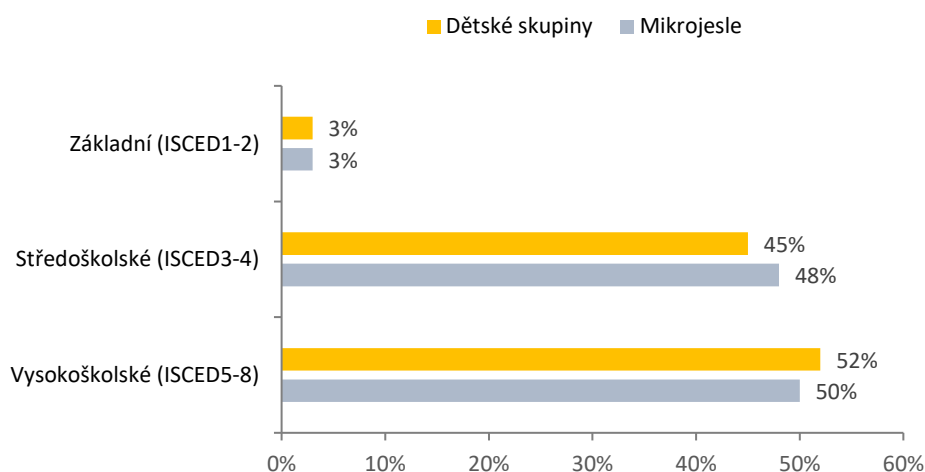
⁶⁹ Dotazníkové šetření mezi rodiči, jejichž dítě navštěvuje dětskou skupinu, bylo realizované oddělením evaluací MPSV v roce 2019.

Stejně jako u rodičů dětí navštěvujících mikrojesle, sehrávalo stěžejní roli pro výběr dětské skupiny, že zařízení nabízelo kvalitní péči (pro dvě třetiny respondentů byl tento důvod podstatný, dvě pětiny jej označily jako nejdůležitější). Oproti mikrojeslím však jen minimum rodičů oceňovalo malý kolektiv a individuální péči, což bylo rodiči dětí navštěvující mikrojesle nejčastěji zmiňováno, když měli specifikovat, v čem je péče kvalitnější. Pro rodiče dětí navštěvující dětskou skupinu bylo důležitější, že zařízení umožňovalo přijmout dítě určité věkové kategorie – v tomto případě mladší tří let.

V mikrojeslích rodiče častěji uváděli, že pro ně dané zařízení představovalo jedinou reálnou možnost umístění dítěte. U mikrojeslí tuto možnost označilo 36 % rodičů, přestože většina dětí, které mikrojesle navštěvují, teoreticky splňují věkovou podmínku pro nástup do dětské skupiny. Z toho vyplývá, že i pokud by teoreticky mohla být přijatelnou alternativou menší dětská skupina do 6 dětí, v současné době takto malá skupina není zdaleka vždy reálně pro rodiče k dispozici (např. není v dané lokalitě anebo dává přednost starším dětem než jednoletým atd.).

7.4 Vzdělání rodičů

Graf 7.4 Vzdělání podpořených osob – žen v IS ESF dětské skupiny (výzvy 73,74, 112, 113, 35, 36), mikrojesle (výzvy 126, 127)

Vzdělání cílové skupiny se u mikrojeslí a dětských skupin liší jen minimálně. 2 % odlišnost u podílu vysokoškolsky vzdělaných žen je dána o něco vyšším podílem těchto osob specificky u výzev na dětské skupiny číslo 73, 74. Ostatní výzvy vycházely pak úplně stejně jako u mikrojeslí.⁷⁰ Nicméně je třeba upozornit, že vzdělání samo o sobě vypovídá o ekonomické situaci podpořených žen jen částečně a například schopnost zaplatit případné „školovné“ se u cílové skupiny může lišit napříč regiony atd.

⁷⁰ U výzev č. 73, 74 bylo 53,4 % vysokoškolsky vzdělaných, u výzev č. 112-113 50,1 % a u výzev č. 35, 36 51 %.

8. Závěry

8.1 Dopady na cílovou skupinu

Mezi respondenty dotazníkového šetření cílové skupiny byly v naprosté většině případů zastoupeny matky dětí navštěvujících mikrojesle. Dopady na cílovou skupinu zjištěné touto evaluací je tedy možné primárně vnímat jako dopady na ženy s malými dětmi. Mezi podpořenými osobami (ženami) je dle údajů z IS ESF vysokoškolsky vzdělaných 50 %, což je vyšší podíl oproti zastoupení vysokoškolsky vzdělaných osob v běžné populaci.

Pokud jde o postavení na trhu práce před nastoupením dětí do mikrojeslí, tak se ukázalo, že 66 % respondentů nějakým způsobem pracovalo již před umístěním dítěte do mikrojeslí. 39 % pracovalo zároveň při rodičovské dovolené – tito respondenti pak byli zaměstnáni nejčastěji formou DPP či DPČ. V 56 % případů se o dítě v době, kdy respondent pracoval, staral partner. Výrazně byli do péče zapojeni také prarodiče. Poměrně častá byla i situace, kdy se museli respondenti v době, kdy pracovali, věnovat zároveň i dítěti (tedy neměli žádné hlídání).

Při porovnání situace po 4 měsících, kdy dítě docházelo do mikrojeslí, není tolik výrazný celkový nárůst rodičů, kteří začali nově pracovat (již před umístěním dítěte do mikrojeslí určitým způsobem pracovalo 66 % respondentů). Posuny v pracovní sféře rodičů jsou však viditelné zejména v počtu hodin, které se mohli rodiče práci věnovat a ve změně typu pracovní smlouvy. Po nástupu dětí do mikrojeslí se téměř zdvojnásobil počet respondentů, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní na plný nebo zkrácený úvazek. Zároveň došlo k nárůstu počtu hodin, které se mohou respondenti práci věnovat – nejvíce respondentů pracuje na 15–25 hodin. Tento rozsah hodin koresponduje i s názorem téměř poloviny respondentů, kteří ve své situaci považují za optimální pracovat přibližně na poloviční úvazek, tedy cca na 20 hodin týdně. Posun je patrný i z hlediska zvýšení celkového příjmu domácnosti, kdy 70 % respondentů uvedlo, že se měsíční příjem jejich domácnosti zvýšil.

Šetření mezi rodiči prokázalo, že mikrojesle rodinám napomáhají sladit pracovní a rodinné povinnosti – počet respondentů, kteří byli velmi spokojeni se sladováním těchto oblastí, vzrostl s možností využívat mikrojesle téměř pětkrát. Mikrojesle respondentům nejvíce pomohly zejména v situaci, kdy se potřebovali (alespoň částečně) vrátit do zaměstnání. Za velice přínosné ale také rodiče / respondenti považovali, že prostřednictvím mikrojeslí se jejich děti mohly lépe adaptovat na kolektiv dětí a mikrojesle obecně přispěly k jejich rozvoji.

Mikrojesle se ukázaly jako zásadní pro návrat matek na trh práce. Pokud by mikrojesle přestaly fungovat, tak by to v téměř polovině případů znamenalo, že by se o dítě musela postarat matka, která by byla pravděpodobně nucena přestat pracovat nebo si alespoň snížit počet hodin, které práci věnuje. Jiným typem zařízení předškolní péče by situaci řešilo pouze 14 % respondentů, což poukazuje na jedinečnost této služby pro danou věkovou skupinu dětí.

8.2 Zájem o službu mikrojeslí

V dotazníkovém šetření mezi rodiči jsme sledovali důvody pro výběr zařízení mikrojeslí. Pro více než dvě třetiny rodičů byly mikrojesle jedinou možností, kam své dítě umístit. Zároveň však vůbec nejdůležitější motivací rodičů k rozhodnutí umístit děti právě do mikrojeslí nebyla ani finanční dostupnost, ani fakt, že to bylo jediné dostupné zařízení pro danou věkovou kategorii, ale vysoká kvalita péče díky malému „rodinnému“ kolektivu a individuálnímu přístupu k dětem. Pouze 14 % respondentů by zvolilo, v případě neexistence mikrojeslí, službu jiného zařízení. Na základě těchto zjištění lze předpokládat, že díky možnosti využívat mikrojesle jsou rodiče motivováni k dřívějšímu návratu na trh práce. Rodičům zároveň nestačí mít pouze možnost umístit dítě do jakéhokoli zařízení, ale u těchto nejmenších věkových kategorií hraje zásadní roli kvalita zařízení a malý kolektiv.

Motivaci pro umístění dítěte do daného zařízení jsme porovnali se šetřením u rodičů dětí navštěvujících dětské skupiny. Podobně jako u mikrojeslí i u dětských skupin stěžejní roli sehrávala kvalita péče, nicméně oproti mikrojeslím jen minimum rodičů oceňovalo malý kolektiv a individuální péči (což jsou právě aspekty, které z hlediska kvality péče vyzdvihovali nejvíce rodiče dětí navštěvující mikrojesle). Oproti tomu pro rodiče dětí navštěvujících dětskou skupinu bylo stěžejnější, že zařízení umožňovalo přijmout dítě určité věkové kategorie, což nepochybně souvisí s nedostatkem míst (zejména pro děti mladší tří let) ve státních mateřských školách.

Z hlediska postojů rodičů není překvapující, že respondenti zastávají názor, že využívání zkrácených úvazků nebo flexibilní pracovní doby je klíčové pro sladování pracovního a rodinného života. Pro 80 % rodičů, zejména žen, byla důvodem k umístění dětí do mikrojeslí také možnost vlastní seberealizace, která výrazně převažovala nad důvodem ekonomickým, což může být do jisté míry ovlivněno tím, že je mezi podpořenými osobami nadprůměrné množství vysokoškolsky vzdělaných. Z hlediska rodinné politiky je pak podstatné zjištění, že u téměř poloviny respondentů by jistota, že dítě od 2 let mohou umístit do místně a finančně dostupného zařízení, měla vliv na jejich rozhodování o případném rozšíření rodiny.

Jak šetření mezi zřizovateli, tak šetření u rodičů ukázalo, že nejvíce dětí nastupuje do mikrojeslí ve věku v rozmezí 1,5 až 2,5 let. Naprosté minimum naopak nastupuje ve věku nad 3 roky, což poukazuje na to, že služba mikrojeslí by měla být primárně cílená na děti do tří let. Zajímavé bylo srovnání věku nastupujících dětí s dětskými skupinami, kde se ukázalo, že ačkoli dětské skupiny přijímají děti již od jednoho roku, tak jich nastupuje do zařízení ve věkové skupině 1-2 roky jenom 22 %. Mikrojesle mají oproti tomu téměř dvojnásobek dětí, které nastupují do zařízení v této věkové kategorii. Dá se tedy předpokládat, že právě díky svému charakteru individuální péče v malém kolektivu mohou mikrojesle zmírnit obavy rodičů umístit do zařízení i takto malé děti, což v důsledku vede (k alespoň částečnému) k dřívějšímu návratu na trh práce rodičů, zejména pak matek.

Téměř všechna zařízení měla po celou dobu provozu dostatečně naplněnou kapacitu a 90 % mikrojeslí mělo dokonce zkušenosti s odmítáním žádostí o přijetí dětí, přičemž stěžejním důvodem byla právě zcela naplněná kapacita zařízení, což také potvrdilo kvalitativní šetření mezi zřizovateli. Evaluace tak prokázala velkou poptávku po službě, kterou současná nabídka zařízení není zdaleka schopna pokrýt.

8.3 Náklady spojené s provozem služby

Z hlediska nákladů na provoz mikrojeslí jsme se zaměřili především na mzdové náklady. Dále jsme se dotazovali zřizovatelů, jak by hodnotili nastavení „školkovného“ v mikrojeslích.

Naprostá většina zařízení (95 %) platí měsíčně za nájem včetně energií do 13 000 Kč. Třetina zařízení (33 %) má nízké náklady na nájemné do 5 000 Kč měsíčně. Medián měsíčních mzdových nákladů je 48 000 Kč, přičemž u této položky si je potřeba uvědomit rozdíly, které jsou dané odlišností v počtu zaměstnaných osob a jejich úvazku. Medián nákladů na kvalifikaci pečujících osob byl 17 550 Kč, nicméně ve vzorku byla pětina zařízení, která uvedla, že na kvalifikaci zatím nevytvořila žádné výdaje.

Výsledné celkové náklady na provoz mikrojeslí jsme porovnali s náklady na provoz nejmenších dětských skupin s kapacitou do 6 dětí. Ačkoli jsou mzdové náklady a náklady na nájem a energie u mikrojeslí v průměru nižší, v přepočtu na jedno dítě se celkové měsíční náklady pohybují v mikrojeslích v rozmezí 14 475 až 16 500 Kč. U nejmenších dětských skupin pak celkové náklady na 1 dítě včetně ostatních nákladů vychází na 13 465 Kč.

Z hlediska příspěvku od rodičů – „školkovného“ – by si zřizovatelé přáli vybírat alespoň symbolickou částku (aniž by jim byla snížena dotace a zvýšena administrativní zátěž projektu). Průměrné „školkovné“ ze všech odpovědí činí 2 159 Kč. Příspěvek by podle rozhovorů se zřizovateli neměl být příliš vysoký, ale měl by spíše plnit motivační funkci. Zároveň pak může být v budoucnu problematické chtít po rodičích nějakou vyšší částku „školkovného“ po letech, kdy byla služba zadarmo.

8.4 Zhodnocení služby

Zařízení ve vlastní domácnosti, která jsou ekonomicky nejméně náročná na provoz, má pouze desetina poskytovatelů služby. Většina respondentů (68 %) uvedla, že pro jejich organizaci nebyla možnost zřízení mikrojeslí doma relevantní a o zřízení mikrojeslí doma ani neuvažovala (např. z důvodu, že mikrojesle vybudovali jako součást širšího spektra služeb, které nabízejí v rámci své organizace). Ve třetině případů pak poskytuje prostor mikrojeslím obec.

Z hlediska otevírací doby mají v průměru mikrojesle otevřeno necelých devět hodin denně, přičemž většina zařízení neotevírá později než v 7:00 ráno a zavírá do 16:00 hodin odpoledne. Oslovená zařízení měly ve většině případů dvě pečující osoby (94 %). Zařízení se v průběhu doby svého provozu neseťkávala s nějakou větší fluktuací pečujících osob. Více jak čtvrtina zařízení se setkala s vystřídáním dvou pečujících osob, přičemž mezi důvody pro odchody pečujících osob nejčastěji zaznívala nespokojenost s platovým ohodnocením, což poukazuje na to, že platové nastavení pečujících osob ve výzvách č. 126 a 127 bylo hraniční.

V dotazníkovém šetření nebyla hlouběji řešena situace do budoucna, kdy se počítá, že mikrojesle spíše nadále nebudou financovány ze zdrojů ESF. Na tuto hypotetickou situaci však zřizovatelé byli dotazováni v rámci kvalitativních rozhovorů, kde jim byl předložen uvažovaný model financování ze státního rozpočtu. Podle většiny zřizovatelů mikrojeslí by za uvedených podmínek⁷¹ nebylo možné náklady na provoz zařízení pokrýt. Stejně tak i plánovaná výše příspěvků od rodičů může podle jejich

⁷¹ V době dotazování, v lednu 2020, se v rámci připravované novely hovořilo o plánovaném příspěvku 5 tisíc Kč ze státního rozpočtu a maximálním příspěvku od rodičů 4 800 Kč.

názoru omezit přístup ke službě některým sociálně slabším skupinám, pro které by služba byla potřebná a důležitá.

Z hlediska cílové skupiny rodičů naprostá většina z nich deklarovala spokojenost s fungováním mikrojeslí a nepostrádala žádné doplňující služby. Pokud ano, tak se mezi názory objevovalo zajištění stravy, či delší otevírací doba.

Celkově je možné konstatovat, že evaluace prokázala pozitivní dopady a zájem o službu mikrojeslí. Ve stávající nabídce možností péče o nejmenší děti jsou mikrojesle svým charakterem individuální péče v malém kolektivu službou jedinečnou a vyhledávanou. Stěžejní se stávají zejména pro rodiče dětí ve věku 1,5 – 2,5 let, pro které mohou být jiné formy kolektivní péče pro děti v tomto věku nevyhovující. Současná nabídka zařízení z daleka nepokrývá poptávku, a jak vyplývá i z otevřených otázek v šetření mezi rodiči nabídka služeb předškolní péče je obecně nedostatečná. Opakovaně se objevovaly názory, že by zařízení měla být dostupnější, zejména v tom smyslu, aby bylo celkově k dispozici více míst. Téměř polovina respondentů také zastává názor, že stát by měl garantovat místo v zařízení předškolní péče od dvou let, 18 % preferuje zajištění předškolní péče již od jednoho roku

9. Doporučení

1. Nadále rozšiřovat kapacity nebo alespoň zachovat stávající kapacity pro umístění dětí ve věku 6 měsíců – 3 roky

Vazba na zjištění/ závěry: Evaluace prokázala velkou poptávku a zájem o umístění dětí do předškolního zařízení, kterou současná nabídka zařízení není schopná pokrýt, nejvíce pak u dětí ve věku 1,5 – 2,5 roku. Potvrdila se tak zjištění z jiných šetření, která poukazují na nedostatečnou kapacitu míst pro nejmenší děti. Téměř polovina respondentů z cílové skupiny rodičů se domnívala, že by mělo být garantované místo pro děti od dvou let, dalších 18 % by pak dokonce preferovalo, aby měly děti státem zajištěné místo již od jednoho roku. Většina zařízení mikrojeslí měla po celou dobu provozu dostatečně naplněnou kapacitu zařízení, a naopak spíše měla zkušenosti s nutností odmítnout děti z důvodu plně naplněné kapacity. V odpovědích rodičů se opakovaně objevovaly názory, že by celkově mělo být k dispozici více míst, která by pokryla jejich poptávku. Zároveň pro 36 % rodičů byly mikrojesle jedinou reálnou možností, jak dítě umístit do zařízení předškolní péče.

Návrh řešení: I po skončení financování provozu zařízení předškolní péče z ESF nadále zachovat podporu zařízení pro děti ve věkové kategorii od 6 měsíců do 3 let, tak aby byly minimálně zachovány stávající kapacity. Dále se začít aktivně zabývat opatřeními vedoucími ke garanci místa pro děti od dvou let v zařízeních předškolní péče.

2. Zachování konceptu mikrojeslí jakožto prostředku individuální péče pro nejmenší děti

Vazba na zjištění/ závěry: Evaluace prokázala jedinečnost konceptu mikrojeslí, který pokrývá potřeby a specifika nejmenších dětí. Nejvíce dětí nastupuje do mikrojeslí ve věku 1,5 až 2,5 let, což by se mohlo na první pohled zdát, že se kryje s dětskými skupinami, které rovněž umožní přijímat děti od jednoho roku. Nicméně se ukázalo, že zatímco do dětských skupin nastupuje ve věkové kategorii 1-2 roky jenom 22 % dětí, do mikrojeslí nastoupí před druhými narozeninami 49 % všech přijatých dětí. Koncept mikrojeslí se osvědčil i z hlediska možnosti péče o děti mladší jednoho roku (pro ty jsou v současné době mikrojesle jedinou možností). Ačkoli poptávka u této věkové skupiny není tak vysoká a nelze očekávat, že by byly mikrojesle plně obsazeny takto malými dětmi, lze předpokládat, že zájem rodičů (zejména o krátkodobé) umístění takto malých dětí v čase poroste, podobně jako rostl zájem o umístění dětí mladších tří let v dětských skupinách.

Význam mikrojeslí prokázala rovněž otázka sledující motivace pro výběr zařízení. Zde se ukázalo, že nejdůležitější motivací byla kvalita péče spočívající zejména v malém „rodinném“ kolektivu a individuálnímu přístupu k dětem. Význam mikrojeslí pro nejmladší věkovou kategorii dětí je vidět na tom, že pouze 14 % rodičů zvolilo jiné zařízení předškolní péče, když by nemohli využít mikrojesle. Mikrojesle se tak v řadě případů stávají jedinou vhodnou možností pro umístění dítěte. Při srovnání s motivací pro umístění dětí do dětských skupin se sice podobně jako u mikrojeslí ukazuje kvalita péče, nicméně jen minimum rodičů oceňovalo malý kolektiv a individuální péči tolik vyzdvihované právě v mikrojeslích.

Právě díky svému charakteru individuální péče v malém kolektivu mohou mikrojesle zmírnit obavy rodičů umístit do zařízení i takto malé děti, což v důsledku vede k dřívějšímu návratu na trh práce

rodičů, především na zkrácené úvazky, zejména pak matek. To koresponduje i se zjištěním, že pokud by mikrojesle přestaly fungovat, tak by to v téměř polovině případů znamenalo, že by se o dítě musela postarat matka, která by pravděpodobně musela přestat pracovat nebo si alespoň snížit počet hodin, které se práci věnuje.

Návrh řešení: Vzhledem k osvědčenému konceptu mikrojeslí a současnému legislativnímu vývoji doporučujeme zvážit další uchopení služby jako specifické formy vysoce flexibilní péče o nejmenší děti v malém kolektivu. Při nastavení služby v rámci nové legislativní úpravy je žádoucí využívat zahraničních příkladů dobré praxe a konzultovat zkušenosti se zřizovateli stávajících mikrojeslí.

3. Nastavení hranic „školkovného“, tak aby byly mikrojesle udržitelné a nadále dostupné pro CS

Vazba na zjištění/ závěry: Evaluace prokázala pozitivní vliv mikrojeslí při návratu rodičů, a zejména matek, na trh práce. Po nástupu dětí do mikrojeslí se téměř zdvojnásobil počet respondentů, kteří uvedli, že jsou zaměstnaní na plný nebo zkrácený úvazek. Zároveň došlo k nárůstu počtu hodin, které se mohou respondenti práci věnovat. Důležité také je, že pro polovinu rodičů by jistota, že dítě od dvou let umístí do místně a finančně dostupného zařízení, hrála roli při rozhodování o dalším rozšíření rodiny. Vedle toho se pak, zejména v kvalitativních rozhovorech mezi zřizovateli, ale objevovaly obavy ohledně udržitelnosti služby po skončení financování ESF. Samotní zřizovatelé většinou nemají žádné vlastní zdroje k dofinancování služby. Většina zřizovatelů uvedla, že by plánované financování služby ze státních zdrojů v kombinaci s příspěvkem od rodičů bylo pro mikrojesle při počtu 4 dětí v zařízení likvidační. Zároveň ale vyzdvihovali právě důležitost takto malého kolektivu pro danou věkovou skupinu. Podle názoru některých zřizovatelů by navrhovaný způsob financování pak mohl vést k tomu, že by služba přestala být přístupná sociálně slabším rodinám. Většina respondentů z řad rodičů by akceptovala „školkovné“, nicméně to by se podle nich mělo v průměru pohybovat kolem dvou tisíc korun.

Návrh řešení: Bylo by vhodné zvážit výhody přínosu dřívějšího návratu na trh práce rodičů (matek) nejmenších dětí a adekvátně k tomu nastavit udržitelné financování služby mikrojeslí. Je potřeba, aby při nastavení konkrétních podmínek financování bylo přihlíženo ke specifikům malého kolektivu dětí, o který je v mikrojeslích pečováno. Vzhledem k tomu, že řada mikrojeslí vzniká v malých obcích, je možným řešením efektivnější komunikace ze strany státu směrem k obcím se zdůrazněním výhod tohoto konceptu pro jejich obec a motivovat je ke spolufinancování služby. Pokud by se nenašly možnosti k dofinancování služby, bylo by i přesto nadále vhodné udržet provozování služby i za cenu, že by nebyla přístupná všem, kteří by ji potřebovali.

10. Literatura a zdroje

Barvíková, J., S. Höhne, J. Paloncyová a K. Svobodová. 2018. *Mikrojesle: nová služba předškolní péče v průzkumu veřejného mínění*. Praha: VÚPSV, v. v. i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_443.pdf

Bičáková, A., K. Kalíšková. 2016. „Výskyt a vznik nezaměstnanosti u žen s předškolními dětmi: Příklad České republiky.“ *Politická ekonomie*, 64(6), 695-712.

Český statistický úřad (ČSÚ): www.czso.cz

European Commission. 2018. *Barcelona objectives: on the development of childcare facilities for young children with a view to increase female labour participation, strike a work-life balance for working parents and bring about sustainable and inclusive growth in Europe*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

Hašková, H. 2007. „Doma, v jeslích nebo ve školce? Rodinná a institucionální péče o předškolní děti v české společnosti v kontextu změn na trhu práce, sociálních politik a veřejných diskurzů mezi lety 1945-2006.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 8 (2): 15-26.

Höhne, S. 2017. „Změny v čerpání rodičovského příspěvku v demografických souvislostech.“ *Demografie*, 59: 5-22. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46203820/Höhne.pdf/53e76ce6-1bc9-4935-9624-8d71be3ce8d1?version=1.0>

Horová, M. 2018. *Evaluační zpráva výzev 126 a 127 operačního programu zaměstnanost*. Praha: MPSV.

Horpeniaková, M. 2020. *Provoz mikrojeslí z pohledu zřizovatelů (kvalitativní analýza)*. Praha: MPSV.

Kropáčková J., H. Splavcová. 2017. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.

Křížková, A. a kol. 2011. *Pracovní dráhy žen v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Kuchařová, V., K. Psychlová. 2016. *Výzkum zájmu rodičů o motivační rodičovskou dovolenou*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_411.pdf

Ministerstvo práce sociálních věcí (MPSV): www.mpsv.cz

Ministerstvo zdravotnictví (MZČR): www.mzcr.cz

Paloncyová, J., J. Barvíková, A. Šťastná, K. Svobodová a V. Kuchařová. 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. Praha: VÚPSV, v. v. i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf

Paloncyová, J., J. Barvíková, V. Kuchařová a K. Psychlová. 2014. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, v. v. i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf

Pertold-Gebická, B., V. Bartoš. „Parental leave length, social norms, and female labor market re-entry friction.“ *International Journal of Manpower* 39 (4): 300-620.

Splavcová, H., J. Kropáčková. 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál.

Syslová, Z., I. Borkovcová a J. Průcha. 2014. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS): www.uzis.cz

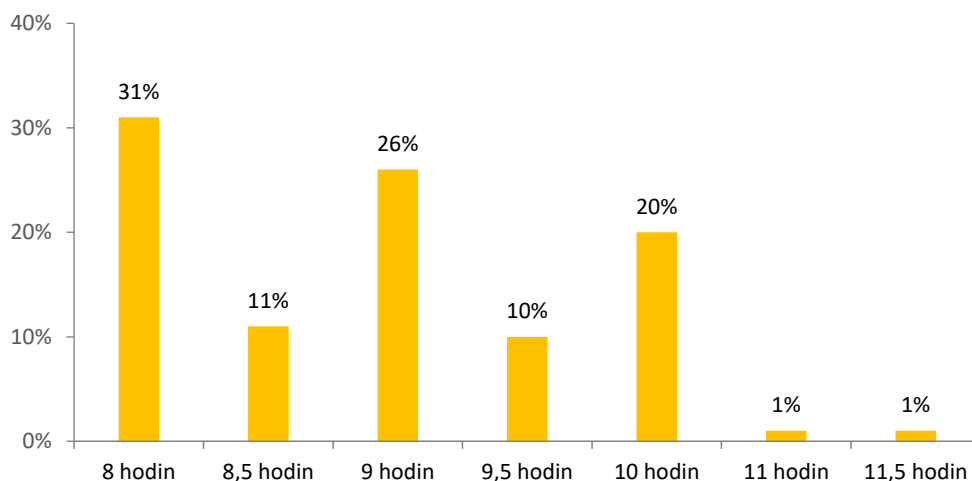
Wiegerová, A., P. Gavora. 2018. „Preschool attendance of very young children: Parents' choice and outcome satisfaction.“ *Journal Of Language An Cultural Education*, 6(2), 36-46.

Zykanová, T., K. Janhubová. 2020. *Analýza dostupnosti zařízení péče o děti v předškolním věku (se zaměřením na mateřské školy a dětské skupiny)*. Praha: MPSV.

11. Příloha: Podrobnější informace o provozu zařízení

11.1 Otevírací doba mikrojeslí

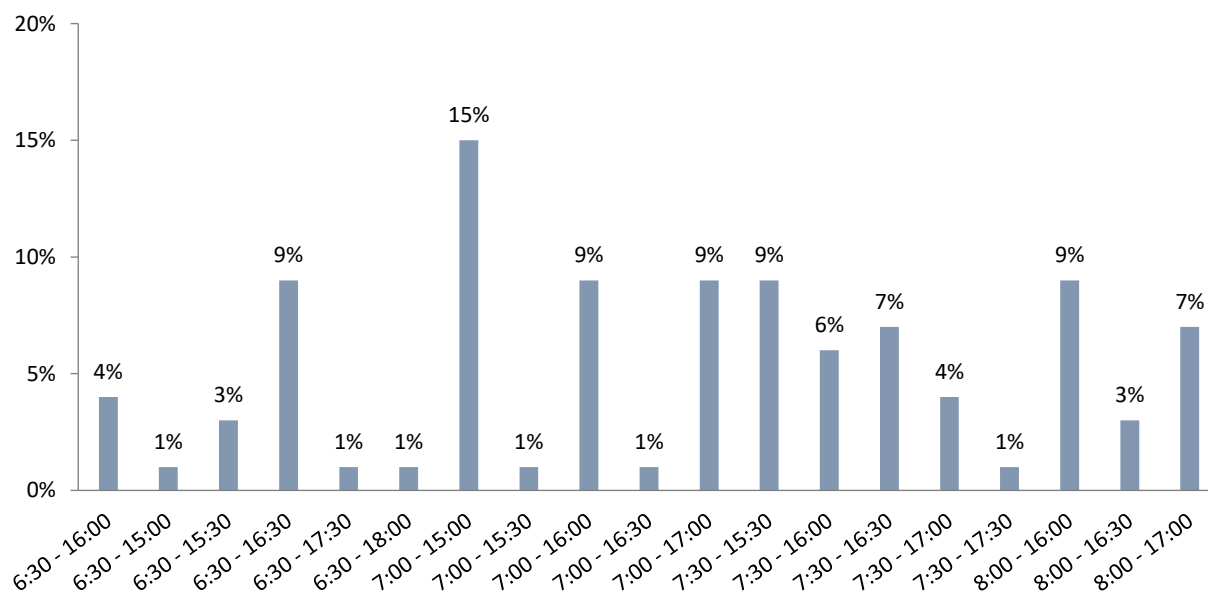
Graf 11.1 Otevírací doba mikrojeslí – počet hodin v provozu denně

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

V průměru jsou mikrojesle otevřeny necelých devět hodin denně. Osm hodin denně, což je povinné minimum, má otevřeno 31 % oslovených zařízení. Více jak čtvrtina zařízení funguje 9 hodin denně, pětina má otevřeno 10 hodin denně.

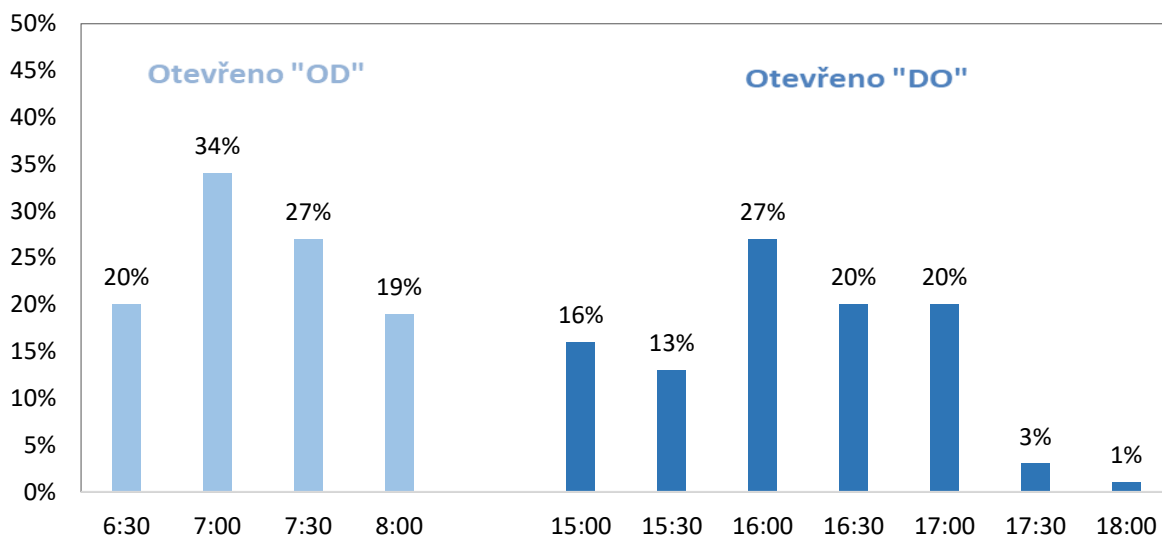
Graf 11.2 Denní otevírací doba mikrojeslí

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Konkrétní otevírací doba mikrojeslí „od – do“ se mezi zařízeními velmi různí. Nejvíce mikrojeslí má otevřeno od 7 do 15 hodin (10 zařízení, což je 15 %), tedy povinných 8 hodin, přičemž zařízení je po odpolední docházku zavřeno relativně brzy.

Graf 11.3 Otevřeno „od“ – „do“

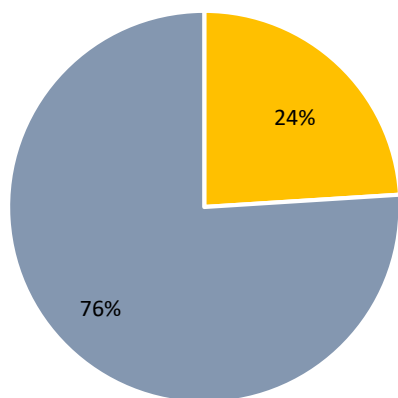

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

V Grafu 11.3 se můžeme podívat odděleně na časy, kdy mikrojesle otevírají a zavírají za všechna zařízení dohromady. Více než třetina zařízení otevírá v 7:00, pětina dokonce už v 6:30. Významné procento zařízení zavírá již relativně brzy – 56 % zavírá do 16:00, většina zařízení (96 %) pak zavře do 17:00.

Následující graf se týká otázky změny otevírací doby v průběhu provozu zařízení. Pokud se otevírací doba změnila, měli respondenti dále vyspecifikovat, proč tomu tak bylo.

Graf 11.4 Změna otevírací doby v průběhu a důvody její změny

Důvody pro změnu otevírací doby z pohledu respondentů

65 % - úprava podle potřeb rodičů

18 % - nevytíženost otevírací doby

18 % - jiný důvod

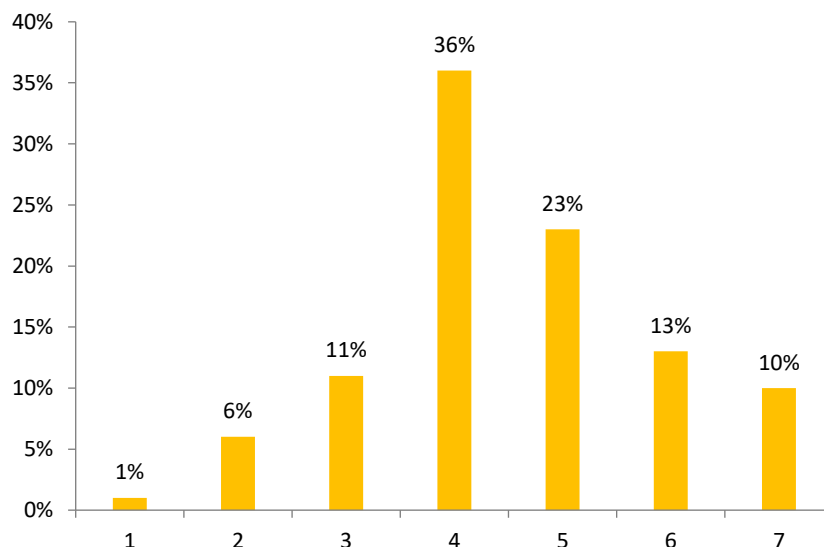
■ Ano ■ Ne

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

V průběhu provozu otevírací dobu měnila pouze necelá čtvrtina respondentů. Dvě třetiny z těch, co provozní dobu upravovali, ji měnily z důvodu potřeb rodičů. Jen tři zařízení uvedla, že provozní dobu upravila z důvodu nevytíženosti předchozí otevírací doby.

11.2 Podrobné informace o úvazcích pečujících osob a obsazenosti dalších pozic v mikrojeslích

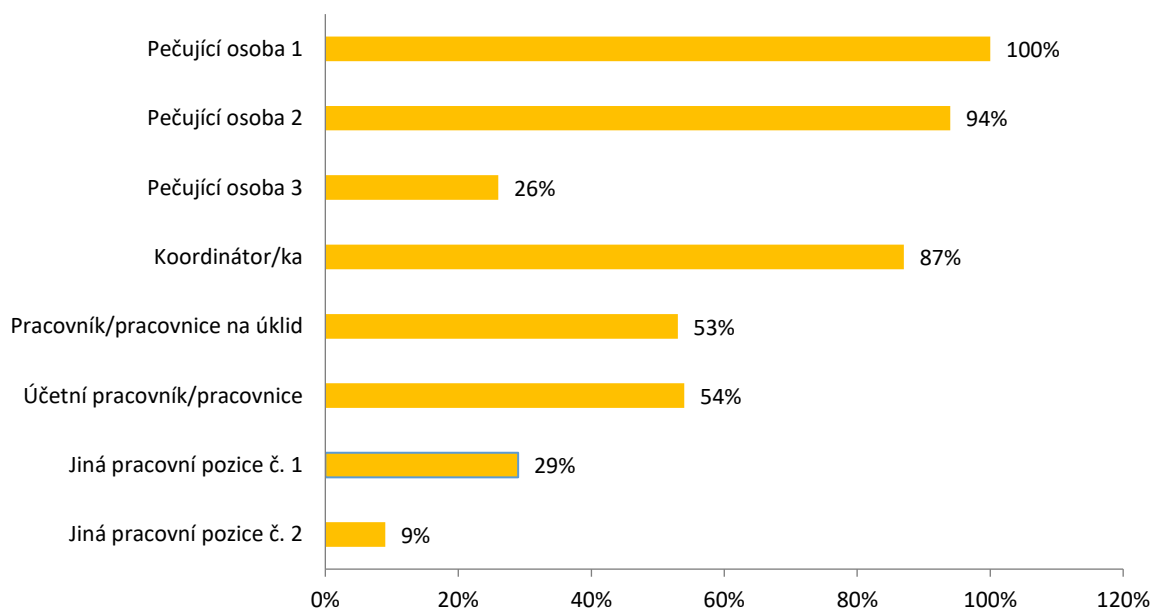
Graf 11.5 Celkový počet obsazených pracovních pozic

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Více jak třetina zařízení měla v rámci svých mikrojeslích v jeden okamžik obsazené 4 pracovní pozice, 23 % pak uvedlo, že v jejich mikrojeslích pracuje 5 zaměstnanců. Do pracovních pozic jsou zahrnuty nejen pečující osoby, ale i projektoví koordinátoři, pracovníci na úklid, účetní a další pracovní pozice.

Graf 11.6 Obsazené pozice v mikrojeslích

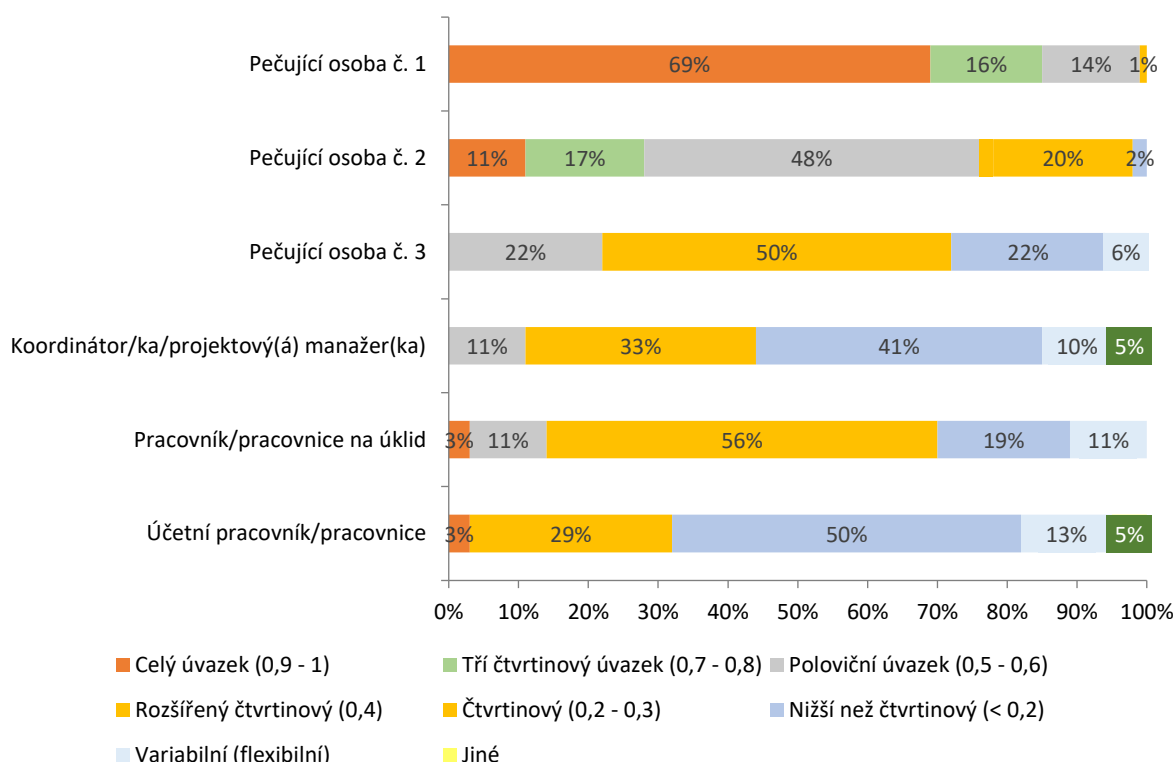
Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Téměř všechna zařízení využívají dvě pečující osoby (100 % jednu, 94 % i druhou pečující osobu). Další čtvrtina zařízení má ještě třetí pečující osobu, pomocná pečující osoba nebo zastupující pečující osoba

se nejčastěji objevuje také mezi „jinými pracovními pozicemi⁷²“. Většina zařízení dále využívá koordinátora či projektového manažera (87 %). Více než polovina zařízení má i pracovníka na úklid a účetního pracovníka.

V následujícím grafu se blíže podíváme na to, jak měly mikrojesle obsazeny jednotlivé pracovní pozice podle výše úvazku, na který byli pracovníci zaměstnáni.

Graf 11.7 Výše úvazku dle pracovních pozic

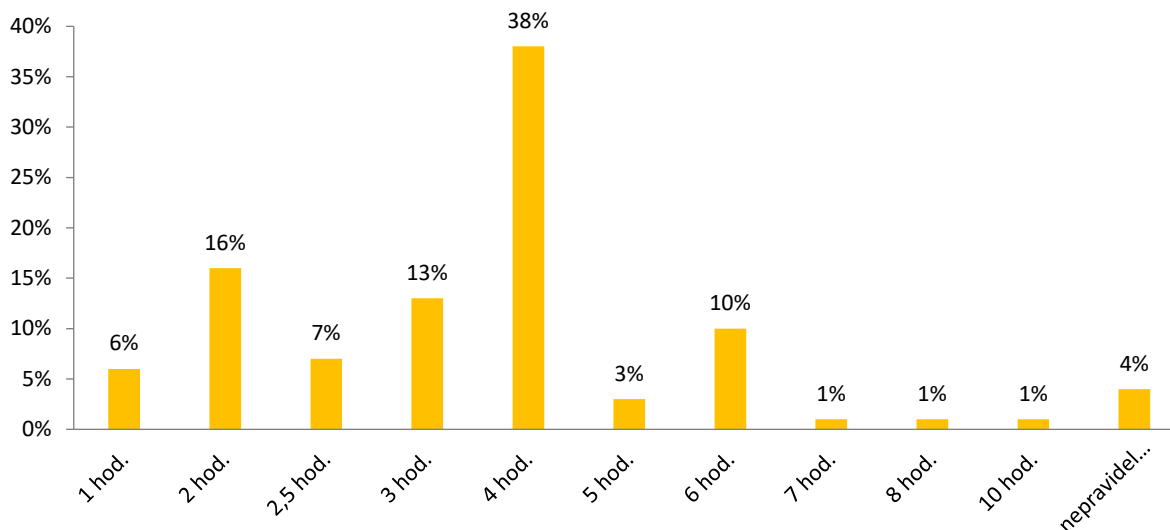
Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70, dle obsazenosti jednotlivých pozic⁷³

Na plný úvazek pracovala ve většině případů pouze jedna z pečujících osob (69 % má úvazek mezi 0,9 – 1). Druhá pečující osoba v téměř polovině případů pracuje na poloviční úvazek (mezi 0,5 – 0,6). Pokud mělo zařízení i třetí pečující osobu, pak nejčastěji pracovala na čtvrtinový úvazek. V 18 zařízeních měli ještě třetí pečující osobu, která v polovině případů pracuje na čtvrtinový úvazek. Koordinátor/ka a účetní pracovník/pracovnice většinou pracovali na nižší než čtvrtinový úvazek, více jak polovina pracovníků na úklid pak na čtvrtinový úvazek.

⁷² Mezi „jinými pozicemi“ se kromě pomocné pečující osoby objevuje také pracovník údržby (4 zmínky), administrativní podpora (3 zmínky) a pracovník zajišťující výdej či donášku obědů (3 zmínky).

⁷³ Pečující osoba 1 – N=70; Pečující osoba 2 – N=66; Pečující osoba 3 – N=18; Koordinátor/ka / projektový(á) manažer(ka) N=61; Pracovník/pracovnice na úklid – N=37; Účetní pracovník/pracovnice – N=38.

Graf 11.8 Průměrný počet hodin, po které byly v zařízení dvě osoby najednou

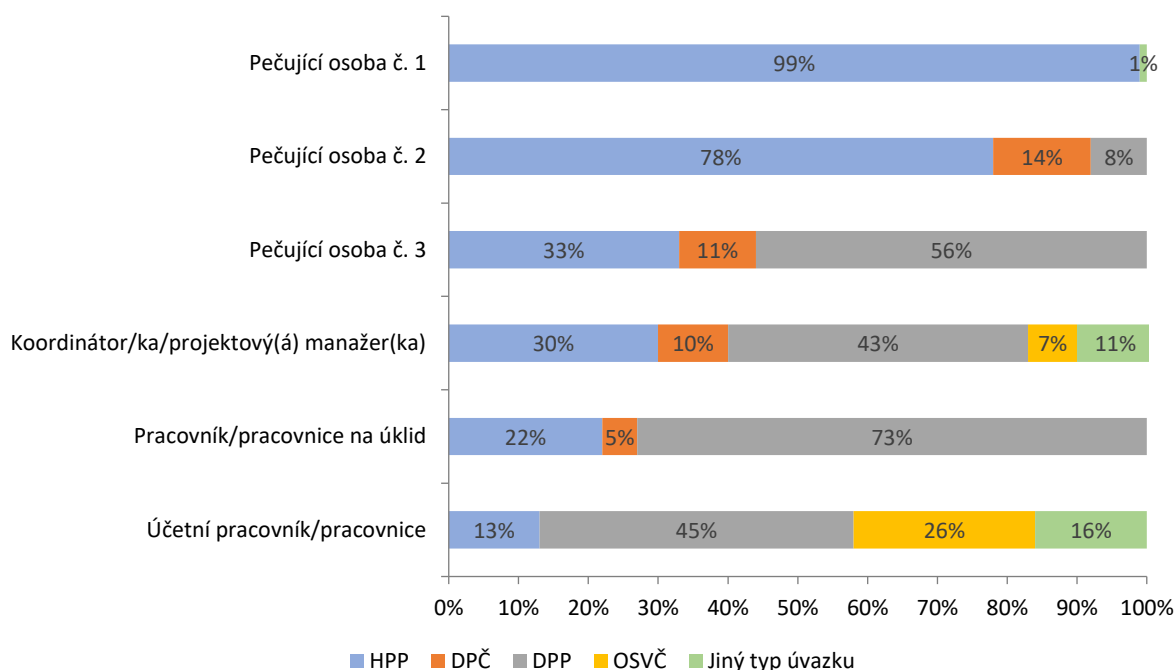

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

V průměru byly dvě pečující osoby najednou přítomny v mikrojeslích po dobu 3,75 hodin. Na Grafu 11.8 můžeme vidět, že necelé dvě pětiny respondentů uvedly, že mají přítomny dvě pečující osoby najednou po dobu čtyř hodin⁷⁴. Více jak o polovinu méně respondentů (16 %) mělo dvě pečující osoby v průměru na dvě hodiny denně.

⁷⁴ V rámci výzev č. 126 a 127 mohl být celkový úvazek pro pečující osoby 1,5. To se ale pak ve výzvách č. 69 a 70 změnilo a celkový úvazek pro pečující osoby byl snížen na 1,25. V kvalitativních rozhovorech mezi zřizovateli se toto setkávalo spíše s kritikou, jelikož se tím pádem snížil počet hodin, kdy mohou být přítomny dvě pečující osoby najednou (přítomnost dvou pečujících osob je ve většině případů koncentrována na dvouhodinový čas pokrývající dopolední procházku a oběd) a respondenti tak pociťují větší obavy z hlediska bezpečnosti dětí (Horpeniaková 2020).

Graf 11.9 Typ smlouvy pro jednotlivé pracovní pozice

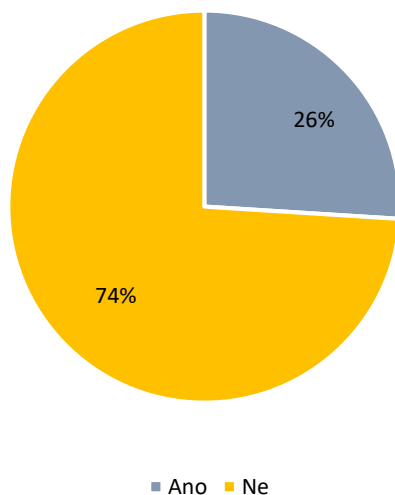

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=dle obsazenosti jednotlivých pozic⁷⁵

V Grafu 11.9 vidíme, jaký typ smlouvy byl nejčastější z hlediska jednotlivých pracovních pozic. Většina zařízení zaměstnává dvě pečující osoby v hlavním pracovním poměru (99 % první pečující osoba, 78 % druhá pečující osoba). Třetí pečující osoba pak většinou pracuje na flexibilní typ úvazku (67 % na DPČ či DPP). Další pozice jsou zaměstnávány také spíše na flexibilní formy úvazků. Více než polovina koordinátorů či projektových manažerů pracuje na DPČ či DPP, u pracovníka na úklid jsou tyto typy smluv ještě častější (73 % DPČ či DPP). Více než čtvrtina účetních si za svou práci fakturuje jako OSVČ, necelá polovina pracuje flexibilně na DPP.

⁷⁵ Pečující osoba 1 – N=70; Pečující osoba 2 – N=66; Pečující osoba 3 – N=18; Koordinátor/ka / projektový(á) manažer(ka) N=61; Pracovník/pracovnice na úklid – N=37; Účetní pracovník/pracovnice – N=38.

Graf 11.10 Změna výše úvazku pečujících osob

Zdroj: Dotazníkové šetření Mikrojesle – zřizovatelé, N=70

Necelé tři čtvrtiny všech zařízení úvazky pečujících osob v průběhu svého provozu neměnily. U osmi zařízení, která uvedla, že úvazek měnila, byla příčinou změna počtu pečujících osob. Čtyři zřizovatelé měnili úvazek podle počtu malých dětí, které do mikrojeslí zrovna docházely. Podle tří respondentů úvazek odrážel potřeby pečujících osob. U dvou respondentů roli hrály finanční důvody.